

*August Strindberg*



# Hemsö- boerne

Skærgårdsfortælling

*August Strindberg*

# **Hemsöboerne**

**Skærgårdsfortælling**

eBibliotek 1800

2025

# Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af August Strindberg: *Hemsöboerne* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

**Generelt forbehold:** Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.

## Copyright and conditions of use

This ebook edition of August Strindberg: *Hemsöboerne* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

**Disclaimer:** Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.



# Første kapitel

## Carlsson begynder sin tjeneste og karakteriseres som en lurendrejer.

Han kom som et uvejr en aprilaften med en Höganäs-dunk i en rem over skulderen. Clara og Lotte var ovre på Dalaröbroen for at hente ham med sejljollen; men det varede længe, inden de kunne komme i båden. De skulle til købmanden efter en tønde tjære og på apoteket for at hente gråsalve til grisen, og så skulle de på posthuset for at få et frimærke, også skulle de ned til Fia Löfström i kroen og låne gårdhanen mod et halvt lispund dværgterner til fiskemadding; og til sidst var de havnet på gæstgivergården, hvor Carlsson havde inviteret på kaffe og hvedebrød. Så endelig kom de i båden, men Carlsson ville styre, og det kunne han ikke, for han havde aldrig før set en båd med råsejl, og derfor råbte han, det de skulle hejse fokken, som der slet ikke var.

Og på toldbodbroen stod lodser og rorsbetjente og grinede ad manøvreringen, da jollen gik over stag og drev ned ad Saltsäcken til.

– Hejda du, du har hul i båden! skreg en lodslærling gennem blæsten. – Og mens Carlsson ledte efter hullet, skubbede Clara ham til side og tog roret, og med årerne lykkedes det nu Lotte at få jollen op i vinden igen, så at den snart med god fart strøg ned ad Aspösund.

Carlsson var en lille firskåren värmlænding med en næse krum som en medekrog. Livlig, spøgefuldst og nysgerrig var han, men søvæsnet forstod han sig ikke det ringeste på, og han var

da også kun blevet fæstet ud til Hemsö for at passe marken og kreaturerne, noget, som ingen andre ville have at gøre med, efter at gamle Flod var vandret heden og enken var kommet til at sidde ene på gården.

Men da Carlsson ville begynde at udfrutte pigerne om sager og forhold, så fik han rigtige skærgårdssvar:

– Ja, det ved jeg såmæn ikke! Nej, det kender jeg ikke noget til! Å ja, det må Gud vide, å ja!

Så dem blev han ikke klog på.

Jollen plaskede frem mellem holme og skær, mens isanden rappede, skjult bag småklipperne, og urhanen gjorde musik inde i granskoven; det gik over fjord og strøm, indtil mørket faldt på og stjernerne tændtes. Så bar det ud over det store vand, hvor Hufvudskärs-fyret blinkede. Undertiden strøg man forbi en mærkeprik, undertiden op ad et hvidt sømærke, der så ud som et spøgelse. Hist lyste levninger af snedriver frem som lærred på blegen, her dukkede garnbøjer op af det sorte vand og skrabede mod kølen, når man gik over dem. En søvndrukken sildemåge skræmtes op fra sit klippestykke og skreg liv i terner og måger, som gjorde en støj værre end Fanden selv; og længst ude, hvor stjernerne gik ned i søen, sås et rødt og et grønt øje af en stor damper, som slæbte med sig en lang række af runde lys, der strålede ud gennem kahytsventilerne.

Alt var nyt for Carlsson og han spurgte om alt; og nu fik han så mange svar, at han tydeligt følte, at han var kommet på et fremmed felt.

"Han var oppe fra land," hvilket omtrent vil sige det samme som over for købstadsfolk "at være fra landet".

Så gled jollen ind i et sund og fik læ, så at man måtte stryge sejlet og ro. Og da de kort efter kom ind i et nyt sund, så de et lys skinne frem fra et hus inde mellem elletræer og graner.

– Nu er vi hjemme, sagde Clara, og båden skød ind i en smal vig, hvor der var hugget en rende gennem sivene, som raslede mod båden og jog en gedde op, som gik og spekulerede omkring en stangkrog.

Gårdhunden satte i at gø og man så en lygte bevæge sig oppe ved huset.

Jollen blev imidlertid gjort fast ved brohovedet og losningen begyndte. Sejlet rullede sammen på råen, masten toges ud og stagen omvikledes med bardunerne, tjæretønden blev trillet i land, og bølter, dunke, kurve og bylter lå snart på broen.

Carlsson så sig omkring i halvmørket og opdagede lutter nye og usædvanlige ting. Uden for broen lå hyttetfadet med sit bradspil, og langs med broen løb et rækværk, der var behængt med vagere, fortøjninger, dræg, blylodder, fiskeliner og kroge; og på broplankerne stod sildekar, trug, vaskebaljer, bølter, kasser til ålebakkerne; ved brohovedet lå et slags pakhus, overfyldt med lokkefugle: til strandjagten udstoppede edderfugle, fiskeænder, skalleslugere, fløjlsænder, hvinænder; og under tagskægget lå på støtter: sejl, master, årer, bådshager, åretolde, øsekar, isøkser og køller. Og på land stod der garnbakker med sildegarn så store som kirkevinduer, flyndern timer med masker, som man kunne stikke en arm igennem, aborregarn nye og hvide som de fineste kanenet; men lige op for broen lå der ligesom en herregårdsallé af to rækker lystere, på hvilke der hang store sildenet. Og længst oppe i alléen skinnede lygten og kastede sit lys på sandet, som

gnistrede af muslingeskaller og tørrede fiskegæller, og i nettene blinkede de tilbageblevne sildeskæl som rimfrost i spindelvæv. Men lygten lyste også på et gammelt koneansigt, som blæsten syntes at have indtørret, og på et par små venlige øjne, som var blevet sammenskrumpne ved køkkenilden. Og foran den gamle stod køteren, et stridhåret bæst, der gik lige godt i vand som på land.

– Nå, kommer I nu hjem, børnlille, hilste den gamle, – og har I karlen med jer?

– Jo, her er vi, og her skal vor mo'r se, her er Carlsson, svarede Clara.

Konen tørrede sin højre hånd af på forklædet og rakte den frem mod ham.

– Velkommen da, Carlsson, og gid han må befinde sig vel hos os. – Har I fået kaffen og sukkeret med, piger, og er sejlene inde i skuret? – Så kom da op med, nu skal vi vel have noget at spise.

Og så gik de op ad bakken, Carlsson stille, nysgerrig, forventningsfuld med hensyn til, hvorledes hans liv ville blive i den nye plads.

Det flammede fra ildstedet inde i huset og det hvide slagbord havde en ren dug på; på dugen stod en brændevinskaraffel, indsnævret på midten som et timeglas, og rundt om denne Gustafsbergs-kopper med roser og forglemmigejer, en nybagt bolle og hårdt tørrede tvebakker; en smørtallerken, sukkerskål og flødekande afsluttede opdækningen, som Carlsson fandt rigmandsmæssig, og som han ikke havde ventet sig her, så langt ude – på den anden side af lands lov og ret. Men huset selv så heller ikke dårligt ud, da han mønstrede det ved skinnet fra den flammende arne, som krydsedes af det blege skær fra

tællelyset i messingstagen og spillede på mahognichiffonierens noget grumsede politur, spejlede sig i vægurets lakerede futteral og messingperpendikkel, gnistrede i sølvindlægningen på de lange fuglebøssers damascerede løb og kastede glans over de forgyldte bogstaver på ryggen af postiller, salmebøger, almanakker og husrådsbøger.

– Kom nærmere, Carlsson, bød den gamle, og Carlsson, som var et nutidsbarn, gjorde sig på ingen måde kostbar, men fulgte straks opfordringen og satte sig på en slagbænk, mens pigerne syslede med hans kiste og bar den ud i køkkenet, der lå på den anden side af forstuen.

Konen tog kaffekanden af ilden og lagde klareskindet i; satte den så på igen og gav den et lille opkog samt fornyede indbydelsen – denne gang med den tilføjelse, at Carlsson skulle slå sig ned ved bordet.

Karlen sad og drejede på sin hue og passede på, fra hvilken kant vinden blæste for at kunne stille sine sejl derefter; for han var på det rene med at ville stå sig godt med vedkommende, men da han ikke vidste, om den gamle var af den slags, der tålte, at man snakkede med, turde han ikke lukke op for talekisten, førend han havde stukket fingeren i jorden.

– Det var da en gruelig rar chiffonniere, begyndte han, og fingererede ved messingrosetterne.

– Hm, sagde den gamle, men der er ikke meget i den.

– Åh, hvad! smigrede Carlsson og puttede lillefingeren ind i klappens nøglehul; – der er vel nok noget sølvtøj!

– Ja, før lå der nok et par skilling, men Flod jo skulle i jorden og Gustav i tjenesten, og siden har der ikke været nogen orden mer her på gården. Og så var Flod desuden gået hen og havde

bygget det nye hus, som ikke er til nogen nytte, og så gik det ned ad bakke. Tag nu sukker, Carlsson, og drik en kop kaffe.

– Skal jeg begynde? sagde karlen og ville gøre vanskeligheder.

– Ja, da der ingen er hjemme endnu, svarede konen. – Den velsignede dreng er ude på søen med bøssen, og så tager han Norman med sig, så der aldrig bliver noget bestilt herhjemme. Bare de kan komme ud og drive efter en fugl, så sætter de gerne kreaturerne og fiskeriet over styr, og ser han, Carlsson, det er derfor han er kommet hertil for at skaffe orden i de dele; og derfor skal han holde sig ligesom lidt bedre og have et øje med de unge. Vil han ikke tage en tvebak, Carlsson?

– Ja, ser vor mo'r, er det sådan, at jeg skal være ligesom noget mere, så at de andre skal lystre mig, da må der være orden i tingene, og så må jeg have noget at støtte mig til, for jeg kender fyrene, når man skal være dus og kammerat med dem, sagde Carlsson – han begyndte nu at finde sig til rette og føle sig sikker.

– Hvad søsagerne angår, så blander jeg mig ikke i dem, for dem forstår jeg mig ikke på, men på land, der er jeg hjemme og der skal jeg nok råde.

– Ja, det skal vi nu ordne i morgen, så er det søndag og vi kan da snakke om det ved dagslys. Nu skal Carlsson tage "en halv", så kan han gå og lægge sig.

Den gamle fyldte atter koppen og Carlsson tog timeglasset og lod det løbe til en høj dram i koppen. Og efter at han havde taget sig en slurk, følte han lyst til at genoptage samtalen, som havde berørt ham på det behageligste. Men konen havde rejst sig for at pusle ved den hendøende ild, pigerne løb ind og ud, og

hunden gav sig til at gø ude i gården; så at opmærksomheden blev henledet på det.

– Så, nu har vi drengene hjemme, sagde konen.

Og nu hørtes stemmer udenfor og raslen af støvlesinker mod stenene, og mellem balsaminerne i vinduet skimtede Carlsson ude i måneskinnet to mandsskikkelser med bøsseløb over skuldrene og oppakning på ryggen.

Hunden gøede i forstuen og kort efter åbnedes døren. Ind kom nu sønnen anstigende i søstøvler og stortrøje; og med den heldige jægers sikre stolthed slængte han jagttasken og et knippe edderfugle på bordet.

– God aften, mo'r, der har du kød, hilste han uden endnu at lægge mærke til den nyankomne.

– God aften, Gustav. I har været længe borte, var den gamles svarhilsen, idet hun kastede et ufrivilligt tilfreds blik på de prægtige edderfugle i deres kulsorte og kridhvide dragter med de rosenfarvede bryster og søgrønne nakker. – I har haft en god jagt ser jeg. Nå, og her er da Carlsson, som vi har ventet.

Der kom et forskende blik fra sønnens små skarpe øjne, der halvt skjultes af lyserøde øjenhår; udtrykket i ansigtet forandredes straks; fra at have været åbent blev det tilbageholdent.

– God aften, Carlsson, sagde han kort og med en sky mine.

– God aften, svarede karlen og anslog en utvungen tone, færdig til at blive overlegen, så snart han havde fået rigtig rede på den ny mand.

Gustav tog højsædepladsen med albuen på vindueskarmen og lod moderen give sig en kop kaffe, i hvilken han straks hældte brændevin og som han drak, mens han i smug tog

Carlsson, der havde fået fat i fuglene og undersøgte dem, i øjesyn.

– Det er prægtige dyr, disse her, sagde Carlsson og klemte dem over brystet for at føle, om de var fede. – Han er en dygtig skytte, ser jeg, skuddet sidder på det rette sted.

Gustavs svar var et smørret grin; han hørte straks, at karlen ikke forstod sig på jagt, da han roste skud, der havde ramt på steder, som gjorde hammen ubrugelig til lokkefugl.

Men Carlsson gik uforfærdet på og snakkede, roste sælskindstaskerne, fandt bøssen udmærket og gjorde sig så lille som muligt: så ukyndig om søvæsnet som han i virkeligheden var og lidt til.

– Hvor har du gjort af Norman? spurgte den gamle, som begyndte at blive søvnig.

– Han er i færd med at bære sagerne op i skuret, svarede Gustav – men han kommer vel snart.

– Og Rundqvist har allerede lagt sig; nå, det er også på tide; og Carlsson, som har været ude at rejse, kan være træt. Jeg skal vise ham til rette, hvis han vil følge med.

Carlsson ville gerne blive siddende og se "timeglasset" løbe ud, men vinket var for tydeligt til, at han kunne gøre indvendinger. Så fulgte konen ham ud i køkkenet, men kom straks ind igen til sønnen, som nu mødte hende med sin sædvanlige frimodige mine.

– Nå, hvad synes du om ham? spurgte den gamle; – han ser mig ud til at være reel og villig.

– Nej! lød Gustavs langtrukne svar. Tro ham ikke, han snakker sort, den gavtyv.

– Åh, som du taler, han kan være meget ordentlig, skønt han er lidt snakkesalig.

– Tro mig, mor, det er en lurendrejer, som vi får et hårdt læs at trække med. Men det gør ingenting; han skal komme til at arbejde for føden, og mig skal han ikke komme for nær. Ja, du tror aldrig, hvad jeg siger, men – du skal se, du skal se! Og så angrer du det, når det er for sent! Hvordan var det ikke med gamle Rundqvist! Han var også så blød i munden, men ryggen, den var endnu mere slatten, og så måtte vi trækkes med ham, og nu beholder vi ham vel til dommedag. Sådanne skrydere med rapt mundlæder er kun store ved grødfadet. Vær du sikker på det!

– Ja, Gustav, du er nu ligesom din fader: aldrig tro godt om folk og bagefter fordre urimeligheder! Rundqvist er ikke sømand, han er også "oppe fra land", men han kan så meget, som vi andre ikke kan; og rigtige søfolk får vi alligevel aldrig mer; de går til flåden, til told- eller lodsvæsenet; herud kommer kun landboere. Ja, ser du, så må man tage, hvad man kan få.

– Ja, det ved man nok, at ingen mere vil tjene som karl, men at alle vil gå i kongens tjeneste, og herude samles så alt skrabet oppe fra land. Man må ikke tro, at ordentlige folk tager ud i skærgården, når de da ikke netop har deres grunde dertil, og derfor siger jeg som før: Luk øjnene op og pas på!

– Ja du, Gustav, du skulle åbne dine, og holde sammen på dit; for engang bliver det jo dit alt sammen alligevel. Du skulle blive hjemme og ikke altid ligge på søen og i det mindste ikke tage folkene fra arbejdet, sådan som du gør.

Gustav plukkede lidt i en edderfugl og svarede:

– Å ja, mo'r, men du holder jo også nok af at få steg på bordet, efter at der kun har vanket salt flæsk og tørfisk hele vinteren igennem, så det skal du ikke tale om. Og for resten, så går jeg ikke på kroen, og noget skal man dog have at more sig med. Mad har vi jo, så det slår til, og lidt penge i banken også, og gården rådner jo ikke; skulle den brænde, så lad den det, den er jo assureret.

– Nej, gården rådner ikke, det ved man nok, men alt andet falder sammen: hegnene skal repareres, grøfterne renses op; ladetaget er så utæt, at vandet drypper ned på kreaturerne; ikke en bro er hel, bådene er møre som tønder, nettene skal bødes og mælkekælderer tækkes. Ok – ok – ok – Der er så meget som skulle gøres, men som ikke bliver gjort. Men nu får vi se, om det ikke kan blive gjort alligevel, efter at vi har fået én, der ikke skal gøre andet end ordne disse sager; vi får nu se, om ikke Carlsson er manden for det.

– Nå, så lad ham gøre det da! vrissede Gustav og strøg sit kortstudsede hår i vejret, så at det stod som en stubmark. – Nå, der er Norman! Kom nu og få en halv! Norman!

Norman, en lille bredskuldret, lyshåret fyr med lyst spirende overskæg og blå øjne, kom nu ind i stuen og slog sig ned hos jagtkammeraten efter at have hilst på den gamle. Og efter at begge heltene havde taget lerpiberne frem af vestelommen og stoppet dem med "Sort Anker", begyndte de på jægermaner ved kaffepunschen at gennemgå, skud for skud, alle deres bedrifter ude ved havbrynet. Og fuglene blev undersøgt med fingrene i skudsårene, og haglene taltes, uopgjorte forretninger blev afhandlet og nye planer til nye udflugter blev lagt.

Imidlertid var Carlsson kommet ud i køkkenet til sit natteherberg.

Det var et rum uden loft, så man havde udsigt lige op til tagrygningen, og det så ud som en skude med kølen i vejret, flydende på lasten, der bestod af al mulig slags gods. Højest oppe under den sodede tagryg hang net og fiskeriredskaber på bjælkerne, derunder var der sammenstuvet brædder og bådeplanker til tørring; hør- og hampfed, dræg, smedejern, løgknipper, tællelys, madkasser; på en tværbjælke lå i en lang række nyudstoppede lokkefugle; på en anden var der kastet fåreskind; fra en tredje dinglede søstøvler, strikkede trøjer, skjorter og strømper; og mellem bjælkerne lå der stænger med knækbrød, stokke med åleskind, lyster med fiskeliner og stangkroge.

Ved gavlvinduet stod spisebordet af umalet træ, og ved væggene tre slagbænke, opredte med rene, men grove lagner.

I en af bænkenene havde den gamle anvist Carlsson en plads og, efter at hun var gået med lyset, stod den nyankomne i halvmørket, som kun svagt oplystes af glødeilden på arnen og af en kort stribe måneskin, som lå henover gulvet, gennemkløvet af vinduernes poster og sprosser. Af anstændighedshensyn spenderedes ikke lys ved sengetid, da pigerne også havde deres sovesteder i køkkenet; Carlsson begyndte derfor at klæde sig af i halvmørket. Han fik frakken og støvlerne af sig, tog uret ud af vestelommen for at trække det op ved skinnet fra ildstedet. Han havde sat nøglen i hullet og var begyndt at dreje med en noget uvant hånd – for uret var kun i gang om søndagen og ved højtidelige lejligheder – da han hørte en dyb, knurrende stemme stige op fra sengeklæderne:

– Nej, se fyren holder også ur!

Carlsson studsede, tittede ned og så ved skinnet fra gløderne et lurvet hoved med et par plirrende øjne hængt op mellem to hårede arme, der støttede det.

– Rager det dig, du? sagde han for at vise, at han kunne give svar på tiltale.

– Rager! det gør man hos barberen i byen! svarede hovedet. – Men han er alligevel en fin karl, som har safian på støvleskafterne.

– Jo, jeg skulle vel tro det, og galocher har jeg måske også, hvis det kniber!

– Nej, jøsses, har han også galocher; så kan han bestemt give en dram!

– Ja, det kan han også, om det kommer an på det, svarede Carlsson, og gik efter Höganäs-dunken. – Vær så god at tage til takke.

Han tog proppen ud, drak selv en slurk og gav dunken til den indbudte.

– Nå, Gud velsigne ham, jeg tror ligefrem, det er brændevin. Så, skål og velkommen til bys! Nu siger jeg du til dig, Carlsson, og du kalder mig "gale Rundqvist", for sådan hedder jeg for det meste.

Og så krøb han ned under tæppet.

Carlsson klædte sig imidlertid af og gik i seng efter at have hængt sit ur på saltskæppen og stillet sine støvler midt på gulvet så at de røde safianskiler kunne ses foran. Det var stille i stuen, kun Rundqvist hørtes pruste henne ved ildstedet. Carlsson lå vågen og tænkte på fremtiden; som et søm sad konens ord i hovedet på ham: at han skulle være ligesom noget mere ond de

andre, og at han skulle bringe orden i gårdbruget. Om dette søm værkede og trak det, det var som om han havde fået en byld i hovedet. Han lå og tænkte på mahognichiffonieren, på sønnens røde hår og mistænksomme øjne. Han så sig selv gå med et stort knippe nøgler på en ståring og rasle med det i bukselommen, og så kommer der nogen og beder om penge, og så løfter han på læderforklædet, ryster på det højre ben, stikker hånden ned i lommen og føler nøglerne mod låret; og så fingerer han på knippet, som når man reder værk, og når han har fået fat i den mindste nøgle, den, der passer til klappen, stikker han den ind i nøglehullet, akkurat som han gjorde med lillefingeren i aftes, men nøglehullet, der har set ud som et øje med en pupil, bliver rundt og stort og sort som en bøssemunding, og over den anden ende af løbet ser han sønnens røde fiskeøje sigte skarpt, lumskt, som om han ville forsvare sit guld.

Det gik i køkkendøren og Carlsson blev revet ud af sin halvslummer. Midt på gulvet, hvorhen månepletterne havde flyttet sig, stod to hvidklædte legemer, der straks efter dykkede ned i en seng, som knirkede vældigt ligesom en båd mod en vaklende bro, og så fnistes der og gjordes postyr i lagnerne, til alt blev stille.

- God nat, små piger, hørtes Rundqvists hendøende stemme.
- Drøm om mig, så er I rare.
- Jovist, det skulle vi nok bryde os om, svarede Lotte.
- Tys, svar ikke den grimme karl, advarede Clara.
- I er – så rare – så! Bare jeg kunne være så rar – som – I er! sukkede Rundqvist. – Ja, herre Gud, man bliver gammel og så får man ikke længer sin vilje, og så er det bare dårlighed med

livet. God nat, børn, og tag jer i agt for Carlsson, for han har ur og safiansstøvler! – Ja, Carlsson, han er lykkelig! Lykken kommer, lykken går, lykkelig den, som pigen får. – Hvad ligger I og fniser for derhenne! – Hør nu, Carlsson, kan jeg ikke få en dram til, det er så forbandet koldt herhenne, det trækker fra ildstedet.

– Nej, nu får du ikke mere, for nu vil jeg sove, vrissede Carlsson, som var blevet forstyrret i sine drømme om fremtiden, i hvilken der hverken forekom vin eller piger, og som allerede havde sat sig ind i sin stilling som "noget mer".

Det blev stille igen, kun afdæmpede lyde fra jægernes historier trængte ind gennem dørene, og fra tid til anden hørtes nattevindens sagte ryk i spjældet.

Carlsson lukkede atter øjnene og hørte i søvne Lottes halvhøje stemme læse noget udenad, som han først ikke kunne fatte, men som efterhånden slæbte sig frem i en eneste lang remse, af hvilken han kunne skelne: ogle dosikkeudifristelse, menfrelsosfra'enonde, tiditerriget ogmagtenogærenievighedamen. God nat, Clara! Sov godt!

Og så snorkede det kort efter fra pigernes seng, men Rundqvist "trak torsk i land", hvad enten det nu var for spøg eller alvor, så vinduerne rystede. Carlsson lå halvvågen og vidste ikke selv, om han var vågen eller ej, førend han følte tæppet blive løftet op og en knoklet, svedt krop krybe ned til sig.

– Det er kun Norman! hørte han en indsmigrende stemme ved siden af sig og forstod at det var karlen, han skulle have til sengefælle.

– Jaså, det er den store skytte, som er kommet hjem, knurrede Rundqvists rustne bas.

– Du kan vist skyde en rar støvle, Rundqvist, du har jo ikke engang en bøsse, bed Norman ham af.

– Kan jeg ikke? fortsatte gamlingen, som ville have det sidste ord. – Jeg kan skyde småfugle med hyldebøsse, og det endda mens jeg ligger i sengen.

– Har I slukket ilden? lød nu konens velvillige stemme gennem døren ude fra forstuen.

– Ja vel! svarede i kor.

– God nat da!

– God nat, vor mø'r!

Og så sukkedes der dybt, og så pustedes, rømmedes og snøftedes der, indtil snorkningen var i gang.

Men Carlsson lå halvvågen en stund endnu og talte vinduesruderne for at drømmene skulle gå i opfyldelse.

## Andet kapitel

**Søndagshvile og søndagsgerning, den gode hyrde og de fortabte får; skovsneppeperne, som fik, hvad de behøvede, og karlen, som fik kammeret.**

Da Carlsson vågnede om søndagen ved hanens galen, var alle sengene tomme og pigerne stod i underskørt ved ildstedet mens solen lyste blændende med fuld glans ind i køkkenet.

Carlsson kom hurtigt i bukserne og gik ud på bakken for at vaske sig. Her sad allerede den unge Norman på en sildetønde og blev klippet af den alsidige Rundqvist, som havde iført sig en ren brystkrave – så stor som et hovedstadsblad, og de bedste støvler var også kommet på. Ved en fodløs jerngryde, der var blevet anvist ham som vaskefad, kunne Carlsson nu med en klat grøn sæbe foretage sin søndagsvask.

I stuevinduet sås Gustavs fregnede ansigt indsæbet, og vendt mod en spejlglasstump, kendt under navnet "søndagstitteren", fo'r han frem og tilbage under græsselige grimasser med barberkniven, som blinkede i solen.

– Skal I i kirke i dag? spurgte Carlsson som morgenhilsen.

– Nej, vi kommer ikke så tit i Guds hus, svarede Rundqvist; – for vi har to mil at ro derhen og lige så mange tilbage, og man skal ikke vanhellige hviledagen med unyttigt arbejde.

Lotte kom nu ud og skyllede kartofler, mens Clara gik til forrådshuset for at hente salt fisk fra vinterkarret eller "familiegraven", i hvilken alle småfisk, der var døde i garnene eller hyttefadet og ikke kunne opbevares, blev nedsaltet hulter til bulter uden persons anseelse for at benyttes til husets

daglige brug. Der lå blege skaller side om side med rødmorter; harker, stenbidere, aborrer, smågedder, suder, ålekvabber, helt; alle havde de en eller anden skavank: en sønderreven gælle, et udrevet øje, et forfejlet lysterstød i ryggen, et hul på maven osv. Hun tog et par nævefulde, udvaskede det meste af saltet og så gik hele selskabet i gryden.

Mens frokosten blev lavet, klædte Carlsson sig på og gjorde nogle slag ude på bakken for at se på stedet.

Huset, som egentlig bestod af to sammenbyggede bygninger, lå på en høj ved den sydlige og indre ende af en lang, temmelig grund bugt af fjorden, som skar dybt ind i landet, så at man ikke så noget til det store vand, men kunne tro, at man var ved en lille indsø "oppe i land". Bakkeåsen sænkede sig ned mod en dal med græsmarker, enge og tofter, der var indrammede med løvskov af birk, el og eg. Den nordlige side af bugten var beskyttet mod de kolde vinde af et højdedrag, bevokset med granskov, og den sydlige del af øen bestod af smågrupper af fyr, birkekrat, moser og kær, mellem hvilke der hist og her var opdyrket en stump ager.

På bakken stod foruden våningshuset forrådsskuret, og et stykke derfra lå hovedbygningen, et temmelig stort rødt bjælkebygget træhus med tegltag, som den gamle Flod havde ladet opføre til sig selv for at bo der, når han kom på aftægt, men som nu stod ubeboet, fordi konen ikke ville leve alene der og alt for mange ildsteder ville tære på skoven til ingen nytte.

Længere borte ad toften til lå kostald og lade; i en gruppe af høje ege havde bryggers og kælder deres skyggefulde pladser; og længst ude i den søndre eng sås taget af en forfalden smedje.

Nede ved bugten stod skurene til båd- og fiskeriredskaber tæt ved landgangsbroen, og der var ligeledes bådehavnen.

Uden at beundre landskabets skønhed følte Carlsson sig dog behageligt tiltalt af det hele. Den fiskerige bugt, de flade enge, de skrånende agre, der lå i læ for vinden og havde et godt fald, den tætte skov og de prægtige træer til gavntømmer på tofterne, alt gav løfte om en god indtægt, når kun en energisk hånd satte kræfterne i virksomhed og bragte skatten frem til dagslyset.

Efter at have spankuleret hid og did afbrødes han i sine betragtninger af et skingrende "Høj!" som kom oppe fra husets bislag, fo'r omkring bugt og land og straks blev besvaret fra laden, fra toften og fra smedjen i samme toneart.

Det var Clara, som kaldte til morgenmad, og snart sad de fire karle omkring køkkenbordet, hvor der stod nykogte kartofler og salt fisk, smør, rugbrød og brændevin – i anledning af søndagen. Den gamle gik omkring og opmuntrede til god appetit samt kastede af og til et blik på ildstedet, hvor der kogtes æde til høns og svin.

Carlsson havde taget plads ved den øverste ende af bordet, Norman ved den nederste, Gustav havde valgt den ene bordside og Rundqvist den anden, så at man egentlig ikke kunne vide, hvem der indtog ærespladsen; de tog sig ud som fire ligestillede medlemmer af en kommission. Men Carlsson førte alligevel ordet og betoned sine udtalelser ved at slå gaflen i bordet. Han talte om agerbrug og kreaturer; men Gustav svarede ham ikke eller talte om fiskeri og jagt understøttet af Norman, og Rundqvist sad som den upartiske splittelsens ånd; når freden syntes i færd med at brede sig, var han straks rede, pustede til ilden, når den var ved at slukkes, stiklede til højre og venstre og

viste selskabet, at de var lige dumme og ukyndige alle sammen og at han alene var den, der sad inde med forstanden.

Gustav svarede aldrig Carlsson direkte, men henvendte sig altid til en af naboerne, og Carlsson så snart, at her kunne han ikke vente noget venskab.

Norman, som den yngste, følte sig altid først for, om han havde lidt rygstød hos husbonden, som dog var den sikreste at have til ven.

– Ja se, at lægge grise til, når man ikke har mælk i kælderen, det duer ikke, docerede Carlsson; – og mælk kan man ikke få, når der ikke sås kløver i vårsæden. For det er tingen, der skal være cirkulation i jordbruget; det skal cirkulere, det ene med det andet.

– Ja, det er ikke anderledes med det end som med fiskeriet, sagde Gustav til sin nabo; for, ser du, man kan ikke sætte sildenettene før flyndertiden er forbi, og man får ingen flynder førend gedderne er forbi. Det ene går ligesom ind i det andet, og hvor det ene hører op, der tager det andet fat. Er det måske ikke sådan, Norman?

Norman gav villigt sit bifald til kende og gentog for en sikkerheds skyld omkvædet, da han så, at Carlsson gjorde sig færdig til at hugge ind igen:

– Jo, det er netop sådan, at det ene tager fat, hvor det andet slipper.

– Hvem er det, der slipper noget? fandt nu Rundqvist sig beføjet til at fremkaste, da Carlsson med en fiskehale mellem tænderne gjorde store bevægelser med armene for atter at lede samtalen over på sin side, men nu måtte istemme de andres latter, der mere var fremkaldt af, at landbruget var blevet skudt

til side end af den beskedne morsomhed. Og opmuntret af heldet begyndte Rundqvist nu at lave variationer over det så heldigt fundne emne, så at et alvorligt ord ikke længere kunne regne på tilhørere.

Da morgenmaden var forbi, kom konen ind og bad Gustav og Carlsson om at følge med ud i gården for at rådslå om arbejdets fordeling og overveje, hvad der skulle gøres for at få gårdbruget på fode igen; siden skulle man samles inde i huset for at læse prækenen.

Rundqvist lagde sig på bænken ved ildstedet og tændte en pibe, men Norman tog sin harmonika og satte sig med den i bislaget, mens de andre gik rundt og så på gården. Her fandt Carlsson med en vis tilfredshed, at tilstanden overtraf hans forhåbninger om det værste. Tolv køer lå på knæene og åd mos og halm; det reglementerede foder var opspist for længe siden. Ethvert forsøg på at rejse dem op var forgæves, og efter at Gustav og han havde søgt at få dem på benene ved at skyde en planke ind under maven på dem, blev de overladt til deres skæbne indtil videre.

Carlsson rystede betydningsfuldt på hovedet som en læge, der går fra en dødsseng, men tilbageholdt for øvrigt sine gode råd og forbedringsforslag indtil videre.

Med trækstudene var det endnu værre, for de var nylig blevet færdige med vårpløjningen, og fårene havde ikke haft andet end bark at gnaske på, efter at de for længe siden havde afgravidt bladene på risknipperne.

Svinene var magre som jagthunde; hønsene løb vildt omkring og gødningsbunker lå som de kunne bedst, kastet

omkring her og der, mens vandet fik lov til at løbe ud i småstrømme, hvor det vilde.

Efter at alt var blevet beset og befundet i den ynkeligste forfatning, erklærede Carlsson, at her var intet andet at gøre end at bruge kniven.

– Seks køer, der malker, er bedre end tolv, der sulter! Og så undersøgte han spejlene og mælketegnene, og med stor sikkerhed udpegede han seks, der skulle fedes og gå til slagteren.

Gustav gjorde indvendinger, men Carlsson forsikrede, at de skulle dø døden! De skulle dø så sandt som han levede!

Og bagefter skulle der blive en anden orden på sagerne. Men først og fremmest skulle der købes tørt og godt hø, inden kreaturerne blev sluppet ud og skulle på skoven.

Da Gustav hørte tale om at købe hø gjorde han de livligste indvendinger mod at give penge ud til sådan noget, som man selv kunne dyrke; men den gamle lukkede munden på ham med den erklæring, at han ikke forstod sig på de sager.

Og efter nogle mindre betydelige, forberedende beslutninger forlod man gården og vandrede ud i marken.

Her lå store strækninger i brak.

– Åh, gudbevares! lød Carlssons medlidende udbrud, da han så en så forældet drift på så god jord. Gudbevares! så barnagtigt! Ingen mennesker i hele verden bruger længere brak, men har kløvermark. Når man kan høste hvert år, hvorfor skal man så kun gøre det hvert andet?

Gustav mente, at når man tog afgrøde år ud og år ind, så ville jorden blive udpint; jorden behøvede jo hvile lige så vel som mennesket. Men Carlsson afgav en rigtig, om også noget uklar,

forklaring over, hvorledes kløveren gødede jorden i stedet for at udsuge den, mens den tillige holdt ageren ren for ukrudt.

– Se, det havde man endnu aldrig hørt tale om! Kløver, som gødede! Sikke noget vrøvl – mente Gustav, der ikke kunne forstå Carlssons lærde forklaring om, hvorledes græsvæksterne fik deres meste næring "fra luften".

Derpå undersøgtes grøfterne, der befandtes fulde af grundvand, sammengroede og med dårligt afløb. Sæden stod pletvis som om man havde kastet en nævefuld sædekorn hist, en nævefuld her, og mellem pletterne voksede ukrudtet frodigt. Engene havde ikke været passet; fjorgammelt løv dækkede og kvalte græsset som en sammenklistret kage. Gærderne var faldefærdige, broer manglede, alt var fuldkommen så faldefærdigt som konen havde beskrevet det for Gustav den foregående aften. Men Gustav hørte ikke på Carlssons dybsindige undersøgelser, slog dem fra sig som noget ubehageligt, man gravede op af fortiden, og frygtede det meget arbejde, der blev stillet i udsigt, og endnu mere de penge, som den gamle skulle punge ud med.

Og da de senere bøjede af henimod kalvetoften, blev Gustav tilbage, og da de andre var kommet til skoven, var han forsvundet. I begyndelsen råbte den gamle et par gange "Høj!" efter ham, men fik intet svar.

– Ja, så må han gå, mente konen; – se, det er nu sådan med Gustav, at han altid har været ligesom lidt sløj og doven, når han da ikke kan komme ud på søen med bøssen. Men Carlsson skal ikke bryde sig noget om det, for han mener ikke noget ondt med det. Det kom sig af, at faderen ville have ham til at være ligesom noget bedre, og ville ikke have, at han skulle gå som

karl, men lod ham tumle med det, der morede ham. Da han var tolv år gammel, fik han egen båd og egen bøsse, forstår sig, og siden har han ikke været til at holde styr på. Men nu går det tilbage med fiskeriet og så har jeg måttet tænke på jorden, som dog til syvende og sidst er sikrere end søen. Og det skulle også nok have gået, hvis Gustav bare havde forstået at passe på folkene; men se, han skal nu altid gøre sig gemen med tjenestekarlene, og så kommer man ikke nogen vej med arbejdet.

– Nej, det duer s'gu ikke at forkæle folkene, tilføjede Carlsson straks; – og det skal jeg også sige vor mo'r her imellem fire øjne, at skal jeg være ligesom forvalter, så må jeg spise inde i stuen og sove for mig selv på kammeret, for ellers bliver der ingen respekt og jeg kommer ingen vegne med folkene.

– Ja se, Carlsson, hvad det angår med at spise i stuen, svarede konen betænkelig, mens hun skrævede over stenten, – så kan det vel ikke lade sig gøre. Folkene er ikke på den måde nu til dags, at de skulle tåle, at man holdt måltid andre steder end ude i køkkenet sammen med dem; det vovede ikke engang Flod i den sidste tid, han levede, og Gustav har heller aldrig turdet; gør man det, så bliver de krakilske og kommer med udsættelser på maden. Nej, det kan der nok ikke blive noget af. Men at han sover oppe på kammeret er noget andet og det skal vi se til at få ordnet; for resten synes folkene vist også, at de er flere end nok i køkkenet, og Norman, tænker jeg, sover hellere alene i slagbænken end sammen med nogen.

Carlsson mente, at det var bedst at være tilfreds med, hvad han havde opnået og stak foreløbig piben ind.

De kom nu ind i granskoven, hvor der endnu lå en snedrive mellem et par rullestensblokke, tilsmudset af støv og nedfaldne grannåle; granerne svedte allerede harpiks i den steghede aprilsol og ved deres fod blomstrede hvide skovanemoner, og under hasselbuskene brød deres blå navnesøstre frem gennem det rådne løvs porøse nervenet. En varm fugtighed steg op af bjørnemosset; mellem træstammerne sås det blinkende spindelvæv sitre over gærdet, og længere borte blånede fjorden for en let brise; egernet gnavede oppe mellem grenene og træpikkeren hamrede og skreg.

Konen trippede foran på den sammentrådte gangsti over granaffald og rødder, og da Carlsson, som gik bagefter, så hendes skosåler bøje sig under de smidige trin og forsvinde under klædningens folder, syntes han, at hun i går forekom ham ældre.

Carlsson fandt sig foranlediget til at give sin forårsstemning luft:

– Vor mo'r er rigtig flink til at spadserere.

– Åh, hvor vil han hen. Man skulle tro, han ville drive spas med en gammel kælling.

– Nej, jeg mener altid, hvad jeg siger, forsikrede Carlsson, – og skal jeg holde skridt med vor mo'r, så bliver jeg svedt.

– Vi skal heller ikke gå længere, svarede konen og standsede for at trække vejret. – Her ser nu Carlsson skoven, og her har vi for det meste kreaturerne om sommeren, når de ikke er ude på holmene.

– Carlsson kastede et sagkyndigt blik på skoven og fandt, at der stod meget godt brænde i favn og at der fandtes godt tømmer på roden.

– Men ... så forfærdelig dårligt passet – – ok, ok, ok! her ligger jo trætoppe og ris i en eneste vælling, så at ingen djævel kan komme frem!

– Ja, Carlsson ser selv, hvordan det står til, og nu får han råde og gøre som han vil; han vil nok ordne det godt, det er jeg sikker på; ikke sandt, Carlsson?

– Ja, jeg skal nok gøre mit, hvis de andre gør deres, og det må moster gøre sit til, sagde Carlsson, som ved sig selv følte, at det ikke ville blive nogen let sag at erobre sig en stilling som korporal, hvor de menige var ældst i gårde.

Under fortsat samtale om, hvordan Carlsson bedst skulle kunne opnå og bevare sin overhøjhed, noget han indprentede konen som hovedbetingelsen for gårdens opkomst, kom de hjem. Nu skulle prækenen læses, men alle karlene havde gjort sig usynlige. De to jægere var gået til skovs med bøsserne, og Rundqvist gemte sig vel som sædvanlig i en eller anden solrig bakke, for sådan var det altid, når man skulle høre Guds ord. Carlsson forsikrede, at det kunne gå meget godt også uden tilhørere, og hvis pigerne åbnede døren til køkkenet, så kunne de jo få et ord med til livs, mens gryderne kogte. Og da den gamle ytrede bekymring over, at hun ikke var i stand til at læse, var Carlsson straks rede til at påtage sig bestillingen.

– Bevares! han havde læst så mange prækener i sine dage hos kammeradvokaten, at det var ham en let sag.

Den gamle fik fat i almanakken og søgte efter dagens tekst, som på anden søndag efter påske befandtes at handle om den gode hyrde. Carlsson fik så Luthers huspostille ned fra hylden og tog plads på en stol midt på gulvet, så at han kunne indbilde sig, at han skulle ses af en hel forsamling. Derpå slog han op i

salmebogen og begyndte med høj røst og præketone at læse teksten op, idet han lod stemmen løbe op og ned ad toneskalaen, sådan som han havde hørt kolportørerne gøre det:

– "På den tid sagde Jesus til jøderne: Jeg er den gode hyrde: den *gode* hyrde sætter sit liv til for fårene; men lejesvenden og den, som ikke er hyrde, hvilken fårene ikke hører til, ser ulven komme, og forlader fårene og flyr!"

En underlig følelse af personligt ansvar bemægtigede sig oplæseren, da han udtalte ordene: *jeg* er den gode hyrde, og han så ud gennem vinduet, som om han søgte efter begge de flygtede lejesvende: Rundqvist og Norman.

Den gamle nikkede bedrøvet bifaldende og tog katten op på skødet, som om hun åbnede sin favn for det fortabte får.

Men Carlsson læste videre med en af rørelse skælvende stemme, som om han havde skrevet det selv:

– "Men lejesvenden flyr", – ja han flyr, forskønnede han – "fordi han er *lejesvend*" – skreg han – "og haver ikke omsorg for fårene."

"*Jeg* er den gode hyrde, og jeg kender mine, og kendes af mine" – opremsede han udenad som om det var et skriftsted fra katekismen. – Derpå sænkede han stemmen, slog øjnene ned som om han var dybt bedrøvet over menneskenes ondskab og fortsatte sukkende, stærkt understregende og med sideblikke, der havde noget listigt underforstået, ligesom han med smerte angav nogle ukendte kæltringer uden just åbent at ville være anklager.

– "Og jeg haver *andre* får, som ikke er af *denne* sti; dem bør det mig og at føre did, og de skulle høre min røst!" – Og med et

forklaret smil, profetisk, forhåbningsfuldt og med rig fortrøstning hviskede han:

– "Og der skal blive én hjord og én hyrde."

– Og én hyrde! ekko'ede den gamle, som tænkte på noget helt andet end Carlsson.

Derpå tog han fat på postillen; han gjorde et overslag over sidernes antal og rynkede næsen, da han fandt ud af, at "det var en lang djævel", men tog endelig mod til sig og begyndte. Emnets behandling passede ikke ganske til hans formål, den holdt sig mere til den kristelig-symbolske side af sagen, hvorfor interessen heller ikke var så livlig herfor som for teksten. I rasende fart satte han gennem spalterne, forøgede endnu mere hurtigheden, når han skulle blade om, for at han kunne spytte på fingeren og vende to blade på en gang, uden at den gamle mærkede noget.

Men da han så, at han nærmede sig til slutningen og Amen snart skulle "holde for", sakkede han af; men det var for sent, for ved den sidste ombladning havde han spyttet for rigeligt på fingeren og taget tre blade på en gang, og så løb han på Amen øverst oppe på den næste side, som om han havde løbet panden mod væggen. Den gamle vågnede op ved stødet og så søvndrukken på uret, i hvilken anledning Carlsson repeterede Amen en gang til med nogle små variationer: "i Faderens, Sønnens og den hellige ånds navn og for Jesu vor frelsers skyld."

For at afrunde slutningen og forsone, hvad han havde sprunget over, læste han et Fadervor så langsomt og drævende, at konen, som sad midt i solskinet, kom til at nikke og derpå fik tid til atter at blive rigtig vågen, mens Carlsson for at

forhindre alle ubehagelige forklaringer stak hovedet ned i den venstre hånd og holdt en stille bøn, der ikke turde afbrydes.

Den gamle, som også følte sig forpligtet, ville lægge sin opmærksomhed under læsningen for dagen ved i selvvalgte udtryk at vise, hvad hun havde lært, men blev afbrudt af Carlssons bestemte fordringer i overensstemmelse med tekstens og frelserens egne ord, at det aldeles ikke gik an med mindre der var *en* hjord og *en* hyrde! Kun *en* eneste, *en* for alle, *en, en, en!*

I det samme kaldte Clara til middag, og nu hørtes fra skovens indre et par glade svarråb, ledsagede af et par bøsseknald, og ud af smedjens skorsten steg som fra en sulten mave Rundqvists mere originale Ohøj! som ingen kunne tage fejl af.

Og straks derpå sås de forvildede får med lette skridt at skynde sig til madgryden, hvor de modtoges af den gamle med milde bebrejdelser for deres fraværelse; men ingen af de uskyldige var svarløs, de forsikrede, at de ikke havde hørt nogen kalde på dem, ellers var de naturligvis kommet *straks*.

Carlsson optrådte højtidelig som en søndag ved middagsbordet, men Rundqvist talte mystisk om agerbrugets "markværdige" fremskridt, så at Carlsson indså, at han allerede var blevet optaget og indviet i oppositionspartiet.

Efter middagsmaden, ved hvilken et par edderfugle kogte i mælk og hel peber udgjorde anretningen, gik alle mandfolkene afsides for at sove, men Carlsson tog sin salmebog frem af kisten, og satte sig ude på bakken, hvor der fandtes en tør sten, og vendte ryggen til stuevinduet, mens han blundede lidt, hvilket i høj grad opbyggede den gamle.

Efter at der var hengået tilstrækkelig lang tid til at gøre andagten sandsynlig, rejste Carlsson sig, gik ind i stuen uden at banke på og kom frem med sit ønske om at få lov til at se på kammeret. Konen ville vinde tid og foregav, at der skulle gøres rent og meget andet, men Carlsson stod på sit og blev ført op på kvisten, hvor der helt oppe ved hanebjælkerne var sammentømret en lille firkantet kahyt med et gavlvindue, som nu var skjult af et blåstribet rullegardin. Kammeret optoges af en seng og et lille bord med en vandkaraffel foran vinduet. På væggen hang der noget, som gennem de hvide, dækkende lagener tog sig ud som klæder, og som også ved nærmere eftersyn viste sig at være det; for hist stak en frakkekrave frem med sin strop, her listede et bukseben sig ud. Og nedenfor stod en hel eskadron af fodtøj, mandfolke- og fruentimmerstøvler mellem hinanden, og henne ved døren sås en vældig jernbeslået kiste med et nøgleskilt af drevet kobber.

Carlsson trak rullegardinet op og åbnede vinduet for at lufte ud den kvælende dunst af fugtighed, kamfer, peber og malurt, der fyldte kammeret. Så lagde han huen fra sig på bordet og erklærede, at her ville han kunne sove godt, og mod den gamles bekymringer for kuldens skadelige indflydelse, erklærede han, at han var vant til at ligge i et koldt værelse, et gode, han ikke kunne opnå i det varme køkken.

Konen syntes, at det gik lidt vel hurtigt og ville først flytte klæderne for at de ikke skulle blive fyldt med tobaksrøg; men Carlsson lovede, at han ikke ville røge tobak og bad og tiggede om, at klæderne endelig måtte blive hængende; vor mo'r skulle ikke gøre sig noget besvær med at flytte om for hans skyld. Han ville hurtigt krybe i seng om aftenen og selv "slå ud" og rede om

morgen; der var ingen, som behøvede at se ind til ham, for han forstod nok, at vor mo'r var bange for sine sager, og her syntes da også at være masser af gode ting.

Efter at den gamles betænkeligheder var overvundet, gik Carlsson ned, slæbte sin kiste og sin brændevinsdunk op, hængte sin trøje på et søm ved vinduet og stillede sine vandstøvler ved siden af den øvrige besætning.

Derpå udbad han sig en samtale, ved hvilken Gustav skulle være nærværende, for nu skulle arbejdet fordeles og hver mand have sin bestilling.

Med nogen vanskelighed fik man fat i Gustav, som blev overtalte til at sidde en kort tid i stuen; men han deltog ikke i forhandlingerne; på spørgsmål svarede han kun med indvendinger, gjorde vanskeligheder – med et ord: var krakilsk.

Carlsson søgte at vinde ham med smiger, knuse ham med sagkundskab, indgive ham agtelse ved den ældres overlegenhed, men alt hjalp lige meget. Til sidst blev alle parter trætte og Gustav var forsvundet, inden man vidste et ord af det.

Det var imidlertid blevet aften og solen gik ned i tåge, som snart trak op og dækkede himlen med små fjerskyer; luften vedblev at være varm. Carlsson spadserede på lykke og fromme ned ad engen til og kom ind i studetofte; her vandrede han videre under de blomstrende, endnu kun halvt udfoldede hasselbuske, der dannede ligesom en tunnel over hulvejen, der førte ned til stranden.

Pludselig standsede han og fik mellem buskene øje på Gustav og Norman, der havde stillet sig op mod en glat fjeldvæg i snævringen, og som med bøsserne på helspænd og i anlæg, så sig om til alle hold og kanter.

– Hysch! nu kommer han! hviskede Gustav, men dog så højt, at Carlsson kunne høre det, og i den tro, at det var ham, man mente, krøb han ind under buskene.

Men over de unge graner kom en fugl flyvende, langsomt og tungt, som en ugle med slappe vinger, og lige bagefter kom en til.

Knarr-orr-orr-vip! lød det i luften, og så baf! baf! fra begge bøsserne, fra hvilke haglene og røgen stod ud som koste.

Det knasede i en birks grene og en skovsneppe dinglede ned et stenkast fra Carlsson.

Jægerne løb til og tog byttet op, hvilket gav anledning til et kort ordskifte.

– Den har fået, hvad den behøvede, sagde Norman og purrede brystfjerene op på den endnu varme fugl.

– Jeg kender én til, som skulle have, hvad han havde godt af! mente Gustav, som trods jagtfeberen var opfyldt af andre tanker. – Tænk dig, sådan en fyr, som nu oven i købet skal ligge oppe på kammeret!

– Nej, skal han virkelig? spurgte Norman.

– Ja, og så skal der være orden på gården! Som om vi ikke vidste bedre end han, hvad der hedder orden. Men sådan er det: nye koste fejer bedst – Så længe de er nye, forstår sig; men lad ham vente lidt, så skal han nok få kosten at se. Jeg er ikke den, der går af vejen for en sådan bajads! Lad ham bare komme, så skal han få at føle, hvordan det gør at sidde hårdt! – Hysch! nu kommer den anden igen!

Jægerne havde atter ladet og sprang nu hen til deres gamle stilling i passet, men Carlsson listede sig forsigtigt hjem, fast

bestemt på at sætte sig i angrebsstilling, så snart han var færdig med de nødvendige rustninger.

Da han om aftenen kom op på kammeret, havde rullet gardinet ned og tændt lyset, følte han sig i begyndelsen lidt trykket af ensomheden; og en vis ængstelse for dem, han havde afsondret sig fra, fo'r igennem ham. Han havde altid været vant til på alle tider af døgnet at være sammen med andre, altid været forberedt på at blive tiltalt og altid haft en tilhører, når han ville tale. Nu var der stille over alt, så stille, at han af gammel vane ventede at blive tiltalt og syntes at høre stemmer, hvor der ingen var; og hans hoved, som hidtil havde befriet sig for alle tanker i levende ord, begyndte at fyldes med et overskud af uforbrugt tankefrø, som voksede og trængte på og ville ud i hvilken som helst form, og frembragte utidighed i legemet, så at søvnens hvile ikke ville komme.

Han gav sig derfor til at gå frem og tilbage på hosesokker mellem vinduet og døren i det snævre kammer og koncentrerede sine tanker på morgendagens arbejde; han ordnede forretningerne i hovedet, fordelte dem, imødegik forud indvendinger, overvandt hindringer, og efter en times arbejde havde han ro og hvile i hovedet, der nu var ordnet og linieret som en kontrabog, i hvilken alle poster er indførte og sammentalte, så at man i et øjeblik kan overskue status.

Derpå gik han i seng, og da han befandt sig alene mellem de rene friske lagner uden frygt for, at nogen i løbet af natten skulle komme og forstyrre ham, følte han sig ligesom mere selvejer af sin person, som en aflægger, når den har slået rødder og er færdig til at afskæres fra moderstammen og leve sit eget

liv i egen kamp, med større vanskelighed, men også med større lyst.

Og så sov han ind for frisk at møde livets mandag morgen og arbejdsuge.

## Tredje kapitel

### Karlen spiller trumf, bliver herre i huset og lærer de unge haner at bøje sig.

Brasen legede, enebærbuskene skød nye skud, hæg'en blomstrede og Carlsson såede vårsæd, hvor frosten havde ødelagt vintersæden, slagtede seks køer, købte tørt staldhø til de andre, så at de kom på benene og kunne slås løs i skoven; han flyttede og han ordnede, og han havde en evne til at sætte folkene i gang, der trodsede al modstand.

Født på et brug i Värmland af temmelig ubestemmelige forældre, viste han allerede tidligt en afgjort ulyst til alt legemligt arbejde, men derimod en utrolig opfindsomhed med hensyn til at undgå denne kedelige følge af Syndefaldet.

Desuden blev han drevet af en lyst til at lære at kende forskellige sider af livet, hvorfor han aldrig forblev længe på et sted; så snart han havde opnået, hvad han ville, opsøgte han sig et nyt virksomhedsområde, og på denne måde var han fra smedehåndværket gået over til agerbruget, havde forsøgt sig som staldkarl, stået ved handelen, været gartner, jernbanearbejder, teglbrænder og til syvende og sidst kolportør. Under alle disse forvandlinger havde han erhvervet sig en bøjelighed, en evne til at finde sig til rette i alle forhold og blandt alle slags mennesker: til at forstå deres hensigter, læse deres tanker, gætte deres hemmelige ønsker. Med andre ord: han kunne beherske sine omgivelser; og hans alsidighed gjorde ham mere skikket til at styre og ordne, end til at lyde en

underlegen og til at agere hjulet under vognen, på hvilken denne skulle køre.

Ved en hændelse kastet ind på sin ny plads, indså han straks, at han kunne være til nytte, at han havde evner til at skabe indtægt af det, der nu var værdiløst, at han snart ville blive skattet og til sidst uundværlig. Han havde således fået et bestemt mål for sit arbejde, og som et sikkert håb, en drivende kraft havde han bag ved sig belønningen, der ventede ham i form af en forbedret stilling. Tilsyneladende og utvivlsomt arbejdede han for de andre, men samtidig var han sin egen lykkes smed, og når han bare arrangerede det således, at det så ud som om han ofrede sin tid og sine kræfter for de andres fordel, så viste han dermed, at han var klogere end mængden, som ville have gjort ligeså, men ikke havde kunnet.

Den største hindring, der stillede sig i vejen for ham, var sønnen. Med fiskerens og jægerens afgjorte sympati for det uvisse, for overraskelser, havde denne en bestemt uvilje mod alt ordnet, alt sikkert. Såede man, mente han, så fik man i det højeste, hvad man havde påregnet, aldrig mere, men som oftest meget mindre. Trak man vod eller satte man garn, så fik man en gang ingenting, men de næste syv gange mer, end hvad man havde ventet sig. Tog man ud på søfuglejagt, så hændte det, at man undertiden snuppede en sælhund; lå man ude i skærene en halv dags tid på lur efter fiskeænder, så kunne det falde edderfuglene ind at lægge sig lige for bøsseløbene; altid var der noget, og ofte noget andet end det, man havde ventet. For øvrigt betragtedes jagten, endnu efter at overklassernes fortrinsret til den var ophørt, som noget fornemmere og raskere end at gå bag ved ploven og møgvognen, og denne art

klassificering af arbejdets finhed havde slået så dybe rødder i befolkningen, at man således ikke kunne få en hvilken som helst karl til at køre et par stude, fordi det ikke ansås for "fint" at køre med stude.

En anden anstødssten var Rundqvist. Egentlig en gammel filur, som på sin måde havde søgt at erobre det jordiske Paradis. Befriet fra svært arbejde og vel forsynet med lange middagslure og lange dramme, havde han dels ved foregiven kundskab om skjulte ting, dels ved den måde, på hvilken han "bortraillerede" alt alvorligt, særlig det grovere arbejde, og i nødstilfælde også ved en påtaget åndelig svaghed og legemlig sygelighed forstået at skabe sig en ret behagelig stilling. Desuden forstod han at årelade får og kastrere grise, mente at kunne finde kilder ved hjælp af en ønskekvist og at få aborrer til at gå i net; kurerede alle slags småsygdomme hos andre, men beholdt sine for sig selv; spåede godt vejr ved nymåne efter at det havde regnet en halv måned, og ofrede andres småpenge under en stor sten ved stranden, når silden skulle komme. Men han kendte også til en hel masse ondskabsfuldheder, påstod han, f.eks.: at få ukrudt til at komme frem på naboens mark, lave hekseskud og lignende, hvilket gjorde ham frygtet, så at man gerne ville være gode venner med ham.

De fortjenester, han havde, og ved hvilke han var blevet uundværlig, bestod i at kunne smede og snedkre, men det, der særlig gjorde ham til en farlig modstander for Carlsson, var hans utrolige evne til at gøre just det, der faldt i øjnene, for hvad Carlsson udrettede i kostalden og ude i marken, lagde man ikke synderlig mærke til.

Der var endnu Norman, en dygtig arbejder, der måtte rives bort fra Gustavs mægtige indflydelse og vindes tilbage til det regelmæssige arbejde på land.

Carlsson havde således adskilligt at tage vare på og måtte desuden udvikle en ikke ringe portion statskunst for at trænge igennem; men han var den klogeste og derfor sejrede han.

Med Gustav tog han ikke striden op; han fik lov til at gå, efter at Carlsson havde lokket hans forbundsfælle Norman til sig ved at give ham små fordele. Og dette var ikke vanskeligt, for Gustav var rent ud sagt lidt nærig, og Norman blev på jagtturene i almindelighed kun behandlet som rorkarl og fik aldrig lov til at skyde det første skud. Fik han engang imellem en dram, så tog Gustav sig i stilhed tre, så at de fordele, som det var lykkedes Carlsson at få udvirket for ham i form af forøget løn, et par strømper, en skjorte og andet småt, tillige med Carlssons udvidede magtstilling hurtigt bragte Gustavs hidtilværende trofaste til at falde fra. Hermed var der lagt en dæmper på sønnens jagtlyst, for at tage alene ud på søen var ikke så morsomt, og af mangel på selskab sluttede han sig snart til de arbejdende.

Med Rundqvist havde Carlsson større vanskelighed; den fisk var både gammel og snu, men også ham fik han snart i hyttefadet.

I stedet for at klatte med pengene lod Carlsson nettene gøre i stand og sætte nye tov i alle varpene, og se – sildene hængte bedre fast end tidligere; i stedet for at gå og lede efter nye brønde med en ønskevist, lod Carlsson den gamle stensætte og rense, byggede kar omkring den og forsynede den med en pumpestok, og dermed var ønskevisten kastet på møddingen;

i stedet for at læse og slå ild over køerne røgtede han dem og strøede tørt halm under dem. Og smedede Rundqvist hesteskosøm, så lavede Carlsson bygningssøm; kunne Rundqvist snitte en rive, så snedkrede Carlsson både plov og tromle.

Men da Rundqvist så sig tilsidesat og jaget op af sin muldvarpetilværelse, fandt han på mere iøjnefaldende kunstgreb. Han begyndte at pudse op ved huset; skaffede det bort, som folkene i løbet af vinteren af dovenskab havde "tabt" på bakken, hyggede om hønsene og katten og satte en ny klinke på døren.

– Nej se, hvor rar Rundqvist er, han har ligefrem sat ny klinke på det gamle skrammel af en dør, hørte Carlsson pigerne sige i køkkenet; – ja, han er alligevel skikkelig.

Men Carlsson var efter ham som en pil, og en skønne morgen var ildstedet hvidtet; den næste var vandbaljerne malede grønne med sorte bånd og hvide hjerter; en anden dag lå brændet under et tag, som Carlsson havde slået op på brændebakken bag ved saltkælderen. Carlsson havde lært af fjenden at erobre køkkenets stormagt, og ved hjælp af den nye pumpestok var han blevet uimodståelig.

Rundqvist var dog sej og underfundig, og en lørdag nat gav han sig til at male retiraden gloende rød. Men Carlsson, som havde passet ham op, fik Norman til at hjælpe sig for en pægl brændevin, og natten til Helligtrefoldighedsfest hørte konen det krasse og klaske på husets vægge, men da hun var for søvnig til at stå op, fik hun først om morgenen at se, at huset var luerødt med hvide vinduesposter og hvidt beslag! Og dermed var det forbi med Rundqvists kræfter til at fortsætte en for hans

alder alt for arbejdsom kamp. Man lo nu ad hans kostelige smag: at begynde sine forskønnelsesarbejder med retiraden, og Norman lavede som en sand renegat en vittighed, der længe cirkulerede som gangbar mønt og som havde omtrent følgende ordlyd: "Man skal begynde i den rigtige ende, sa'e Rundqvist, han malede retiraden først." Han gav nu tabt, men kun på skrømt, han lurede ganske stille på endnu engang at gøre et nyt forsøg eller slutte en fordelagtig fred.

Gustav lod striden gå sin gang, så til og syntes, at det var godt som det var. – Pløj I kun, tænkte han – jeg skal nok, når tiden er der, komme og høste.

Hidtil havde Carlssons virksomhed ikke fået tid til at give noget synderligt udbytte, for de penge, der var kommet ind for de solgte køer, havde ganske vist et par dage ligget i chiffonnieren og ved optællingen gjort et meget godt indtryk, men de var snart trillet ud igen og havde efterladt savnets tomhed.

Imidlertid led det mod midsommer. Carlsson havde haft meget at bestille og kun liden tid til at spadserere. Nu gik han en søndag eftermiddag ude på bakken og så sig omkring; han kom så til at lægge mærke til hovedbygningen, som lå der så øde med nedrullede gardiner. Nysgerrig, som han var, gik han derop og tog i døren; den var åben. Han smøg sig ind gennem bislaget og fandt et køkken; gik videre frem og kom ind i et stort værelse, som så rigtig herregårdsmæssigt ud; det havde hvide gardiner, en mahogniseng med messingbeslag, et spejl med forgyldt ramme og slebet glas med facetter – Det forstod han var fint – sofa, chiffonniere, kakkellovn, alt sammen akkurat som på en herregård. Og på den anden side af bislaget var der et lige så

stort værelse med komfur, spisebord, slagbænke og væggeur –  
– – Han fyldtes af forbavselse og højagtelse, følelser, der  
efterhånden gik over til medlidenhed med eller foragt for  
ejerens ringe forretningssans, efter at han havde set, at huset  
desuden indeholdt to kamre og flere opredte senge.

– Å, herregud! tænkte han højt for sig selv, – så mange senge  
og ingen badegæster.

Beruset af tanken om den mulige indtægt, gik han ned til  
konen og foreholdt hende det uforsvarlige i ikke at leje huset ud  
til landliggere.

– Men bedste Carlsson, vi får såmænd ingen, der vil bo her!  
stønnede den gamle.

– Hvoraf ved vor mo'r det? Har I forsøgt at leje huset ud? Har  
I nogensinde sat i avisen?

– Det er bare at kaste penge i søen, mente madam Flod.

– Man kaster også garnene i søen, men det må man gøre for  
at vinde noget.

– Man kan jo gerne forsøge, men vi får såmænd ingen  
badegæster, endte den gamle, som havde hørt op med at tro på  
opfyldelsen af ønsker.

Otte dage senere kom en fin herre gående nede i engen og så  
sig om. Han kom nærmere og modtoges ved sin ankomst i  
gården kun af hunden, eftersom folkene af vane og undseelse  
havde gemt sig i køkkenet og stuen efter at have stået udenfor  
og gloet på den fremmede. Først da han kom helt hen til døren,  
trådte Carlsson som den modigste ud.

Den fremmede havde læst et avertissement. ... Jo-o – det var  
da nok her! Og derefter blev han ført op til hovedbygningen.  
Han var ret tilfreds, og Carlsson lovede alle mulige

forbedringer, alt, hvis herren blot ville bestemme sig straks, for der var jo så mange liebhavere, og årstiden var langt fremskreden. Den fremmede, som tilsyneladende var fængslet af stedets smukke beliggenhed, skyndte sig at slå til, og efter gensidige temmelig nærgående spørgsmål om familieforhold og lignende tog han afsked.

Carlsson fulgte ham til lågen og styrtede derpå ind i huset, hvor han lagde halvfjerds kroner i Rigsbankens sedler og en privatbanks-femmer frem for sin madmor og sønnen.

– Åh, men det er da forfærdeligt at tage så mange penge af folk, sukkede den gamle.

Men Gustav syntes, at det var godt gjort, og for første gang tilkendegav han Carlsson åbent sin anerkendelse, da denne fortalte, hvorledes han havde presset herren med løggen om de mange liebhavere.

Penge på bordet! Det var en triumf for Carlsson, og han talte også en tone højere efter denne sejr, ved hvilken hans kendskab til handelsvæsenet var kommet ham så godt tilpas. Men det var ikke blot de kontante penge for lejen, som var drysset ned til dem; der kunne også ventes en regn af indirekte fordele, som Carlsson skitserede i raske træk for de lyttende tilhørere.

Her skulle sælges fisk, mælk, æg, smør; og brændsel skulle heller ikke leveres gratis, for ikke at tale om budene til Dalarö å en krone stykket. Og så kunne man måske afsætte en kalv, et får, en høne, der ikke længere ville lægge æg, kartofler og grøntsager. Ok – ok – ok – der var så meget andet, og så var det en rigtig gentil herre!

Midsommeraften ankom de ventede guldansk. Der var herren, fru, en sekstenårig datter og en seksårs søn samt to

piger. Herren var violonist i hofkapellet, i gode omstændigheder og en fredens mand i begyndelsen af fyrrerne. Han var tyskfødt og havde lidt vanskeligt ved at forstå øboerne. Fruen var en ordentlig dame, som passede sit hus og sine børn og ved en værdig optræden vidste at sætte sig i respekt hos pigerne uden at behøve at rase som et uvejr eller benytte sig af bestikkelsessystemet.

Som den mindst undselige og den, der havde ordet bedst i sin magt overtog Carlsson straks de fremmede, hvortil han også mente at have en slags forret ved at have skaffet dem til øen, og ingen af de andre var i besiddelse af den fornødne dristighed eller selskabelige evne til at gøre ham rangen stridig. Men byfolkenes ankomst til øen undlod ikke at øve en vis indflydelse på de indfødtes tanker og sæder. Dagligt at se helligdagsklædte mennesker, der holdt søndag hver dag, spadserere, ro uden noget mål, fiske uden at bryde sig om fisken, bade, musicere, fordrive tiden som om der ingen bekymringer, intet arbejde fandtes i verden, vakte i begyndelsen ingen misundelse, kun forundring over, at livet kunne danne sig således, beundring over for disse mennesker, der kunne arrangere deres tilværelse så behageligt, så roligt, så rent og fint, uden at man kunne sige, at de gjorde uret mod nogen eller plyndrede de fattige. Ubemærket og sagte begyndte Hemsöboerne at gå i stille drømme og kaste lange stjalne blikke op mod hovedbygningen; skimtede de en lys sommerdragt ude i engen, standsede de og nød synet som noget smukt; fik de øje på et hvidt slør på en italiensk stråhat, et rødt silkebånd om et smækkert liv i en båd på bugten mellem skovens graner, blev de tavse og højtidelige af længsel efter

noget, de vidste ikke hvad, noget, de ikke vovede at håbe, men som de droges hen til.

Samtalen og postyret nede i køkkenet og i det gamle hus antog en mindre larmende form; Carlsson mødte stadig i ren hvid skjorte og optrådte til hverdag med blå klædeskasket, samt antog sig lidt efter lidt en forvalters skikkelse, havde en blyant i brystlommen eller bag ved øret og røg ofte en billig cigar.

Gustav derimod trak sig tilbage, holdt sig så langt borte som muligt for at undgå at blive genstand for sammenligninger. Han talte bittert om byfolk i almindelighed, behøvede hyppigere end før at minde sig selv og andre om pengene i banken, og gjorde lange omveje for at komme forbi hovedbygningen og de lyse dragter.

Rundqvist gik om med et mørkt åsyn og holdt sig henne ved smedjen, idet han erklærede, at han gav hele verden Djævelen om det så var enkedronningen selv. Men Norman anlagde igen sin soldaterhue, spændte livremmen ude på trøjen og gjorde små visitter ved brønden, hvor herskabets piger plejede at komme morgen og aften.

Værst var det for Clara og Lotte, som snart så alt mandkøn fejt falde fra for at følge herskabets piger, der på breve blev titulerede "jomfru", og som rejste til Dalarö med hat på. Clara og Lotte måtte gå barfodet, for i ladegården var der for dyndet til at de ville udsætte deres sko for hurtig ødelæggelse, og på engen og i køkkenet var det alt for varmt at gå med sko. De gik i deres mørke dragter og kunne aldrig, på grund af sved, sod og halmstumper bære nogen hvid strimmel, og Clara, som havde gjort et forsøg med manchetter, kom dårligt fra det, blev straks opdaget og genstand for et vedvarende grin over, at hun vovede

at konkurrere med de fremmede. Men om søndagen tog de oprejsning og lagde en kirkelighed for dagen, som man ikke havde set i år og dag, blot for at få kisteklæderne på.

Carlsson havde altid ærinde ind til professoren og standsede for øvrigt bestandig uden for bislaget, når nogen sad der, spurgte til befindendet, spåede smukt vejr, foreslog udflugter, gav råd og oplysninger om fiskeriet, samt fik nu og da et glas øl eller en cognac, så at han blev genstand for de andres halvhøje beskyldninger for, at han gik og sleskede.

Om lørdagen, når herskabets kokkepige skulle over til Dalarö og gøre indkøb, opstod der gerne skænderi om, hvem der skulle sejle hende over. Carlsson afgjorde helt simpelt sagen til fordel for sig, for den lille sortøjede, hvidklædte pige havde gjort et dybt indtryk på ham; og når den gamle gjorde indvendinger mod, at Carlsson, som den vigtigste og første mand på gården, blev brugt til at løbe småærinder, svarede Carlsson, at professoren særlig havde henvendt sig til ham, fordi der skulle bringes vigtige breve på posten. Gustav, som mod sin vilje viste sig ret ivrig for at være bud, forestillede Carlsson, at han meget godt kunne tage vare på brevene, men så svarede Carlsson bestemt, at der aldrig kunne være tale om, at han tillod husbonden at gøre karlegerning, så skulle folkene snart bagefter få noget at tale om. Og derved blev det.

At være Dalarö-bud var ikke uden fordele, hvilket den driftige karl havde regnet ud. For det første kunne man sidde på søen sammen med en køn pige og uforstyrret snakke dumt tøj og gantes, bagefter fulgte traktement og drikkepenge; og på Dalarö havde han lejlighed til at gøre sig alle de handlende forbunden ved at skaffe dem en kunde, hvilket altid indbragte

små dusører: en dram her, en cigar der; og desuden faldt der et skin af anseelse på den der bragte bud fra professoren og til hverdagsbrug optrådte fint klædt og i selskab med en jomfru fra Stockholm.

Dalarö-rejserne foregik dog kun en gang om ugen og havde for øvrigt ikke nogen forstyrrende indflydelse på arbejdets jævne gang, for Carlsson var fiffig nok til, på de dage, han var borte, at give karlene akkordarbejde således, at de skulle grave så og så mange favne grøft, pløje så og så mange furer, fælde så og så mange træer og siden være fri, noget de gerne gik ind på, da de derved kunne holde fyraften ved nadvertid. Det var, når arbejdet skulle opmåles og efterses, at blyanten og den nu indførte noteringsbog kom til ære og værdighed, og at Carlsson vænnede sig til at optræde som forvalter og lidt efter lidt at få arbejdet til at glide over på andres skuldre. Samtidig indrettede han sit sovekammer som sit private ungkarleværelse.

Tobaksrygning var allerede indført for længe siden, og på bordet ved vinduet var pyntet op med et grønt lommeblækhuis, et penneskaf, en blyant, nogle ark postpapir, samt med lysestagerne og tændstikholderen, så det så ud som et skrivebord. Vinduet vendte ud mod hovedbygningen, og her sad han i hviletimerne og iagttog herskabets bevægelser, og viste samtidig sin kyndighed i skrivekunsten. Om aftenen åbnede han vinduet, lagde albuerne i karmen og sad deroppe dampende på piben eller en fra vestelommen opsøgt cigarstump, mens han undertiden også kunne læse i et ugeblad, hvilket nede fra gav ham udseende af at være "proprietary", ejer af hele gården.

Men når det blev mørkt og han havde tændt lys, lagde han sig på sengen og røg. Det var da, at drømmenes eller snarere planernes tid kom, planer byggedes på endnu ikke indtrufne omstændigheder, der muligvis med lidt held kunne vise sig.

Mens han en sådan aften lå på ryggen og dampede "Sort Anker" for at bedøve myggene, og mens hans øjne var fæstet på det hvide lagen, der dækkede over klæderne, gled dette pludselig ned på gulvet. Som skyggen af en række soldater så han hele den afdødes garderobe gøre flankemarch på væggen, frem mod vinduet og tilbage mod døren, alt efter som lufttrækket viftede lysets flamme, og det forekom ham, at han så den døde i alle de skygger, som klædningsstykkerne aftegnede mod det ternede tapet. Her kom Flod i kavaj af blåt baj og i grå corduroys bukser med knæ i, sådan som han sad til rors i smakken, når han sejlede til byen med fisk, og sådan som han sad på beværtningen "Messingstangen" i "Stadsgården" og drak toddy med fiskehandleren; her kom han i sort klædes frakke og lange flagrende sorte bukser, sådan som han gik til kirke, når der var altergang, sådan som han var klædt til bryllup, begravelser og barnedåb; her hang den sorte fåreskindstrøje, som han havde på, når han stod i stranden og trak vod om høsten og foråret; her brystede den store sælskindspels sig; den bar endnu mærke fra julegildet, hvor det sidste glas afbrændt punsch var blevet drukket med pelsen på; og rejsetørklædet, strikket af grønt, gult og rødt uldgarn, bugtede sig som den store søslange helt ud på gulvet og stak hovedet ned i et støvleskaft.

Carlsson blev varm om hjertet, da han forestillede sig selv i den prægtige silkebløde pels med en tilsvarende hue af ringsæl,

farende hen over isen i slæde til besøg hos naboerne, der tog imod julegæsterne med strandbål og bøsseskud. Han forestillede sig, at han kom ind i den varme stue, kastede overtøjet og stod der i sort klædes frakke, blev tiltalt med "Du" af præsten og fik sæde højt oppe ved den øverste bordende, mens karlene stod ved døren eller gnubbede sig op ad vindueskarmen.

Tanken om de ønskede herligheder blev så levende, at Carlsson sprang op fra sengen og inden han selv vidste af det, var han stukket i pelsen og stod på gulvet og strøg opslagene med hånden; og det fo'r ham gennem hele kroppen, da han følte kraven kildre på kinden. Derpå trak han i den sorte selskabsfrakke, knappede den og stillede sit barberspejl på stolen for at kunne se, hvordan frakken sad i ryggen, stak hånden ind på brystet og gik frem og tilbage på gulvet. Der bredte sig en følelse af rigdom fra det silkebløde klæde, det var noget rummeligt og rigeligt, da han prøvende løftede på skøderne, før han satte sig på sengekanten og lod som om han var ude hos fremmede.

Mens han således sad hensunken i berusende drømme, hørte han passiarende stemmer udenfor, og da han lyttede, genkendte han Idas – den smukke kokkepiges – Og Normans stemmer, der slyngede sig sammen, forenedes, gik side om side og ligesom kyssedes. Det gav et ryk i ham, i et nu havde han hængt frakken og pelsen på knagerækken under lagenet, og bevæbnet med en nytændt cigar gik han ned ad trappen.

Hidtil havde Carlsson, strengt beskæftiget som han havde været og optaget af alvorlige fremtidsplaner, undgået alt væsen med pigerne, da han vidste, hvor tidsspildende dette var, samt

var på det rene med, at i samme øjeblik, som han åbnede ilden ad denne kant, var han aldrig sikker på ikke dér at blive slået; og når han først var havde lidt nederlag på det felt, ville det være forbi med hans anseelse og myndighed.

Men nu, efter at den anerkendte skønhed havde ladet sig kære til genstand for en væddekamp, og sejrherren havde så meget at vinde, følte han sig opfordret til at bruge sporerne og rejse kam; og fast besluttet på at ville være ene hane i kurven, gik han hen på brændebakken, hvor legen allerede var i fuld gang.

Forargeligt var det alligevel, at han skulle behøve at måle sig just med Norman; havde det endda været Gustav; men den lille pjalt af Norman! Nå, han skulle få!

– God aften, Ida! begyndte han, uden at lade som han så rivalen, der ufrivilligt forlod sin plads ved stakittet, som Carlsson straks indtog.

Og så begyndte han spillet, benyttede sig af sin overlegne talefærdighed, mens Ida samlede brænde og pinde i kurven, så at Norman ikke fik lejlighed til at sige et ord. Men Ida var lunefuld som ved måneskifte, og kastede sidebemærkninger til Norman, hvilke Carlsson dog greb i flugten og sendte tilbage oppudsede og skønt forsirede. Den skønne, som fandt behag i kampen, bad imidlertid Norman om at kløve noget pindebrænde for sig. Men inden den lykkelige fik tid til at gå hen til lågen, var Carlsson allerede krøbet over det spidse stakit, havde trukket sin foldekniv frem, udsøgt sig et stykke tørt grantræ, som han kløvede, og lagde i løbet af et par minutter pindebrændet i kurven, tog det hele på den lille finger og bar det lige ind i køkkenet, hvortil Ida fulgte ham; og her blev han stående ved dørposten, så at ingen kunne komme hverken ud

eller ind. Og Norman, som ikke kunne hitte på noget ærinde, gik først nogle gange frem og tilbage ude på brændebakken og grundede over den frækkes lette sejre her i livet, indtil han fandt det rigtigst at forsvinde og at give sin klage luft på vandkarret ved brønden i en "skotsk", som han stønnede frem af harmonikaen.

De bløde toner fra klaviaturets blikninger trængte dog gennem den tykke aftenluft, forbi dørposten og nåede barmhjertighedens trone ved komfuret, for Ida kom nu pludselig i tanker om, at hun måtte gå til brønden efter drikkevand til professoren, og Carlsson fulgte med, denne gang noget usikker i kampen på et område, der var ham fuldstændig fremmed. For at tilintetgøre virkningen af de forheksende lokketoner, tog han Idas kobberspand og tilhviskede hende ømheder så velklingende og smægtende, som om han ville sætte ord til den forføreriske musik og gøre solo'en til et underordnet akkompagnement; men lige da de var kommet til brønden, hørte de konens råb oppe fra huset. Hun kaldte på Carlsson, og af tonen mærkede man, at det hastede. Først blev han vred og tænkte på ikke at ville svare, men så fo'r Fanden i Norman, som med skingrende stemme gav sig til at vræle:

– Her, vor mo'r! Han kommer straks!

Med tusinder af stille ønsker om Helvedes forøgelse med den falske spillemand måtte sejrherren rive sig ud af kærlighedens arme og overlade det halvt vundne bytte til den svagere, som kun havde et tilfælde at takke for sin elskovslykke.

Konen råbte endnu engang, og med arrig stemme svarede Carlsson, at han kom alt det han kunne.

– Vil Carlsson komme indenfor og tage sig "en halv", sagde konen fra bislaget, idet hun skyggede med hånden for øjnene, idet hun så efter, om han kom alene.

Carlsson holdt ellers nok af at få "en halv", men i dette øjeblik ønskede han al kaffe og brændevin pokker i vold; han kunne dog ikke sige Nej, og under akkompagnement af Normans "Norrköpings Skarpskyttemarch", der sejrstolt og hånende tonede nedefra Kildeengen, måtte han ind i stuen. Den gamle var elskværdigere end sædvanlig, og Carlsson fandt hende grimmere og ældre end sædvanlig; og jo mere forekommende hun viste sig, desto tværere blev Carlsson, hvilket til sidst næsten bragte konen til et stadium af ømhed.

– Se Carlsson, sagde den gamle endelig, mens hun skænkede kaffe i koppen, – det er på tide, at vi be'r til høslæt i næste uge, og derfor ville jeg gerne tale lidt med ham forinden.

Her tav harmonikaen midt i Trions smeltende akkorder; Carlsson lyttede med spændt opmærksomhed og fremstødte hakkende og uden synderlig sammenhæng nogle ord:

– Ja-ah, javist ja – – høslætten i næste uge ...

– Og så ønskede jeg, vedblev konen, – at Carlsson skulle tage afsted sammen med Clara for at byde til gilde; for jeg vil da også have, at Carlsson skal komme lidt ud engang imellem og se folk og vise sig en smule, for det er jo altid godt.

– Ja se, på lørdag kan jeg ikke, svarede Carlsson tvært, – for så skal jeg jo til Dalarö for professoren.

– Nå, for en gangs skyld kunne jo Norman være bud, indvendte madam Flod og drejede ryggen til for ikke at se den mine, han ville sætte op.

I det samme hørtes fra harmonikaen nogle bløde, af pauser afbrudte takter, der syntes at fjerne sig og fortone ude i sommernatten, hvor natteravnen allerede spandt sin snurrende rok.

Den kolde sved perlede på Carlssons pande, han hældte kaffepunschen i sig, følte ligesom en sten på brystet, tage for øjnene: en fuldstændig nerveslappelse.

– Det kan Norman ikke, stødte han frem, – Norman kan ikke udrette alle professorens ærinder, og – og ... han bliver heller ikke betroet til det.

– Ja, men jeg har spurgt mig for hos professoren, afbrød konen, – og han sagde, at han ikke havde noget særligt til på lørdag.

Det var, som det var forhekset for Carlsson; den gamle havde fanget ham som i en musefælde; nu fandtes der ingen redning mere.

Og han havde sine tanker delt på så forskellige steder, at han kun dårligt kunne mande sig op til forsvar. Dette så konen også og gav sig derfor til at smede, mens jernet var varmt.

– Hør nu, Carlsson, sagde hun, – han skal ikke tage sig det nær, hvad jeg nu siger ham, for jeg mener ham det godt.

– Vor mo'r kan gerne sige, hvad Fanden det skal være, for nu er det mig fuldstændig ligegyldigt, bruste Carlsson op, mens han hørte harmonikaens mere og mere ømme toner dø hen længst borte på engen.

– Jo for ..., jeg ville blot sige det, at Carlsson skulle holde sig for god til at løbe efter pigerne, for det bliver det bare kludder til sidst. Ja, ja, jeg ved det og kender til det, og ser Carlsson, det er i den bedste mening jeg siger det. Sådanne tøse fra byen skal

altid have en hale af karle efter sig, for at det skal tage sig ud, og så skal der fjases her og tosses der; og går de i skoven med en, så går de bagefter på engen med en anden, og kommer der siden hen noget i vejen, så lader de den bære læsset, som de lettest kan vælte det over på. Sådan er det nu engang.

– Nå, jeg bryder mig Fanden om, hvad karlene gør.

– Ja ja, tag det ikke så ilde op, trøstede den gamle – men ser han, en karl som Carlsson burde tænke på at gifte sig, og så skal man ikke være belemret med løse fruentimmer og deres sager, og her i skærgården er der mange rige piger, skal jeg sige ham, og hvis han er fornuftig og passer sine ting, så kan han, inden han ved af det, få sit for sig selv, og derfor skal Carlsson ikke være selvklog, men høre efter, hvad jeg siger, når jeg be'r ham om at tage rundt og bede til høslæt. Husk på, at jeg skulle ikke have anmodet enhver som helst om det, og jeg får da også nok spektakel med sønnen, men det bryder jeg mig ikke om, for den, jeg synes om, støtter jeg også, vær vis på det.

Carlsson begyndte nu at blive roligere; han begyndte at se det fordelagtige i sådan at optræde på gårdens vegne; men han var dog endnu for ophidset til at ville opgive sin flamme for noget usikkert, og han følte trang til at få noget handsel først, inden han indlod sig på forretningen.

Så satte han madding på krogen og kastede den ud:

– Jeg kan da ikke tage afsted sådan som jeg ser ud, uden pæne klæder!

– Det er vel ikke så farligt med klæderne, mente madam Flod, – men er der ikke andet end det, der mangler, så kan man vel hitte på råd.

Længere ville Carlsson nu ikke gå i den retning, men i stedet for besluttede han at udveksle dette løse løfte mod et andet, og det lykkedes ham da også at få det slået fast, at Norman – som uundværlig ved leernes slibning og høløftets udbedring – skulle blive hjemme, mens Lotte skulle være Dalarö-bud.

---

Klokken er tre om morgenen en julidag i begyndelsen af måneden. Det ryger allerede fra skorstenen og kaffekedlen er sat på ilden; hele huset er oppe og i bevægelse; og ude på bakken står der dækket et langt kaffebord; høstfolkene, der er kommet aftenen forud, har sovet på høløftet og i laden, og tolv velvoksne skærgårdskarle står i hvide skjorteærmer og med stråhatte på i grupper uden for huset, bevæbnede med leer og hvæssestål. Der er mændene fra Åvassan og Svinnockarn, gamle med ryggen bøjet af roning; der er Aspö-manden med sit kæmpeskæg, et hoved højere end de andre og med et dybt, melankolsk blik fra ensomheden ude ved havbrynet, fra sorger uden navn og uden klage; der er gubben fra Fjellångarn, kantet og vredet en halv omgang, ligesom dværgfyrrer ude på det yderste skær; manden fra Fiversätra-øen, mager, forblæst, livlig og tør som et klareskind; Qvarnöfolkene, berømte bådebyggere; folkene fra Långviksskär, de ypperste sælskytter, og Arnö-bonden med sine sønner. Og omkring og imellem dem tripper pigerne i særkeærmer med brystdug over barmen, klædt i lyse bomuldsjoler og med tørklæder på hovedet. Riverne, der er malet i alle regnbuens farver, har de selv ført med sig, og de ser mere ud, som om de gik til fest end til arbejde. De gamle puffede dem fortrolig i siden og skæmtede med dem, men de unge mænd holdt sig endnu så tidligt på morgenen på afstand,

afventede kvælden med sit tusmørke, sin dans og musik, først da kom kærlighedslegens tid. Solen havde været oppe et kvarters tid, men var endnu ikke højt nok over granskovens toppe til at kunne slikke dugen af græsset; bugten lå spejlblank, indrammet i de lysegrønne siv, hvorfra man hørte de nys udklækkede ællingers pippen mellem forældrenes snadren; sildemågerne fiskede løjer dernede, svævende store, vingebrede, snehvide som kirkens gipsengle; i egetræet var skaderne vågnet op og skvaldrede og skreg op om de mange skjorteærmer, de havde set nede på bakken; gøgen kukkede ude på toften, brunstig og ilter, som om parringstiden ville være forbi med den første høslæt; vagtelkongen slog inde i rugageren; men oppe på bakken sprang hunden omkring og hilste på gamle bekendte, og skjorteærmer og særkestrimler blinkede i solskinnets bredte sig over kaffebordet, hvor det klirrede med kopper, fad, glas og kander, mens trakteringen gik for sig.

Gustav, der ellers var så undselig, havde overtaget værtens rolle, og da han følte sig hjemme mellem sin faders gamle venner, gjorde han Carlsson overflødig og passede selv brændevinsflasken. Men Carlsson, som allerede havde stiftet bekendtskaber på sin indbydelsesrejse, optrådte hjemmevant som en ældre slægtning eller gæst og lod sig nøde. Som ti år ældre end Gustav og med et fuldvoksnet, mandigt ydre, var det ikke vanskeligt for ham at stille denne i skygge, især da Gustav dog aldrig kunne blive andet end drengen i de mænds øjne, der havde været dus med hans fader.

Imidlertid var kaffen blevet drukket, solen steg højere på himlen, og veteranerne satte sig i bevægelse ned mod den store

eng med leerne på skulderen, fulgt af de unge og pigerne.

Græsset nåede dem helt op på låret og var så tæt som hårene på et loddent skind, så at Carlsson måtte gøre rede for den ny engdrift: hvorledes han havde måttet lade engen rydde for fjorgammelt løv og græs, jævne muldvarpeskuddene, beså frostpletterne og overrisle med gødningvand. Derpå ordnede han sin trop som en kaptajn, gav de gamle og formuende hæderspladserne og gik selv som sidste mand, så at han alligevel ikke forsvandt i mængden. På denne måde rykkede slagordenen frem: to dusin hvide skjorteærmer i kileorden som en flok svaner på høsttræk, le efter le; og i spredt orden – som en flok fisketerner – kom pigerne med deres river, lunefuldt kastende og slængende, uden dog at bryde sammenholdet, hver følgende sin høstkarl.

Det duggede græs faldt i bunker under leernes sus; og side om side lå alle sommerens blomster, der havde vovet sig uden for skoven og toften. Der var præstekraver og skovsyre, tjæreblomster og gule snerrer, vild kørvel, vilde nelliker, museærter, agersten, pestilensrod, kløver og alt hvad engene ellers bærer af græs og halvgræs; det duftede sødt som af honning og krydderier, og bier og humler flygtede i store sværme for morderskaren; muldvarpene krøb ned i jordens indvolde, da de hørte, hvor det bragede i deres skrøbelige tag; snogen kilede forskrækket ned i grøften og smuttede som enden af en line ind i et hul: men højt oppe over valpladsen svævede et par lærker, hvis reder var blevet søndertrådt af en støvlesinke; og som bagtrop trippede stærene og opsamlede og hakkede alt slags kryb, der var kommet frem i det brændende solskin.

Den første omgang var slået helt ud til agerrenen, og nu standsede kæmperne og støttede sig til deres våben for at betragte det ødelæggelsens værk, som de havde efterladt bag ved sig; så blev sveden tørret af svederemmen, en ny skrå fra messingdåserne blev lagt ind og imens havde pigerne skyndt sig at komme op i frontlinjen.

Og så går det løs igen, ind i det grønne blomsterhav, hvor den voksende morgenbrise sætter bølgerne i bevægelse; snart viser dette hav sig i brogede, prangende farver, når blomsternes mindre bøjelige stilke og hoveder stikker frem gennem det bløde fløjlsgæs vover, der viger tilbage for det lette vindpust, snart viser det sig jævnt og grønt som havet i stille.

Der er fest i luften og kappestrid i arbejdet; man vil hellere styrte i solheden end sætte leen fra sig. Carlsson har fået professorens Ida til at samle op efter sig, og da han går sidst i rækken kan han uden fare for sine lægge vende sig om for af og til at tilkaste hende et ord. Men Norman har han under streng bevogtning på skrå foran sig, og så ofte denne forsøger på at sende et betagent øjekast mod syd-ost, har han straks Carlssons le i hælene på sig og et mere uvenligt end velment varsko: Tag haserne i agt, du! efter sig.

Da klokken slog otte lå Kildeengen som en nysået ager, så bar som en hånd og med græsset i lange skår; nu tages værket i øjesyn og skårene undersøges, og Rundqvist er den, der fældes af juryens dom, for man kan tydelig se, hvor han har slået, der ser det ud, som ellepigerne havde danset, så ujævnt er det. Men Rundqvist forsvarede sig med, at han måtte se på den høstpige, man havde givet ham; det var ikke hver dag, at han havde en pige, som løb efter ham.

Og nu kalder Clara til frokost oppe fra bakken; brændevinsflasken blinker i solen, og tyndtølsankeret er stukket an; kartoffelgryden ryger på ildstedet, silden damper på fadene, smørret er lagt op, brødet skåret, drammene skænkes og frokosten er i gang.

Carlsson har fået ros og er sejrstolt. Ida er meget nådig imod ham og han opvarter hende med påfaldende opmærksomhed, men hun er også dagens skønhed. Madam Flod, som løber ud og ind med fade og tallerkner, stryger ofte tæt forbi de to, alt for ofte til at Ida ikke skulle lægge mærke til det, men Carlsson mærker intet, førend den gamle støder ham sagte i ryggen med albuen og hvisker:

– Carlsson skal være vært og hjælpe Gustav; han skal være som hjemme her!

Carlsson har dog kun øje og øre for Ida og svarer den gamle med et skæmt. Men nu kommer Line, professorens barnepige, og minder Ida om, at hun skal hjem og gøre rent. Og så bliver der sorg og bevægelse blandt karlene, men pigerne ser kun så tålelig bedrøvede ud.

– Hvem skal nu tage op efter mig, nu da jeg ingen pige har mere? udbryder Carlsson i hyklet fortvivlelse, som skal skjule hans virkelig dårlige humør.

– Det må vel vor mo'r gøre, sagde Rundqvist, om hvem man påstod, at han havde øjne i ryggen.

– Vor mo'r skal rive! råbte karlene straks i kor; – vor mo'r skal ud og rive!

Den gamle slår fra sig med forklædet:

– Herre Je', skal jeg gamle kone ud med de unge piger! Nej, aldrig i verden, aldrig i evighed! Åh, I er tossede!

Men modstanden pirrer.

– Ta' han kun kællingen, hvisker Rundqvist til Carlsson, mens Norman opmuntrer yderligere og Gustav bliver mørk som en nat.

Der var ikke noget valg, og under halløj og latter løber Carlsson ind i huset for at lede efter konens egen rive, som ligger et eller andet sted oppe på loftet; så kommer den gamle efter skrigende:

– Nej for Guds skyld, han må ikke gå og rode i mine sager deroppe! – Og så forsvinder de begge to under højrøstede og bidende bemærkninger fra de tilbageblevne.

– Jeg synes, bryder endelig Rundqvist en opstået pause, – jeg synes, de bliver temmelig længe borte! Gå og se efter, Norman, hvad der er hændet dem.

Stormende bifald opmuntrer den ærgerrige til at fortsætte:

– Hvad monstro de kan tage sig for deroppe? Nej, det går aldrig an; er der nogen, der kan sige mig det; jeg bliver ligefrem urolig!

Gustav blev mørkeblå om læberne, men han tvang sig til at deltage i de andres latter.

– Gud forlade mig mine synder, fortsatte Rundqvist i samme tone, – men nu holder jeg det ikke længere ud; jeg må se, hvad de tager sig for.

I det samme kommer Carlsson og konen ud i forstuedøren med riven. Den er fin, malet med to hjerter og årstallet 1852, den var den gamles rive fra forlovelsesdagene, som Flod selv havde lavet, og som havde ærter i skaftet, så at den raslede, når man rørte ved den. Mindet om fortidens glæder havde sat

konens sind i munter stemning, og uden spor af sygelig følsomhed pegede hun på årstallet og sagde:

- Det var ikke i går, at Flod lavede den rive ...
- Og du krøb i brudeseng, vor mø'r, faldt Svinnockarn ind.
- Kan vel krybe en gang til, mente Åvassan.
- Seks ugers grise og to års enker kan man aldrig lide på, drillede Fjällångarn.

– Jo tørrere tønder, desto lettere til at fænge ud, brasede bonden fra Fiversätra-øen på.

Og hver og én kastede sin spån på ilden, men den gamle smilede kun og slog fra sig, holdt gode miner og spøjte selv med, for det var jo ingen nytte til at blive vred.

Og så gik toget ned ad mosen til, hvor stær- og rokkegræs stod som en fyrreskov og hvor vandet gik karlene op på støvleskafterne. Men pigerne tog strømper og sko af og hængte dem på gærdestaverne.

Og den gamle rev og gik på, så at hun var efter Carlsson førend nogen af de andre havde taget fat; mange skæmtsomme ord faldt til de to unge, som de kaldtes.

Så blev det middag og så blev det aften. Spillemanden var kommet med sin "fiol". Loen var rømmet ud og fejret ren og de værste revner i den var blevet tilkittet med beg. Ved solnedgang begyndte dansen.

Carlsson åbnede ballet med Ida, som havde sort kjole på, firkantet udskåret i halsen, med hvide strimler og Maria-Stuart-krave. Hun var den af bønderpigerne misundte dame, der vakte de gamles frygt og kulde, men ungkarlenes attrå.

Carlsson var den eneste, der kunne den ny vals, og derfor tog Ida også ham den ene gang efter den anden, efter at et forsøg

på en tretrinsvals med Norman var mislykket, i hvilken anledning denne, efter at være slået af marken, fandt det rigtigst at slå sig på harmonikaen, dels for at udøse sin hjertekval og dels for at prøve en sidste limpind, på hvilken han kunne fange den smukke, ustadige fugl, som han troede allerede for nogle uger siden at have haft i sin hånd, men som kort efter sad på taget og næbbedes med en anden. Carlsson fandt imidlertid akkompagnementet unyttigt, da han selv havde bestilt en rigtig spillemand, og den astmatiske harmonika gik virkelig heller ikke godt sammen med den rapfodede fiol, men ødelagde takten og bragte uorden i dansen. Da den offentlige mening om harmonikaens ubrugelighed syntes at være godt forberedt, tog Carlsson, lokket af den gode lejlighed til at sætte rivalen til vægs, munden fuld og råbte tværs over loen til den ulykkelige elsker, som sad sammenkrøbet i et hjørne:

– Hold op! sæt lås for posen, du; du kan gå ud på bakken og klemme vejret ud af dig, hvis du har trommesyge.

Den offentlige mening faldt tungt på synderen med et bifaldende grin, men Norman havde fået lidt i hovedet, og Idas strimler havde fremtryllet hidtil uanede kræfter, så at han straks optog den tilkastede handske.

– Hold op! vrængede han efter Carlsson, som uforvarende havde benyttet sit bygdemål, der altid har en lattervækkende virkning på upplændingene.

– Kom ud på bakken, du, så skal jeg tage lopperne ud af svinepelsen på dig!

Carlsson fandt endnu ikke stillingen truende nok til, at man behøvede at bruge næverne, og holdt sig derfor endnu på

mundhuggeriets uskyldigere område.

– Hvad er det for nogle mærkværdige svin, der har lopper i pelsen?

– Jeg formoder, det er värmlandssvin!

Dette ramte nationalæren, og efter endnu i sidste øjeblik forgæves at have ledt efter et dræbende ord, gik Carlsson lige løs på fjenden, greb ham i vesten og trak ham ud på bakken.

Pigerne stillede sig op i døråbningen for at være tilskuere ved kampen, og det faldt ingen ind at lægge sig imellem.

Norman var lille og undersætsig, Carlsson udvoksen og sværere. I et nu smed den sidste frakken, som ikke måtte beskadiges, og kæmperne stødte nu sammen: Norman med hovedet fremstrakt som lodsfolkene havde lært ham; men Carlsson tog tag i ham og sendte ham et grimt spark i skrævet, der bragte Norman til at styrte om på møddingen som et sammenrullet pindsvin.

– Sjoever! skreg han, ude af stand til længere at forsvare sig med næverne.

Carlsson skummede af raseri, og efter forgæves at have søgt efter passende svar, satte han knæet på brystet af den faldne og gav ham en overhaling med næverne. Norman spyttede og bed fra sig, men fik til sidst en håndfuld strøelse i munden.

– Nu skal jeg skure kæften ren på dig! Og med en halmvisk tagen fra møddingen gned Carlsson den overvundne så at næsen kom i blod. Men dette åbnede munden på den hidsige, hvæsende Norman, og nu slyngede han hele sit forråd af skældsord i ansigtet på sejrherren, der ikke kunne binde den besejredes tunge.

Musikken var hørt op, dansen standset og tilskuerne havde gjort deres bemærkninger om ord- og nævekampen, som de havde hørt og set på med samme ligegyldighed som på en slagting eller en danseleg, skønt de gamle dog havde anset Carlssons angreb for mindre regelret end gammel slagsmålsædvane fordrede. Men pludselig hørtes et skrig, som splittede hoben ad og rev alle ud af feststemningen:

– Han bruger kniv! skreg én, man kunne ikke se hvem.  
– Kniv! svaredes fra tilskuerne. – Ingen knive! Bort med kniven!

Og så omringedes kæmperne; Norman, som det var lykkedes at få sin foldekniv op, blev afvæbnet og sat på ret køl igen efter at Carlsson var blevet revet løs fra ham.

– I skal slås, drenge, men ikke med knive, var gamle Svinnockarns afslutning på kampen.

Carlsson tog sin frakke på og knappede den til om sin sønderrevne vest, men Norman gik med det ene skjorteærme hængende i laser ned ad benet. Forslået i ansigtet, smudsig og blodig, anså han det for bedst at forsvinde bag om hushjørnet for ikke at være tvunget til at vise sit nederlag for pigerne.

Med sejrherrens og den stærkeres glade selvtillid optrådte nu Carlsson atter i balsalen, og efter at have fået sig en dram fortsatte han legen med Ida, der modtog ham med varme, næsten med beundring.

Dansen gik som et tærskværk og skumringen var begyndt; der var omgang på omgang af dramme, og opmærksomheden var mindre livlig end hidtil henvendt på, hvad næsten tog sig for. Derfor kunne Carlsson komme ud af laden med Ida og nå hen til markleddet, uden at behøve at svare på nogens næsvise

spørgsmål, men lige da pigen var kommet over stenten og Carlsson stod ved gærdet, hørte han madam Flods stemme gennem halvmørket, uden at kunne se hende:

– Carlsson! Er Carlsson der! Kom nu og dans en dans med sin riverske!

Carlsson svarede ikke, men luskede ind på toften så stille som en ræv.

Den gamle havde dog set ikke blot ham, men oven i købet Idas hvide lommetørklæde, som hun havde knyttet om livet for at beskytte kjolen mod svedige hænder. Efter at have råbt en gang til uden at få svar, gik hun efter dem, kom over stenten og ind på toften. Der var bælgmørkt på stien under hasselbuskene og hun så kun noget hvidt, som var ved at drukne i det sorte og som til sidst gik til bunds i den lange tunnel. Hun ville løbe efter dem, men i det samme hørtes nye stemmer ved stenten, en grovere og en mere velklingende, men begge afdæmpede, og da de kom nærmere, hviskende. Gustav og Clara klavrede over gærdet, der knagede under den unge mands noget usikre trin, og løftet af to stærke arme hoppede Clara ned. Den gamle skjulte sig bag buskene, mens de unge med hinanden om livet drog forbi, dansende, nynnende, kyssende, således som hun også engang havde danset, sunget og kysset. Endnu engang knagede det i stenten; det var Qvarnö-karlen, der satte over den som en ung fole, og Fjällångs-pigen stod oppe på gærdet, rød af dansen og med et overgivent smil, der blottede alle hendes hvide tænder; så lagde hun de hævede arme bag nakken og lod som om hun ville lade sig falde, og styrtede sig derpå med en lille stakåndet latter og udspilede næsebor ned i armene på

knøsen, som tog imod hende med et langt kys og bar hende ind i mørket.

– Den gamle stod bag ved hasselbusken og så par efter par komme, gå, komme igen, ligesom i hendes ungdomstid, og så slog gammel ild ud i luer efter at have været gemt under toårgammel aske.

Imidlertid havde fiolen lidt efter lidt indstillet sin virksomhed; det var over midnat og dagskæret viste sig allerede svagt henne over skoven mod nord; tummelen fra laden lød mere afdæmpet og nogle enkelte hurraråb ude fra engen gav tilkende, at danseselskabet var opløst, at høstfolkenes hjemfart var forestående. Hun måtte hen og sige farvel. Da hun kom ud på stien, hvor mørket var begyndt at lette, så at man kunne skimte løvets grønne farve, så hun Carlsson og Ida komme helt oppe fra brinken hånd i hånd som om de skulle træde en polka.

Skamfuld over at skulle blive fundet her i "den grønne gang" skyndte hun sig over stenten, for at nå hjem, inden folkene var gået. Men på den anden side af stenten stod Rundqvist og slog hænderne sammen, da han så den gamle, der skjulte ansigtet bag forklædet for ikke at vise hvor skamfuld hun var:

– Nej, Herre Jemine! har mo'r også været i skoven? Åh, det er da en afgjort sag, de gamle kan man ikke stole mere på end ...

Hun hørte intet mere, men halvt løb op ad huset til, hvor man havde ledt efter hende, og hvor hun nu blev modtaget med vedvarende hurraråb, håndtryk, tak for god beværtning og farvel.

Og efter at alt var blevet stille igen og de bortrømte var blevet råbt frem fra mark og eng, uden at man dog kunne få rede på

dem alle, gik den gamle i seng, men lå længe vågen og lyttede efter at høre Carlsson gå op ad trappen til sit kammer.

4

## Fjerde kapitel

### Bryllup i udsigt. Kællingen bliver taget for pengenes skyld.

Høet var inde, rug og hvede høstet; sommeren var til ende og den havde været god.

– Han har held med sig den fyr! sagde Gustav om Carlsson, som man ikke uden grund tilskrev den forøgede velstand.

Sildetiden var begyndt og alle folkene lå ude ved skæret med undtagelse af Carlsson, som var blevet hjemme, fordi professorens familie skulle flytte ind til byen i anledning af operasæsonens begyndelse.

Carlsson havde påtaget sig at pakke for dem og gik hele dagen omkring med blyanten bag øret, drak øl ved køkkenbordet, ved buffeten i salen og på bænken i bislaget. Her fik han en kasseret stråhat, der et par aflagte sportssko, et cigarrør, cigarer, tomme kasser og flasker, medestænger og tømte krukker, der havde indeholdt Liebig's Kødekstrakt, propper, seglgarn og søm, kort sagt, alt det, der ikke kunne føres med eller betragtedes som ubrugeligt; der faldt mange smuler fra den riges bord og alle følte, at man ville komme til at savne de bortrejsende: fra Carlsson, som skulle miste sin kæreste, til hønsene og grisene, der ikke længere ville få søndagsmad fra herskabets køkken. Sorgen var dog mindst bitter for Clara og Lotte, som, skønt de havde fået mangan god kaffetår hos professorens, når de bragte mælken op, alligevel følte, at deres forår atter ville komme, når først høsten havde fjernet deres rivalinder på kærlighedens marked.

Da dampskibet om eftermiddagen kom og lagde til for at hente familien, var der stor bevægelse på øen, for aldrig nogensinde før havde et dampskib lagt til der. Carlsson ledede tillægningen, kommanderede og brugte mund, mens damperen søgte at komme ind til broen. Men da søvæsnet var ham fuldstændig fremmed, var han her kommet ud på en is, som ikke kunne bære ham; og lige i det stolte øjeblik, da han rigtig skulle vise sig i Idas og herskabets nærværelse, fik han en hel bunke tov oppe fra ned på hovedet, så at huen blev revet af og faldt i vandet. Han skulle samtidig "holde an" i trossen og gribe huen i flugten, men fik i stedet for foden ind i tovet, gjorde nogle komiske dansetrin og faldt så under en skylregn af skældsord fra kaptajnen og en salve af hånende latter fra skibsmandskabet. Ida vendte ryggen til, vred over sin helts klodsede optræden og grædefærdig af skam på hans vegne. Med et kort farvel forlod hun ham til sidst ved landgangsbroen, og da han ville beholde hendes hånd i sin og tale om næste sommer, om at skrive breve og om, hvorledes han skulle adressere dem, blev landgangen revet bort under hans fødder så at han på et hængende hår nær var faldet på næsen; den våde hue gled bag ad nakken og styrmanden brølede til ham oppe fra kommandobroen:

– Får du enden los engang, du!

En ny regn af sårende skældsord haglede ned over den ulykkelige elsker, inden han fik trossen los. Dampskibet bakkede ned ad sundet, og som en hund, hvis herre rejser bort, løb Carlsson langs med stranden, hoppende fra sten til sten og snublende over trærødder, for at nå ud på odden, hvor han havde gemt sin bøsse under en ellebusk og hvorfra han ville

salutere til afsked. Men han måtte åbenbart have stukket det forkerte ben først ud af sengen, da han stod op, for lige da dampskibet gik forbi og han skulle fyre af, klikkede hanen. Så kastede han geværet fra sig, løb ned på stranden, og viftede med sit blå lommestørklæde og skreg forpustet og stakåndet hurra, men ingen svarede fra skibet; ikke en hånd løftedes, ikke et størklæde rørtes. Ida var forsvundet. Men ufortrøden sprang han som en rasende over rullestene, løb ud i vandet, stormede gennem ellebuske, kom til et hegn og styrtede halvvejs igennem det, så at han flåede sig på gærdestaverne; og til sidst, lige da båden var i færd at forsvinde bag ved odden, kom en sivbegroet vig ham i vejen. Uden betænkning sprang han lige ud i vandet, svingede endnu engang sit størklæde og udstødte et sidste fortvivlet hurra. Dampers agterstavn krøb nu bagved granerne, slæbende efter sig det blågule flag med posthornet; Carlsson så endnu professorens hat vifte til afsked og så var alt forsvundet med undtagelse af den lange sorte røg, der lå ud over vandet som et sørgeflor og gjorde luften mørk.

Carlsson plaskede i land og gik med langsomme skridt tilbage til sin bøsse. Han så på den med et vredt blik, som om han så på én, der havde sveget ham, rystede krudtet ud i fængrøret, satte en knaldhætte på og fyrede af.

Derpå kom han tilbage til broen. Hele skandalen passerede atter revy for ham; hvorledes han havde givet bajadsen på landgangsbroen, ligesom en anden markedsgøgler; og så hørte han latteren og skældsordene, mindedes Idas kolde, forlegne blik og håndtryk, mærkede endnu lugten af stenkulsrøg og maskinsmørelse, stegefedtet fra kokkens kabys og oliefarven fra de nymalede skibssider. Dampskibet var kommet herud i

hans rige og havde ført med sig byboere, der foragtede ham, som i et nu havde styrtet ham ned fra den stige, ad hvis trin han allerede var nået et godt stykke til vejrs, og – her snappede han efter vejret – havde bortført hans sommerlykke og sommerglæde. Han så et øjeblik ned i vandet, som dampskibets hjulskovle havde mudret op i en fuldstændig vælling, på hvis overflade soden lå i lange fnug og olien som gammelt vinduesglas med alle regnbuens farver. Uhyret havde i den korte stund, det havde opholdt sig her, fået tid til at udtømme alt muligt smuds og plumre det klare grønne vand; her svømmede ølpropper, citronskaller, cigarstumper, afbrændte tændstikker og papirstumper, som løjer og hundestejler legede med; det var som om alle byens rendestene var kommet herud og havde medført på en gang både skældsord og affald.

Han følte sig et øjeblik uhyggelig til mode; han tænkte på, at hvis han for alvor ville vinde sin elskede, måtte han derind, ind til gyderne og rendestenene, hvor den høje dagløn og de fine klæder, gaslygterne og butiksvinduerne, pigerne med strimler, manchetter og høje fjederstøvler – kort sagt, hvor alt det, der lokkede, fandtes. Men samtidig hadede han byen, hvor han var den lille, hvor hans bondemål var til grin, hvor hans grove hånd ikke kunne udføre det fine arbejde, og hvor hans viden kun ville være ham til ringe nytte. Og dog måtte han tænke på det, for Ida havde sagt, at hun aldrig ville gifte sig med en bondekarl, og gårdejer kunne han jo ikke blive!

Ja, – kunne han ikke?

– Vandet ude i sundet krusedes og en kølig brise, der efterhånden tog til i styrke, satte bølgerne i bevægelse, så at de begyndte at plaske mod bropælene, fejede soden bort og

pudsede aftenhimlen blank. Elletræernes sus, vovernes mumlen og bådens huggen rev ham ud af hans drømmerier, og med bøssen på nakken vandrede han hjemad.

Vejen snoede sig under hasselbuskene op over en bakkeknold og ud over denne ludede en gråstensklippe, der var bevokset med gran, og som han endnu aldrig havde været oppe på.

Lokket af nysgerrighed klatrede han opad mellem bregner og vilde hindbærbuske, og stod snart på en gråstensflade, hvor der var bygget et sømærke. Den nedgående sol belyste et fugleperspektiv af øen med skove, agre, enge og huse; og længst borte lå holme og skær helt ud til havet. Dette var et stort stykke af den skønne jord; og vandet, træerne, stenene, alt kunne blive hans, hvis han blot ville strække hånden ud – kun den ene – og trække den anden tilbage, som han havde rakt ud efter noget, der kun ville tilfredsstille hans forfængelighed og bringe ham fattigdom. Her behøvedes der ingen frister til at stå ved siden af og bønfalde ham om at knæle for dette billede, der farvedes rosenrødt af den dalende sols stråler; det blå vand, de grønne skove, de gule agre og de røde huse sammenblandes til en regnbue, der vel kunne have bedåret en mindre skarp forstand end den, en bondekarl sad inde med.

Opirret af den troløses forsætlige glemsomhed, der havde vist sig ved, at hun kunne undlade at opfylde sit kun fem minutter gamle løfte om at sende ham en afskedshilsen, såret, som om de overmodige bytølperes hånsord havde været piskeslag, der havde ramt ham, overvældet ved synet af den fede jord, det fiskerige sund, de varme huse, tog han sin beslutning: at gå hjem og for sidste gang sætte det falske hjerte

– der måske allerede havde glemt ham – på prøve; bagefter ville han tage, hvad han kunne, uden at stjæle.

Da han senere kom hjem og så hovedbygningen ligge øde og tom med gardinerne nedrullede og med halm og tomme kasser udenfor, overvældedes han af en følelse, som om han havde fået et stykke æble på tværs i halsen; og efter at have samlet alle de sager sammen, som han havde fået af de bortflyttede sommergæster, sneget han sig så lydløst som muligt op på sit værelse. Så gemte han sine skatte under sengen, satte sig ved skrivebordet, tog papir og pen og gjorde sig færdig til at skrive. Den første side flød ud i en eneste bred ordstrøm, dels af eget fabrikat, dels hentet fra Afzelius' sagnhistorie og svenske folkeviser, som han havde læst hos en forvalter i Värmland, og som havde gjort et dybt indtryk på ham:

"Kære elskede ven!" – begyndte han – "ensomt sidder jeg nu på mit lille kammer og længes grueligt efter min Ida. Jeg mindes endnu som var det i går, da Ida kom herud, det var, da vi så de vårrugen og gøgen kukkede i lunden, og nu er det høst og folkene er ude i skærene efter silden. Jeg ville ikke have været så beklemt, hvis ikke Ida var rejst, uden at ville give mig en hilsen fra dampskibet, sådan som professoren var så inderlig god og gjorde fra agterdækket; her er så tomt i aften efter at Ida er rejst, og det føles mest, fordi sorgen er tung. Husker Ida, hvad hun lovede mig sidst ved høslætten, jeg husker det lige så godt, som om jeg havde skrevet det op, men jeg er også i stand til at *holde*, hvad jeg lover, hvilket ikke alle er i stand til, men det er det samme, og jeg bryder mig ikke så meget om, hvorledes menneskene er mod mig, men ét vil jeg sige: hende jeg holder af, hende glemmer jeg ikke."

Længslens sorg havde nu lagt sig og bitterheden rejste hovedet; så kom frygten for ukendte rivaler, for bylivets fristelser og varietéerne, og med følelsen af egen evneløshed til at forebygge et befrygtet syndefald greb han ned i de ædlere følelser og straks spruttede minderne fra kolportørtiden frem. Han blev højtidelig, streng, sædelig som en straffende hævner, gennem hvis mund en *anden* talte:

"Når jeg tænker på, hvorledes Ida nu går ensom omkring i den vildsomme by og ikke mere har en støttende hånd, der kan beskytte Ida mod farer og fristelser, når jeg tænker på alle de syndefulde lejligheder, der gives til fald og fordærvelse, hvortil vejen er bred og foden let, så føler jeg et stik i mit hjerte; det er, som om jeg havde gjort uret over for Gud og mennesker ved at overgive Ida i syndens garn; jeg ville have været som en fader for Ida, og Ida skulle have støttet sig til gamle Carlsson som en rigtig fa'r ..."

Ved ordene "fa'r" og "gamle Carlsson" blev han meget blød om hjertet og mindedes den sidste begravelse, han havde overværet. –

"– En fa'r, som altid har overbærenhed og tilgivelse i hjertet og på læberne; hvem ved, hvor længe gamle Carlsson" (han havde allerede forelsket sig i ordet) "får lov at vandre hernede, hvem ved om ikke hans dage er talte som vanddråberne i havet og stjernerne på himlen; inden man ved et ord af det ligger han måske som vissent græs, og så er der måske nogen, der nu ikke kan tænke sig noget sådant, som gerne skulle ville grave ham op af den sorte jord, men lad os håbe og bede, at han endnu må opleve den dag, da blomsterne atter springer ud på marken og turtelduen lader sig høre her i vort land; for da er det en liflig

tid for *mangen*, som nu klager og sukker, og med salmisten vil jeg synge – –"

Her havde han imidlertid fuldstændig glemt, hvad salmisten sang, og måtte derfor hen og lede efter testamentet i sin kiste. Men der var over hundrede salmer at vælge imellem, og da Clara allerede kaldte på ham til aftensmaden, måtte han gribe i flæng, og så fik han fat i:

"Græsgangene i ørken dryppe, og højene er omgjordede med fryd.

Engene er klædte med fårehjorde, og dalene er skjulte med korn; de juble, ja de synge."

Han fandt heri en heldig hentydning til landlivets fortrin for bylivet, men da dette var et kildent punkt at røre ved, besluttede han ikke at gå videre; en halvkvædet vise skulle tale for sig selv.

Derpå grundede han på, hvad mere han skulle skrive; men han følte sig sulten og træt og kunne heller ikke skjule for sig, at det i grunden var det samme, hvad han så skrev, for Ida var nok tabt for ham alligevel inden foråret kom.

Derfor sluttede han og underskrev sig "Din inderligt trofaste og hengivne", og gik så ned i køkkenet for at spise til aften. Det var blevet mørkt og havde begyndt at blæse. Madam Flod kom med en urolig mine og satte sig ved bordet, hvor Carlsson havde slået sig ned alene og tændt et tællelys. Pigerne gik tavse og afventende mellem ildstedet og bordet.

– Carlsson skal have sig en dram i aften, sagde den gamle; – jeg ser på ham, at han trænger til det.

– Åh ja, der var en del arbejde med at få sagerne ombord, svarede Carlsson.

– Nå, nu bliver der vel lidt mere ro, mente konen og gik efter "timeglasset". – Men det var da farligt, hvor det har givet sig til at blæse i aften og nu er vinden gået om i øst; Gud ved, hvorledes folkene kommer ud af det med garnene i nat.

– Ja, det kan jeg ikke gøre noget ved, vrissede Carlsson, – vejret kan jeg ikke forandre. Men i næste uge må det gerne blive godt vejr, for så tænker jeg på selv at sejle til byen med kvasen for at tale med fiskehandleren.

– Så-å, vil Carlsson det?

– Ja, jeg synes ikke, vi får en ordentlig pris for fiskene, og fejlen må vel ligge etsteds.

Konen trommede på bordet og tænkte for sig selv, at ærindet til byen nok gjaldt noget andet end fisken.

– Hm! sagde hun – så går vel Carlsson hen og hilser på professoren?

– Jo, det gør jeg vel nok, hvis jeg får tid, for han har glemt en flaskekurv herude ...

– Det var nogle prægtige mennesker ... vil Carlsson ikke have en halv?

– Tak skal vor mo'r have! – Ja, det var rare folk, og jeg tror nok, at de kommer herud igen, efter hvad jeg kunne mærke på Ida.

Han følte en særlig glæde ved at udtale dette navn og gjorde det med den størst mulige overlegenhed. Konen følte da også, hvor uhjælpelig distanceret hun var; hendes kinder glødede og øjnene brændte.

– Jeg troede, at det var forbi mellem ham og Ida, halvhviskede den gamle.

– Nej, hvor vil I hen, det er det langt fra, svarede Carlsson, som var på det rene med, at han nu havde fået bid og at der sad noget på krogen.

– Skal I da giftes?

– Ja, det må vi vel, når tiden kommer; men jeg må da først se mig om efter en eller anden stilling.

Det gav et ryk i den gamles furede ansigt og den magre hånd bevægede sig som en febersygs på lagenet.

– Han tænker således på at tage fra os? kom det tøvende frem med tør, rystende stemme.

– Engang skal det jo være, svarede Carlsson, – før eller senere skal man jo have sit eget, man slider sig jo ikke gerne op for andre for ingenting.

Clara var kommet ind med melgrøden, og Carlsson fik nu pludselig lyst til at gantes med hende.

– Nå, Clara, er hun ikke bange for at ligge alene i mørke i nat, nu da folkene er borte? Vil hun ikke hellere have, at jeg skal komme ned og holde hende med selskab?

– Åh, det behøves aldeles ikke, svarede Clara.

Der blev et øjeblikks stilhed i køkkenet. Man hørte, hvorledes stormen udenfor susede gennem skoven, hvorledes den rev løvet af birketræerne og ruskede i vindfløjen og tagskægget. Undertiden kom et vindstød strygende gennem skorstenen og jog ild og røg ud af ildstedet, så at Lotte måtte holde hånden for øjne og mund. Og mellem vindstødene hørtes søen buldre mod den østlige odde. Pludselig gav hunden hals ude på bakken og glammet fjernede sig efterhånden, som om hunden var løbet nogen i møde.

– Gå og se efter, hvem det kan være, så er han rar, sagde den gamle til Carlsson, som straks rejste sig.

Da han kom ud i døren fandt han et mørke så tæt, at man så at sige kunne skære i det med en kniv. Og vinden tog imod ham med et stød, der bragte håret til at stå som børster på hans hoved. Han kaldte på hunden, men glammet lød nu allerede langt borte fra engen og antog et muntert genkendende præg.

– Kommer der fremmede på denne tid, sagde han til konen, som havde stillet sig ude i døren, – hvem kan det være? Jeg skal gå og se, hvem det er. Hør, Clara, tænd lygten og giv mig min hue!

Han fik lygten og kæmpede sig frem mod stormen ud i engen, hvor han fulgte glammet og kom til granlunden, som skilte engen fra stranden. Hundens gøen var ophørt, men mellem de susende og knagende graner hørte han fodtrin og lyden af støvlesinker mod fjeldgrunden, bragende grene, som knækkedes af nogen, der banede sig vej gennem dem, plasken i vandpytterne, og eder som svar på hundens kærtegn.

– Halløj! hvem er der? råbte han.

– Præsten! svarede en rusten stemme, og i det samme så Carlsson en bunke ildgnister, der frembragtes af en støvlesinkes kollision med en rullesten, og ud fra et buskads trimlede en lille, bepelset, bredskuldret mand med et grovt, vejrbidt ansigt, indrammet i et vildtvokset, gråt kindskæg og oplivet af et par små, skarpe øjne under nogle mosagtige øjenbryn.

– Det var da nogle helvedes veje, I har her på øen! var hans hilsen.

– Ih, du fredsens! er det hr. pastoren, som er ude i dette hundevejr! gav Carlsson ærbødigt til svar på sjælesørgeren velkomstforbandelser. – Men hvor er jollen da?

– Der er ingen jolle, det er en kvase, og den har Robert fået i havn. Lad os nu bare komme under tag, for det blæser jo én lige igennem marv og ben. Så, skynd sig nu lidt.

Carlsson gik foran med lygten, præsten kom bagefter, fulgt af hunden, som gjorde små strejftog ind under buskene for at snuse efter en urfugl, som nylig var blevet stødt op og havde taget flugten ud i mosen.

Konen var gået lygteskinnet i møde ude på bakken, og da hun genkendte præsten, blev hun glad og bød ham velkommen.

Han var på vej til byen med fisk, men stormen var kommet over ham, så at han havde måttet søge land. Han svor og bandede nu over, at han ikke kunne komme i rette tid og blive af med sin fisk. Det gjaldt om at komme til markedet så tidlig som muligt i denne tid, da "alle djæвле var ude og jagede efter hvert levende liv, der fandtes i vandet."

Konen ville have ham ind i stuen, men han gik lige ind i køkkenet og foretrak ilden fra arnen, hvor han kunne blive tør. Varmen og lyset syntes imidlertid at bekomme pastoren mindre vel, for han skar ansigter og missede med øjnene som om han ikke var rigtig vågen, mens han skilte sig af med fedtlærstøvlerne. Carlsson hjalp ham derefter af med en gammel grøngrå kavaj, der var fo'ret med fåreskind, og snart sad præsten i uldtrøje og hosesokker ved hjørnet af bordet, hvor den gamle havde sat kaffetøjet frem.

Den, der ikke havde kendt pastor Nordstrøm tidligere, skulle aldrig have gættet, at denne skærgårdskarl beklædte et åndeligt

embede, således havde tredive års sjælesørgning ude blandt skærene forvandlet den fordums ret fine teolog, som han var, da han efter ordinationen kom fra Uppsala. En yderst knap løn havde tvunget ham til at søge ekstra erhverv ved fiskeri og jordbrug, og når dette ikke slog til, måtte han appellere til sine sognebørns velvilje, som han søgte at holde i live ved en selskabelighed, der var afpasset efter omgivelserne. Men sognebeboernes gode vilje viste sig mest i form af kaffepunscher og traktementer, der måtte fortæres på stedet og således ikke kunne forøge præstegårdens velstand, men snarere indvirkede ufordelagtigt på præstens fysiske og moralske tilstand. Og da desuden skærgårdsfolket, hvad enten det nu var af dyrekøbt erfaring, om hvorledes i havsnød Gud kun hjælper den, der hjælper sig selv, eller af uformuenhed til at sætte en stærk østlig storm i forbindelse med den augsburgske konfession, ikke kunne få noget rigtigt udbytte af det lille trækapel, de havde ladet bygge, så var kirkegangen, der tillige modarbejdedes af de lange roture eller fuldstændig hindredes af ugunstige vinde, mere blevet en art folkemarked, hvor man traf bekendte, afsluttede forretninger og hørte bekendtgørelser. Og præsten var blevet den eneste lokale myndighed, man kom i berøring med. Sognefogeden boede langt "oppe i land" og påkaldtes aldrig i tvistemål, der afgjordes mand og mand imellem med nogle "danske skaller" eller en halv pot brændevin.

Præsten var som sagt på rejse til byen med kvasen for at sælge fisk, som han selv havde fanget, og var blevet forslået af stormen. Våd og gennemfrossen, med bøssen i et kalvelæderfutteral og med provianten i en sælskindsvadsæk var

han nu kommet ind i lyset og varmen. Han gned sine øjne og tog plads ved bordet.

Der var ikke spor af latin og græsk mere at se i denne af køkkenilden og to tællelys oplyste skikkelse, en blanding af en bonde og en sømand. Hænderne, som i præstens unge dage havde været hvide, var nu brune og barkede med gule leverpletter, virkningerne af sol og saltvand; hårde og opsvulmede var de af arbejdet med årer, skøder og ror; neglene var halvt fortærede og sortrandede af ublid berøring med jord og redskaber; ørene var stærkt behårede og øreflipperne gennemborede og forsynede med blyringe; fra den på uldtrøjen fastsyede skindlomme hang der en flettet håurukæde med en urnøgle af et slags gult metal, der var prydet med et stykke farvet glas; de våde uldstrømper havde huller ved den store tå, som føddernes usikre bevægelser uafbrudt havde til hensigt at skjule; uldtrøjen var gulbrun under armene af sved, og bukserne led af en sørgelig mangel på knapper.

Han tog en træpibe op af bukselommen og bankede den ud mod kanten af bordet, så at et lille muldvarpeskud af aske og saucet tobak voksede frem på gulvet. Men hånden var usikker og stopningen foregik ikke regelmæssigt, den var alt for omstændelig til ikke at vække uro blandt de tilstedeværende, der iagttog præsten under ærbødig tavshed.

– Hvorledes er det med pastoren i aften; han er vist ikke rigtig vel? hørtes der fra madam Flod.

Præsten rejste det nedsunkne hoved, og så sig omkring med øjnene vendt mod loftsbjælkerne, som om han søgte efter den talende.

– Jeg? sagde han, og stoppede tobakken på ydersiden af pibehovedet. Derpå rystede han på hovedet, som om han ville være i fred, og hensank i tungsindige tanker, der ikke antog nogen bestemt form.

Carlsson, som så, hvorledes tilstanden var, hviskede til konen:

– Han er ikke ædru!

Og da han mente, at han burde skride ind, tog han kaffekanden og skænkede i præstens kop, skubbede brændevinsflasken frem og bad ham med et buk om at tage til takke.

Præsten løftede det grå hoved og sendte Carlsson et knusende blik, som om han ville skræmme livet af ham; derpå skød han med et udtryk af væmmelse koppen fra sig, spyttede foragteligt og sagde:

– Er du hjemme her, karl?

Og idet han vendte sig til den gamle:

– Giv mig en kop kaffe, madam Flod!

Og så hensank han atter en stund i dyb tavshed ved mindet om tidligere dages storhed og betragtninger over den tiltagende uforskammethed hos folkene.

– Herut! din forbandede slyngel! lød det fra ham endnu engang. – 'Ut med sig og hjælp Robert!

Carlsson forsøgte at formilde præsten, men blev straks bidt af med et:

– Ved du, hvem du er?

Så forsvandt Carlsson ud af døren.

Efter at have strammet sig op med en slurk af kaffekoppen busede præsten løs på konen, som søgte at fremstamme en

undskyldning for karlen:

– Har I garnene ude?

– Ja, bedste hr. pastor, sagde konen og åbnede slusen for den tilbagetrængte meddelsomhed, – og alle de øvrige redskaber med. Der var ingen, der ved seks-tiden kunne drømme om, at det skulle blive storm i nat, og jeg kender Gustav; han ville hellere gå til bunds end lade garnene ligge ude.

– Å, skidt, han klarer sig nok! trøstede præsten.

– Sig ikke det, hr. pastor! Det er galt nok med garnene, der stikker jo mange penge i dem, men blot drengen kommer vel derfra, så ...

– Å, han er vel ikke så tosset, at han går ud for at bjærge nettene i et sådant vejr med pålands sø.

– Jo, det er netop det, man kan vente sig af ham; han har det efter faderen, at han sætter lidt for meget pris på verdsligt gods, og han var i stand til at sætte livet på spil for at hindre tabet af garnene.

– Ja, min gode kone, er han af den slags, så kan ingen djævel hjælpe ham! – For resten har fiskeriet været godt; vi var ude forleden og fik atten ol i seks kast.

– Nå, var så silden noget videre fed?

– Ja, det tror jeg! Fed som smør. Men sig mig nu, madam Flod, hvad er det for sladder, man hører om hende, at hun tænker på at gifte sig igen? Er det sandt, hva'?

– Nej, nu har jeg aldrig hørt mage, udbrød den gamle, – siger man det? Ja, er det ikke forskrækkeligt, hvad folk kan sætte sammen og hitte på!

– Nå, nå, mig kommer det jo ikke ved, fortsatte præsten, – men er det, som folk siger, at det er karlen, det gælder, så gør

det mig ondt for sønnens skyld.

– Åh, der er ingen, der vil gå ham for nær, og dårligere stedfa'r har mange fået.

– Ja så, der er altså noget om det alligevel kan jeg forstå. Er da ungdomslysterne endnu så stærke i det gamle legeme, at hun ikke længer kan styre dem? Hahaha, kødet er skrøbeligt, hæhæhæhæ!

– Vil hr. pastoren nu ikke tage en halv? afbrød konen, som begyndte at blive ængstelig over den ømme retning, som samtalen havde taget.

– Tak, madam! Tak! En lille dram var måske ikke af vejen. Men jeg skulle jo også i seng og der er vel ikke redet til mig?

Efter at det var besluttet, at Carlsson og Robert skulle ligge i køkkenet, sendtes Lotte op på kammeret for at gøre sengen i stand til præsten.

Pastoren gabede og gned den ene fod mod den anden, fo'r med hånden over panden op mod den skaldede isse som om han ville bortjage navnløse bekymringer, mens hovedet sank i korte, pludselige ryk ned mod bordet, indtil det endelig kom til at hvile på hagen.

Konen, som nu var på det rene med præstens tilstand, gik hen og lagde hånden på præstens skulder, klappede ham og bad med bevæget stemme:

– Lille hr. pastor, skal vi ikke høre et bitte ord i aften, inden vi går i seng? Tænk på den gamle kone og på hendes søn, som er ude på havet.

– Et lille ord vil hun have! Giv mig da bogen, – hun ved jo, hvor den ligger i madposen!

Konen tog skindposen og fik frem en sort bog med guld kors på, der benyttedes som et rejseapotek, af hvilket gamle kvinder og syge plejede at få deres dosis styrkende dråber; og højtideligt, som om hun havde fået et stykke af kirken ind i sin lave hytte, bar hun varsomt den hemmelighedsfulde bog som et varmt brød på begge sine hænder, skød koppen, der stod foran præsten, til side, tørrede en plads ren med forklædet og lagde det hellige foran det tunge hoved.

– Lille hr. pastor, hviskede konen, mens stormen dundrede i skorstenen, – her er bogen.

– Godt, godt, svarede præsten ligesom i søvne, strakte armen ud uden at løfte hovedet, ragede efter bogen og stødte fingeren mod hanken af koppen, så at den væltede og brændevinen flød i to bække ud over bordet.

– Aj, aj, aj, klagede konen og fik med nød og næppe reddet bogen; – dette her går aldrig godt; pastoren er søvnig og skulle gå op og lægge sig.

Men præsten snorkede allerede med armen hvilende på bordpladen og med langfingeren udstrakt til en fjollet gestus, som om den pegede på et usynligt, for øjeblikket uopnåeligt mål.

– Hvad i Herrens navn skal vi gøre for at få ham i seng? jamrede madam Flod, idet hun henvendte sig til de to piger, uden at vide noget levende råd for, hvordan hun skulle få den sovende vågen, for hun vidste hvor forfærdelig hidsig han var, når han var fuld og blev vækket; at få ham ind i køkkenet gik ikke an for pigernes skyld, og ind i stuen var lige så galt, så skulle folk først ret få noget at tale om. De tre kvinder gik som

mus omkring katten for at binde bjælder på den, men ingen turde.

Imidlertid var ilden på arnen gået ud, vinden pressede sig gennem vinduesruder og de utætte vægge, og præsten, som sad i hosesokker, må vel have frosset, for inden man vidste et ord af det, løftedes hovedet, munden åbnedes på vid gab og udstødte nogle lyde, som når en ræv er ved at opgive ånden.

– Jeg tror, jeg nøs, sagde pastoren, rejste sig og gik som i blinde hen til en bæk ved vinduet, hvor han sank ned, strakte sig ud på ryggen og faldt i søvn med et dybt suk og med hænderne foldede over brystet.

Alt håb om at få ham bort var nu ude; Carlsson og Robert, der var kommet tilbage, vovede ikke at røre ved ham.

– Tag jer i agt, for han slår! oplyste Robert. – Giv ham bare en pude under hovedet og et tæppe over sig, så sover han som en sten til i morgen.

Madam Flod tog pigerne ind til sig i stuen, Robert fik plads på loftet over forrædskammeret og Carlsson gik op på sit værelse. Lysene slukkedes og det blev stille i køkkenet.

Snart lå hele huset i en mer eller mindre rolig søvn.

Næste morgen ved hanegal, da madam Flod stod op for at vække folkene, var præsten og Robert borte. Stormen havde tildels lagt sig, kolde, hvide høstskyer drev ind over landet og himlen havde en frisk blå farve. Hen ad klokken otte begyndte den gamle sine vandringer ned ad den østlige odde til, for at se efter, om der ikke kunne øjnes nogen båd ude på søen. Ude i renden mellem klippeholmene dukkede nu og da et par klodsrebede råsejl frem, forsvandt og kom atter til syne. Stålblå brødes bølgerne endnu mod skærene, og de yderste af dem

fortonede sig således, at det så ud som om de hang på luftfarvede stykker tøj, eller ligesom de var kastet op af vandet og var i færd med at fordufte som nattens tåger. De unge vildænder lå i læ i bugterne og bag odder og vippedes op og ned af dønningen; når de så havørnen styre sin tunge flugt hen over dem, dukkede de, kom op igen og hoppede på bølgetoppen, så vandet skummede foran dem. Så konen mågerne flyve op ude på et skær, troede hun, at der kom en sejler, og den kom også, men alle holdt de af for øen og satte kurs mod nord eller syd.

Det blæste koldt; vinden og de hvide skyer gjorde ondt i øjnene og den gamle gik ind i skoven igen, træt af at vente; så gav hun sig til at plukke tyttebær, som hun sankede i forklædet; hun kunne ikke være uden beskæftigelse, noget måtte hun have til at fordrive uroen med. For sønnen var dog det kæreste hun ejede; hun havde ikke været nær så beklemmt den aften, hun stod ved stenten og så et andet usikkert håb forsvinde i mørket. Men i dag længtes hun mere end nogensinde før efter sønnen, hun havde en følelse af, at hun muligvis snart skulle miste ham. Præstens ord i går aftes og sladren havde tændt ild på fængtråden og snart ville minen springe! Hvem der skulle komme til skade ved eksplosionen kunne ingen vide, men at der ville ske en ulykke var sandsynligt.

Hun gik så og trippede langsomt hjemad og kom til sidst op på egebakken. En støj steg op til hende nede fra landgangsbroen og hun så mellem egeløvet, at folk var i bevægelse ved pakhuset; de talte i munden på hinanden, forhandlede og skændtes. Det var klart, at der var foregået noget, mens hun havde været borte – men hvad?

Uroen æggede nysgerrigheden, og ned ad bakken gik det så hurtigt benene kunne bære hende for at få rede på, hvad der var i vejen. Da hun kom ned til hegnet, så hun agterspejlet af sejljollen; de var altså kommet hjem og havde roet omkring øen.

Normans stemme hørtes lydeligt, da han forklarede hvordan det var gået til:

– Han gik til bunds som en sten og så kom han op igen; men så fik han døden lige i det venstre øje, det var akkurat som når man slukker et lys.

– Åh, Herre Je', er han død? skreg den gamle og styrtede over hegnet; men ingen kunne høre hende for Rundqvist, som fortsatte ligtalen i båden:

– Og så fik vi dræggen i ham, og da flenen tog fat i ryggen på ham, så ...

Konen var kommet bag ved netgaflerne og kunne derfor kun se gennem de ophængte garn som gennem et flor foran et spejl, hvorledes hele gårdens besætning lå, hang og krøb omkring et gråagtigt legeme, der lå henstuvet i båden. Og så gav hun sig til at skrigе himmelhøjt og ville krybe under nettene; men håret hang fast i dem og blylodderne slog hende i ansigtet som marterredskaber.

– Hvad i Herrens navn har vi fanget i flyndergarnene? råbte Rundqvist, som så, at der var noget, der bragte garnene til at bevæge sig. – Nej, tror jeg ikke, at det er vor mo'r!

– Er det ude med ham? råbte madam Flod så højt hun kunne.

– Er det ude med ham?

– Død som en sild!

Konen kom til sidst løs og ned til broen. Her så hun Gustav ligge barhovedet og foroverbøjet nede i båden, men han rørte

sig, og nedenunder ham kom en stor lodden krop til syne.

– Er det dig, mo'r? hilste Gustav uden at vende sig om. –  
Sikken en, vi har fået fat i!

Den gamle gjorde store øjne, da hun opdagede en fed gråsæl, som Gustav var i færd med at flå. Det var ganske vist ikke hver dag man skød sælhunde, og selv om kødet ikke var så særdeles delikat, kunne det dog spises, trannen kunne bruges til mange par støvler og skindet var nok værd sine tyve kroner; men vintersilden trængte man dog endnu mere til, og da hun ikke så så meget som en finne i båden blev hun noget forstemt. Hun glemte helt og holdent både den genfundne søn og den uventede sæl, og udbrød i en strøm af bebrejdelser:

– Nå, men hvor er silden?

– Ja, den var ikke så let at få fat i, svarede Gustav; – og den kan man da for resten købe, men gråsæl får man ikke til hverdagsbrug.

– Ja, sådan taler du altid, men det er virkelig en stor skam, Gustav, at være borte i tre dage og ikke komme hjem med en smule fisk. Hvad tror du, vi skal have at leve af i vinter?

Men hun fik ikke medhold, for sild havde man spist mer end nok af, og kød var alligevel det bedste; desuden havde jægerne lagt beslag på hele opmærksomheden med deres mærkelige beskrivelser af jagteventyret.

Carlsson lod imidlertid ikke lejligheden gå unyttet hen uden at give sit besyv med:

– Ja, havde vi ikke jordbruget, kom vi snart alle sammen til at mangle føde.

For den dag var det nu forbi med fiskeriet; den store gruekedel sattes på til trankogning; der kogtes og stegtes i

køkkenet og der blev drukket kaffeknægte; og ude på den søndre ladevæg blev skindet slået op som sejrstegn, og der holdtes ligtaler og forevisninger, og alle de vantro skulle stikke fingeren i skudhullerne og høre fortælle, hvorledes blyet havde boret sig ind, da sælen var gået op på stenen, hvad Gustav havde sagt til Norman i det sidste øjeblik lige før skuddet gik af og endelig hvordan sælen havde opført sig i dødsstunden, da livet blæstes ud som et lys.

Carlsson var ikke dagens helt i denne tid, men han gik i al stilhed omkring og tog sine forholdsregler, og da fiskeriet endelig hørte op, satte han sig til rors i kvasen og sejlede til Stockholm med Norman og Lotte.

---

Da madam Flod kom ned til broen for at tage imod de hjemvendte Stockholms-rejsende, viste Carlsson sig straks så overdrevent elskværdig og samtidig så tilbageholden, at konen straks mærkede, at der var noget i vejen.

Efter aftenmaden blev han kaldt ind i stuen for at aflægge regnskab, og så skulle han sidde ned og fortælle. Men dette gik meget trægt, karlen syntes slet ikke at have lyst til at åbne sit hjerte; men den gamle slap ham ikke, førend hun havde presset en beretning om rejsen ud af ham.

– Nå, sig mig nu, Carlsson, – han var vel oppe hos professoren?

– Ja, det forstår sig, jeg var lige deroppe, svarede Carlsson, øjensynlig ubehagelig berørt af mindet om dette besøg.

– Nå-å, hvorledes havde de det?

– Jo, de bad mig hilse så meget til alle på gården, og de var særdeles høflige og inviterede på frokost. Der var svært fint i

huset og vi kom godt ud af det sammen.

- Nå, så, hvad fik han da for noget godt?
- Å, vi fik hummer og svampignoner og drak porter til.
- Nå, sig mig engang, Carlsson, han så vel også pigerne?
- Ja, naturligvis, svarede Carlsson frimodigt.
- Og de havde vel ikke forandret sig, kan jeg tænke?

Det havde de nok alligevel, men det ville have moret den gamle alt for meget at høre det, og derfor svarede Carlsson slet ikke på det spørgsmål.

– Ja, de var rigtig flinke, og vi var i Berns salon om aftenen og hørte på musikken; jeg gav sherry-kobden og smørrebrød. Det var rigtig morsomt.

Men nu havde det i virkeligheden været alt andet end morsomt og sagen forholdt sig på en helt anden måde. Det var nemlig gået sådan til, at Carlsson var blevet modtaget i køkkenet af Line, for Ida var borte, og havde fået sig en halv bajer ved køkkenbordet. Derpå var professorinden kommet ud, havde hilst på Carlsson og sagt til Line, at hun skulle hente en hummer, da der ventedes en fremmed, og så var hun gået igen. Da de så var blevet alene, viste Line sig i begyndelsen noget stiv, men hvordan nu Carlsson havde båret sig ad eller ikke, så havde han fået ud af hende, at Ida havde modtaget hans brev og læst det højt en aftenstund, da hendes kæreste var der og de sad i pigekammeret og drak porter, mens Line rensede champignoner. Og de havde grint sig halvt fordærvet, mens kæresten i en salvelsesfuld præketone to gange havde læst brevet højt. Allermest havde de moret sig over "gamle Carlsson" og "hans sidste stund", og da de kom til dette her om "fristelserne", havde kæresten – han var ølkusk – foreslået, at de

skulle gå ud og lade sig friste i Berns salon, og så var de gået derhen og var blevet trakteret med sherry-kobbel og smørrebrød.

Hvad enten nu lines beretning havde oprørt Carlssons sind i en sådan grad, at hans hukommelse var kommet i uorden, eller hans ønske om at have stukket i ølkuskens klæder ved den omtalte lejlighed havde været så brændende, at han så sig selv i den behagelige situation som vært, forvekslede sig selv med den hummerspisende fremmede, drak kærestens porter og spiste Lines champignoner – så gjorde den måde, på hvilken han fremstillede sagen for den gamle, den tilsigtede virkning, hvilket var hovedsagen. Da dette var gjort, følte han sig rolig nok til at kunne skride til angreb. Karlene var ude på søen, Norman havde lagt sig, og pigerne havde også afsluttet deres dagsgjerning.

– Hvad er det for sladder, der er i omløb her i sognet, og som jeg får stukket i næsen over alt, hvor jeg kommer hen? begyndte han.

– Hvad er det nu, man fortæller? spurgte konen.

– Åh, der er den gamle historie om, at vi skulle tænke på at gifte os.

– Usch, ikke andet, det har vi nu hørt så længe.

– Ja, men det er jo aldeles urimeligt, at folk kan sige sådan noget, som slet ikke er sandt; det er mig umuligt at forstå, hvordan sådan noget kan komme ud blandt folk, indskød Carlsson.

– Javist, hvad skulle vel sådan en ung køn karl gøre med en gammel kælling som mig?

– Åh, hvad alderen angår, så havde det såmæn ingenting at betyde. Når jeg skal sige min mening, så er det den, at tænker jeg engang på at gifte mig, så skal det ikke blive med en ung tøs, som ingenting kan og ingenting ved. For tingen er den: lysterne er ét og at gifte sig, noget helt andet; lysterne, de verdslige lyster, dufter bort som en røg, og troskabsløfter er ikke mere værd end en pris tobak, når en anden kommer og byder en fin cigar. Men sådan er jeg nu engang, vor mo'r, at hende, jeg gifter mig med, hende er jeg tro, sådan har jeg altid været, og den, der siger andet, taler løgn.

Madam Flod spidsede øre og fik en anelse om, at der var ugler i mosen, og så prøvede hun sig frem:

– Nå, men Ida da? bliver det ikke til noget mellem hende og Carlsson?

– Ida, ja, hun er jo i og for sig god nok, og hvis jeg blot rækker hende en finger, så har jeg hende straks, men sagen er den, hun har ikke det rette sind; hun er verdslig og forfængelig, og jeg er ikke fri for at tro, at hun let kommer på gale veje. Men for resten begynder jeg jo at blive gammel og har ikke længer lyst til at gantes; ja, jeg siger det rent ud, at *skulle* jeg tænke på at gifte mig, så ville jeg tage et ældre forstandigt menneske, en, der havde det rette sind; jeg ved nu ikke rigtig, hvordan jeg skal belægge mine ord, men vor mo'r forstår mig nok alligevel, for hun har den rigtige forstand på de dele, det er sikkert.

Konen havde slået sig ned ved bordet for bedre at kunne passe på Carlssons krumspring og være rede til at sige Amen, når han blev færdig med sin lektie.

– Nå, men sig mig, begyndte hun igen, har Carlsson da ikke tænkt på enken i Åvassa, som sidder der så alene og ikke ønsker

noget bedre end at gifte sig endnu engang?

– Usch, hun, nej, jeg kender hende jo forresten nok, men hun har ikke det *rette* sind, og det er just det, der skal fange mig. Penge, et kønt udvortes og fine klæder er nemlig ikke det, jeg ser på; for sådan er jeg nu engang ikke, og den, der kender mig rigtigt, vil heller ikke kunne sige andet.

Emnet syntes nu at være fuldstændig udtømt, én af dem måtte nu sige det sidste ord.

– Nå, hvem har så Carlsson tænkt sig da? spurgte madamen, og rykkede tappert et skridt fremad.

– Tænkt og tænkt! Jeg har såmæn ikke tænkt rigtig på den sag endnu; den, der har tænkt på det, kan jo tale, jeg tier stille for at man ikke bagefter skal komme og sige, at jeg har forledet nogen, for det ligger ikke for mit sind.

Den gamle vidste nu ikke, hvordan hun skulle bære sig ad, men hun måtte dog føle sig for endnu engang.

– Ja, men kære Carlsson, hvis han endnu har Ida i tankerne, så kan han jo ikke for alvor gå og tænke på nogen anden.

– Ida, den satans hunræv! Nej, hende vil jeg ikke have, om man så kaster hende efter mig; nej, højere oppe skal hun være, og hun må da i det mindste eje klæderne på kroppen, og har hun lidt ved siden af, så er der heller ikke noget ondt i det, skønt jeg ikke ser på'et, for sådan er jeg jo, det er mit sind.

Nu havde de kørt omkring og vendt så mange gange, at der var fare for at blive siddende fast, hvis konen ikke gav vognen et stød.

– Nå Carlsson, men hvad skulle han vel sige til, om vi to slog os sammen?

Carlsson slog afværgende fra sig med hænderne, som om han straks fra det første øjeblik ville jage enhver mistanke bort om en sådan lavhed fra hans side.

– Nej, det kan der da aldrig være tale om, forsikrede han. – Det skal vi ikke tale om, langt mindre tænke på. Jeg ved nok, at folk ville sige, at jeg havde taget hende for pengenes skyld, men det er noget, der ligger langt fra mit sind. Nej, aldrig i evighed skal vi tale mere om den sag. – Lov mig det, vor mo'r, og giv mig hånden på – (her strakte han sin hånd frem) – at vi aldrig mere taler om den sag! Giv mig hånden på det!

Men den gamle ville ikke give hånden på *det*; hun ville tværtimod tale rigtig grundigt om sagen.

– Hvorfor skal vi ikke tale om noget, som ikke er nogen umulighed. Jeg er jo gammel, som Carlsson ved, og Gustav er ikke mand for at styre gårdbruget; jeg behøver én, der kan stå ved min side og hjælpe mig, men jeg indser jo nok, at han ikke vil arbejde og slide sig op for andre uden at få arbejdets løn, og derfor ser jeg ingen anden udvej, end at vi gifter os. Lad folk så sige, hvad de vil, de sladrer dog, hvad enten vi gifter os eller ej, og hvis Carlsson ikke har noget særligt imod mig, så kan jeg ikke indse, at der er noget, der skulle hindre os. Sig mig engang, har Carlsson noget imod mig?

– Nej, på ingen måde, hvad skulle jeg vel have imod vor mo'r! Men den forbandede sladder skal jo nok finde både det ene og det andet at sige, og så for øvrigt bliver Gustav os næppe god.

– Åh, hvis han ikke er mand for at lære Gustav at passe sig selv, så skal jeg nok kunne magte ham. Og vel er jeg til års, men det skal jeg sige Carlsson under fire øjne, så gammel er jeg ikke,

at jeg ikke nok kan være lige så behagelig som mangel en yngre pige, når det kommer an på det.

Isen var brudt, og nu kom der en syndflod af planer og gode råd: hvorledes man skulle meddele begivenheden til Gustav og hvorledes man skulle ordne brylluppet og meget andet. Og forhandlingerne varede længe, så længe, at den gamle måtte sætte kaffekanden på og tage brændevinsflasken frem, og det varede til langt hen på natten og lidt til.

## Femte kapitel

**Man slås på den tredje lysningsdag, går til alters og holder bryllup, men kommer alligevel ikke i brudeseng.**

Det gamle ordsprog: at ingen er bedre end når han dør og ingen værre end når han gifter sig, fik Carlsson snart at sande. Gustav havde brølt som en sulten gråsæl, raset og stormet i tre dage, i hvilken tid Carlsson, under et eller andet foregivende, foretog en lille rejse. Gamle Flod fik ikke ro i sin grav; han blev stukket frem i tide og i utide og befandtes at være det bedste menneske, der indtil dato var blevet skabt, hvorimod Carlsson, der vendtes som en gammel frakke, viste sig at være stærkt plettet på indersiden. Man påstod, at han var en berygtet person; han havde været bibelsjover, var blevet jaget bort fra tre pladser og var selv løbet bort fra én, og havde endelig været anholdt for slagsmål, men var blevet frikendt af mangel på beviser. Alt dette fik madam Flod revet i næsen, men det flammede nu engang i det gamle hjerte og hun syntes at være blevet raskere ved udsigterne til enkestandens afslutning; hun blev ligesom et nyt menneske, vendte det døde øre til og tålte både vådt og tørt.

Den fjendtlige stemning mod Carlsson havde mest sin rod i, at han var fra en anden egn, en fremmed, som nu ved giftermål skulle komme i besiddelse af denne jord og dette vand, som sognets indfødte havde vænnet sig til på en vis måde at betragte som fælles eje. Og da enken sad i uskiftet bo og efter al sandsynlighed ville leve i mange år endnu, formindskedes sønnens udsigter til at blive selvejer; og hans stilling på gården ville efter brylluppet komme til at ligne temmelig meget en

tjenestekarls, og det under den tidligere karls formynderskab og afhængig af hans velvilje. Det var derfor ikke så underligt, at den deklasserede var ude af sig selv og talte hvasse ord til moderen, truede med at søge rettens hjælp og udtage stævning for at få den vordende stedfader på døren. Allerværst blev han, da Carlsson kom hjem fra sin lille udflugt, iført salig Flods sorte søndagsfrakke og sælskindshue, som han i det første ømme øjeblik havde fået i morgengave. Han sagde ingenting, men bestak Rundqvist til at spille Carlsson et puds. En morgen, da man skulle sætte sig til morgenbordet, lå der på Carlssons plads et håndklæde, som skjulte forskellige ting. Carlsson, der ikke anede noget ondt, tog håndklædet bort og fik da at se, at der på hans bordende var dækket op med alt det skrabsammen, som han havde gemt under sin seng oppe på kammeret. Der stod tomme hummerdåser, champagneflasker, en porterflaske, en uendelighed af propper, en revnet urtepotte og meget andet. Han blev grøn og gul af arrigskab, men vidste ikke mod hvem han skulle lade det bryde ud. Rundqvist søgte at formilde indtrykket ved at forklare, at det var et sædvanligt "raljeri" der på egnen, når nogen skulle til at gifte sig. Til alt uheld kom Gustav lige ind og udtrykte straks sin forbavelse over, at kludesamleren var kommet så tidligt på høsten, han plejede jo ellers aldrig at vise sig førend ved nyårstide; og samtidig greb Norman lejligheden til at oplyse, at der ikke havde været nogen kludesamler der, det var kun Carlssons erindringer efter Ida, som Rundqvist havde villet spille ham et lille puds med, da det jo nu dog var forbi mellem dem.

Derpå faldt der vrede ord, og resultatet var, at Gustav rejste op til præstegården, hvor han nedlagde indsigelse mod

brylluppet, fordi Carlssons papirer ikke var i orden, hvilket foranledigede en seks måneders udsættelse. Dette var en streg i regningen, som Carlsson dog søgte at udviske ved at skaffe sig forskellige små fordele til erstatning. I begyndelsen var han optrådt meget højtideligt i sin ny værdighed, men da dette gik galt, besluttede han sig til – i det mindste overfor gårdens folk – at tage stillingen mere skæmtsomt, hvilket også lykkedes meget godt med alle med undtagelse af Gustav, som fortsatte en giftig, underjordisk krig, uden at vise tegn til forsoning.

Så gik vinteren i al stilhed med skovhugst og isfiskeri, der undertiden afløstes af et slag kort og nogle kaffeknægte, et lille julegilde og fuglejagt. Og så blev det vår igen; edderfuglejagten lokkede til søs, men Carlsson hængte i af alle kræfter med forårsarbejdet; det skulle forberede en rig høst, der nok ville behøves til at få udgifterne ved brylluppet dækket, især da det var meningen at holde et storartet gilde ved denne lejlighed, der skulle kunne mindes i mange år.

Med trækfuglene kom også sommergæsterne fra i fjor; professoren var uforandret og syntes alt var "schönt" herude, især at der skulle holdes bryllup. Heldigvis var Ida ikke med. Hun havde forladt pladsen til april og skulle nok snart gifte sig. Hendes efterfølger var ikke videre indtagende, og Carlsson havde alt for mange jern i ilden til at hun kunne interessere ham; han sad med et spil på hånden, som han ikke havde lyst til at tabe.

På midsommerdagen lystes der første gang, og brylluppet skulle stå mellem høslæt og høst, et tidspunkt, hvor der altid er mindre at bestille end sædvanlig, både på land og til søs.

Efter lysningsdagen mærkedes der en alt andet end behagelig forandring i Carlssons optræden, som madam Flod var den første til at erfare. De havde ganske vist lige siden trolovelsen efter landets skik levet som gifte folk, og madamens fæstemand, som havde sønnens indsigelse mod brylluppet endnu uafgjort svævende over sig, vidste stedse at rette sin opførsel efter de tvingende omstændigheder; men nu, da faren var forbi, stak han næsen i vejret og viste kløerne. Dette havde dog ingen anden virkning på madam Flod, som også følte sig fast i sadlen, end at hun ligeledes viste tænder – så mange, hun endnu havde tilbage, og på den tredje lysningsdag kom sammenstødet.

Hele øens befolkning med undtagelse af Lotte var rejst til kirke for at gå til alters. Som sædvanlig havde man taget den mindst mulige båd, for, hvis man blev nødt til at ro, at gøre arbejdet så let som muligt. Der var derfor knapt plads i båden, især da man medførte madpose, et halvt lispund fisk til præsten, nogle pund lys til degnen samt alle mulige klædningsstykker, sejl og årer, øsekar og baljer, skamler og lignende.

Efter skik og brug havde man spist en bedre frokost om morgenen og drukket hinanden til af fælles krus og halvflasker. Hedt var det også til søs og der var ingen, som ville ro, hvorfor der straks opstod et lille skænderi mellem karlfolkene, som ingen af dem havde lyst til at komme svedt til kirken. Kvinderne havde imidlertid lagt sig imellem, og da man kom op i kirkevigen og hørte klokkerne, som man ikke havde hørt i år og dag, bilagdes tvisten. Men det var kun første gang, det ringede, hvorfor man havde god tid. Madam Flod gik derfor op til

præstegården for at aflevere fisken. Præsten sad endnu og barberede sig og var meget pirrelig.

– Nyt som sjældent sker, at se Hemsöboerne i kirke, hilste han, idet han strøg kniven af på pegefingeren.

Carlsson, som havde båret fisken, fik imidlertid lov til at gå ud i køkkenet og få sig en dram.

Derpå gik de til degnen med lysene, og her fik man også en dram.

Til sidst samledes alle på kirkebakken, beså storbøndernes heste, læste indskrifterne på gravstederne og hilste på gamle bekendte. Madam Flod aflagde et kort besøg ved Flods grav, mens Carlsson gik for sig selv. Og så kimedede det og knagede det i klokketårnet, og så vandrede forsamlingen langsomt ind i kirken. Men efter at den gamle kirke var brændt, havde Hemsöboerne ikke haft noget eget stolestade, hvorfor de nu måtte stå ude i gangen. Det var græsselig varmt, og de følte sig så fremmede i det store rum, at de svedte af lutter forlegenhed og tog sig ud som forbrydere i gabestokken. Klokken var blevet elleve, inden man nåede til prækestolssalmen, og Hemsöboerne havde slået benene over kors og afvekslende stået så på den ene, så på den anden fod, mindst et halvt hundrede gange. Solen skinnede brændende hedt, så at sveden brød frem i perler på panden, men folkene stod som i en rævesaks og kunne ikke flytte sig hen til en mere skyggefuld plads. Så kom kirkebetjenten og satte nummeret op på salmen: "158". Orgelet faldt ind med et præludium og degnen tog fat på første vers. Dette blev sunget med liv og lyst, som om man ventede, at prækenen skulle følge lige oven på. Men så kom andet vers, og så kom tredje vers.

– Det kan da aldrig være meningen, at vi skal igennem alle de atten? hviskede Rundqvist til Norman.

Men det var meningen. Og henne i sakristidøren sås pastor Nordstrøms vrede blik, der hvilede trodsigt og udfordrende på forsamlingen, som om han ville benytte lejligheden, nu, da han havde den mellem sine hænder, til at give den en ordentlig overhaling.

Og alle de atten vers blev sunget, så at klokken blev halv tolv, inden præsten kom op på prækestolen. Men da var også tilhørerne blevet så myge, så myge, at de faldt ned på deres ansigter – og sov ind. Men længe fik de ikke ro, for pludselig dundrede præsten løs, så at de slumrende fo'r op, rejste hovederne og stirrede idiotisk på deres sidemænd, ligesom de ville spørge, om der var ildløs.

Carlsson og hans fæstemø havde trængt sig så langt frem, at ethvert forsøg på tilbagetog var afskåret. Konen var grædefærdig af træthed og for snævert fodtøj, der pinte hende mere og mere efterhånden som varmen steg. Undertiden vendte hun sig om og kastede et bønfoldende blik på sin forlovede, som om hun ville tigge om at blive båret ned i søen, men Carlsson, som stod i Flods magelige ruslærstøvler, var så fuldstændig gået op i gudstjenesten, at han kun havde straffende, utålmodige øjekast til overs for den ulykkelige. De andre var derimod sakket agterud og var kommet ind under orgelpulpituret, hvor der var køligere og hvor man stod i skygge. Der opdagede også Gustav brandsprøjten, som han satte sig på og tog Clara på skødet.

Rundqvist holdt sig fast i en pille og Norman stod ved siden af ham, da prækenen begyndte. Det var rene ord for pengene og

den varede i seks kvarter. Teksten handlede om de vise og de dårlige jomfruer, og da mandfolkene mente, at det var et emne, der ikke berørte dem, så sov de alle sammen, sov siddende, hængende, stående.

Efter en halv times forløb puffede Norman til Rundqvist, der stod foroverbøjet med hånden for panden, som om han havde kvalme, og pegede med tommelfingeren på Clara og Gustav, der sad på brandsprøjten. Rundqvist vendte sig forsigtigt om, spærrede øjnene op, som om han havde set selve Fanden, og lo med en forstående mine. Clara sad nemlig med lukkede øjne og tungen ude, et udtryk for de pinligste drømme; Gustav derimod stirrede ufravendt på pastor Nordstrøm, som om han slugte hvert ord og anstrengte sig for at høre sandet løbe i timeglasset.

– Ja, men de er virkelig for slemme, hviskede Rundqvist, og gik sagte og varsomt baglæns, forsigtigt slæbende hælen henad teglstenene. Men Norman var øjeblikkelig med på Rundqvists plan; smidig som en ål smøg han sig ud på kirkegården, kort efter fulgt af Rundqvist, og så gik det i en fart ned til båden.

Her luftede en kølende søbrise, og denne i forbindelse med de i hast indtagne forfriskninger bragte hurtigt kræfterne til veje igen. Lige så stille og forsigtige som de havde forladt kirken, vendte de tilbage til den og fandt her Clara indslumret i den sovende Gustavs arme, der var slynget om hendes liv, men så højt oppe, at Rundqvist fandt anledning til at flytte dem lidt ned, hvorved Gustav vågnede og tog et nyt tag i sit rov, som om han var bange for, at der var nogen, der ville tage pigen fra ham.

Endnu en halv time til varede prækenen, og så gik der en halv time med salmesang inden altergangen begyndte.

Nådemidlerne indtoges under dyb sindsbevægelse, og Rundqvist græd; men madam Flod, som efter højtidelighedens afslutning ved alteret trængte sig ind i en af stolene, var lige ved at komme op at skændes og blev vist ud, hvorefter hun tilbragte den sidste halve time uden for kirkeværgens stol, stående på hælene som om teglstenene brændte hende gennem skosålerne; og da så endelig præsten læste lysningen op, vidste hun ikke, hvor hun skulle gøre af sig selv, fordi alle folk så på hende.

Endelig var da det hele forbi og folk styrtede ned til bådene. Madam Flod kunne heller ikke holde det ud længere; så snart hun havde taget mod lykønskningerne på kirkegården, trak hun støvlerne af og bar dem ned til båden, hvor hun straks stak fødderne i vandet og gav sig til at skænde på Carlsson.

Og da man så endelig var kommet ombord, huskede Carlsson pludselig, at han havde glemt at hente en tønde tjære. Men så brød der et uvejr løs. Kvinderne skreg, at de ville ikke have nogen tjære i båden, nej, ikke for aldrig det, for de havde deres nye klæder på. Carlsson hentede imidlertid tjæretønden alligevel og stuede den ned i båden. Så opstod der et forfærdeligt postyr om, hvem der skulle sidde nærmest ved den farlige genstand.

– Hvad skal man da sidde på? klagede madam Flod.

– Træk skørterne op og sid på halen, svarede Carlsson, som nu, efter at den sidste lysning var overstået, følte sig mere hjemmevant end tidligere.

– Hvad er det, han siger, hvæsedes den gamle.

– Ja, det sagde jeg! Sid ned i båden og lad os komme afsted!

– Hvem er det, der kommanderer her i båden, om jeg må spørge? brød det løs fra Gustav, som syntes, at man gik hans

ære for nær.

Og så satte han sig til rors, lod sejlene hejse og tog skødet til sig. Båden var dybt lastet, vinden yderst svag, solen brændte og sindene var i oprør. Båden krøb fremad "som en lus på en tjærepind", og det hjalp ikke, at mandfolkene tog "sejledrammen". Tålmodigheden slap derfor snart op og tavsheden blev brudt af Carlsson, som ville, at man skulle stryge sejlene og give sig til at ro. Men dette ville Gustav ikke: – Vent bare til vi kommer uden for holmene, så kommer vi nok til at sejle, mente han.

Og så ventedes der, indtil man til sidst øjnede en mørkeblå stribe ude i gattet mellem øerne og hørte søernes bryden mod de yderste skær.

Der var en skrap østenvind i anmarch og det begyndte at live op i sejlene. Lige da man kom på højden af en pynt, kom der vind, så at båden lagde sig, rejste sig igen og skød fart, så det brusede omkring den. Nu måtte man tage en dram, da der var kommet gang i det. Men så kom der så megen vind, at båden lagde den læ ræling under vand og gik for en strygende halv sidebør. Carlsson blev bange, holdt sig fast i toften og bad om, at man skulle lægge roret op og sætte et reb i sejlene.

Gustav svarede ikke, halede bare skøderne mere tot, så at båden tog vand ind.

Så rejste Carlsson sig aldeles ude af sig selv, og ville lægge en åre ud. Men konen greb ham i frakken og satte ham ned:

– I Herrens navn, bliv siddende menneske! skreg hun.

Carlsson satte sig igen, kridhvid i ansigtet. Men han havde ikke siddet ret længe, førend han fo'r op som et vildt menneske, løftende på frakkeskøderne.

– Nå, Gud sig forbarme, lækker den ikke, den satan, brølede han og slog ud med frakkeskøderne.

– Hvem lækker? spurgtes der fra alle sider.

– Tønden, for fanden!

– Åh, herre Jesus! lød det nu over alt, og alle søgte at komme så langt bort som muligt fra tjæren, som flød omkring og tumlede sig efter bådens bevægelser.

– Sid ned! stormede Gustav – ellers kuldsejler jeg.

Carlsson havde rejst sig, lige da der kom et nyt vindstød. Rundqvist, som så faren, rejste sig forsigtigt i sædet og gav Carlsson en lussing, så at han dejsede ned igen. Slagsmål syntes at være uundgåeligt, da madam Flod, drevet til det yderste, fandt sig foranlediget til at skride ind.

Hun greb sin kæreste i kraven og ruskede ham:

– Hvad er han for en pjalt, han har nok aldrig været ude at sejle før! Kan han ikke opføre sig som et menneske og blive siddende.

Nu blev Carlsson vred, sled sig løs, men rev derved et stykke af frakken.

– Skal du rive mine klæder i stykker, kælling! vrælte han og satte støvlerne op på rælingen for at beskytte dem mod tjæren.

– Hvad siger han for noget? rasede konen. – Hans frakke! Hvem har han vel fået den af? Kælling for en sådan skrælling, som ikke har bragt noget med sig ...

– Hold kæft! busede det ud af Carlsson, som her blev ramt på sit ømmeste sted, – ellers svarer jeg efter fortjeneste!

Gustav, som syntes, at nu gik det dog lovlig vidt, gav sig til at jodle en skotsk, i hvilken Norman og Rundqvist faldt ind, hvorefter det giftige ordskifte afdæmpedes og det dårlige

humør vendte sig mod pastor Nordstrøm, som havde ladet dem stå i fem timer og irriteret dem med atten salmevers. Så til sidst gik flasken rundt, vinden løjede af, sindene blev roligere og endelig girede båden under almindelig tilfredshed ind i vigen og tog tårn ved broen.

---

Imidlertid påbegyndtes forberedelserne til brylluppet, som skulle vare i tre dage. Man slagtede en gris og en ko; købte 200 potter brændevin, lagde sild ned i salt og laurbærblade; bagte, skurede, bryggede, kogte, stegte og malede kaffe. Mens alt dette gik for sig, vandrede Gustav omkring og så hemmelighedsfuld ud. Han lod de andre råde, uden at blande sig i noget. Carlsson derimod sad for det meste ved chiffonnieren og skrev og regnede, rejste til Dalarö og var den ledende mand.

Da dagen for brylluppet kom, pakkede Gustav tidligt om morgenen sin vadsæk, tog bøssen på nakken og gik ud. Moderen vågnede imidlertid, førend han kom afsted og spurgte, hvor han skulle hen. Gustav svarede, at han havde i sinde at tage ud for at se til fiskeriforholdene, og så gik han.

Nede ved stranden havde han udrustet sin båd med proviant for flere dage, og havde taget med sig tæppe, kaffekande og andre nødvendighedsgenstande, som behøvedes for et ophold ude på skærene. Han hejsede straks sejl, og i stedet for at gå ind i vigene for at se, om fiskene var gået op i det varme, sandede, grunde vand ved stranden, satte han kurs lige ud mellem holmene.

Det var i slutningen af juli, og morgenen var blændende klar, himlen var blåhvid som skummet mælk, og øer, holme, skær og stene lå så blødt sammensmeltede med vandet, at det ikke var

til at afgøre, om de hørte med til himlen eller til jorden. På de holme, der lå nærmest ved land, voksede der gran- og elletrær og i indskæringerne lå der skalleslugere, fløjlsænder, fiskeænder og måger; længere ude sås kun dværgfyr, og tejster og alke, sorte, papegøjeagtige, der sværmede dristigt omkring båden for at aflede jægerens opmærksomhed fra deres i klippeklofterne skjulte reder; til sidst blev skærene lavere og mere nøgne, herude sås kun en ensom fyr, der ikke syntes at have anden opgave, end at bære de reder, hvor edderfuglene lå på æg, eller et enkelt rønnetræ, over hvis krone der myldrede en hel sky af myg. Udenfor lå det store hav, hvor rovmåger holdt jagt under evigt slagsmål med ternere og måger, og hvor man så havørnen styre hen over med sine tunge vingeslag for om muligt at kunne slå ned på en liggende edderfugl. Helt ud til det yderste skær styrede nu Gustav, som sad dvaskende med rorpinden i hånden og med piben i munden, mens han lod en lummer sydlig brise drive sig fremad, og hen ad klokken ni gik han i land på Nordsten. Det var en lille klippeagtig ø, nogle få tønder land stor, som var gennemskåret af en dalsænkning. Der stod kun nogle enkelte bladløse rønnetræer mellem stenene; for øvrigt voksede den pragtfulde benved med sine ildrøde bær i klipperevnerne, og dalsænkningen var dækket med en tyk måtte af lyng, krækling og multebær, af hvilke de sidste havde begyndt at gulnes; enkelte enebærbuske lå som om de var fladtrampede på klippegrunnen og syntes at klamre sig fast for ikke at blæse bort. Her var Gustav som hjemme, her kendte han hver sten, her vidste han, hvor han under enebærbusken kunne finde den rugende edderhøne, der lod sig stryge ned ad ryggen og nappede ham i buksebenet; her stak han sin ålestige ned i en

klipperevne og trak alkene frem, som han vred halsen om på for at bruge dem til frokosten. Her udenfor var det, at Hemsöfolkets sildefiskeri fandtes og her havde de sammen med nogle andre fiskerlag bygget en hytte, hvor de havde deres natteherberg. Til denne styrede nu Gustav sine skridt, tog nøglen fra den sædvanlige plads under tagskægget og bar sine sager ind. Hytten bestod kun af et rum uden vinduer med sengekrybber, der var slået op ligesom hylde oven over hinanden, et ildsted, en trebenet stol og et bord.

Efter at have fået sine sager ind, klatrede han op på taget, åbnede skorstenslugen og krøb ned igen. Derpå tog han tændstikkerne oppe fra deres plads under en bjælke, tændte ild på arnen, hvor den sidste besøgende ikke havde glemt efter gammel sædvane at lægge brændet til rette for sine efterkommere. Så satte han kedlen med kartoflerne på, lagde et lag salt fisk oven på kartoflerne og stoppede sin pibe, mens han ventede.

Efter at have spist og drukket tog han bøssen, gik ned til båden, hvor han havde lokkefuglene liggende, roede ud med dem og lagde dem for anker; så krøb han ind i skydehytten, der var bygget af sten og ris. Lokkefuglene lå og gyngede på de lange havsøer, der brødes mod landet, men ingen af edderfuglene syntes at ville lade sig lokke. Ventetiden blev jægeren for lang, han opgav ævred, drev omkring på strandbredden og søgte at støde en odder op, men i stedet for myldrede det kun med sorte hugorme og hvepsere mellem kattehaler og sandrør.

Men han syntes heller ikke særlig ivrig efter at finde noget, han drev snarere kun om for at slå tiden ihjel, eller fordi det

morede ham at drive herude, hvor ingen hverken så eller hørte ham.

Efter middagen lagde han sig inde i hytten for at sove, og da det blev nadvertid roede han ud med torskesnørerne for at friste lykken på denne måde. Søen lå nu blikstille og i solnedgangens guld viste øernes konturer sig som en let røg. Det var så tyst rundt omkring ham som i en vindstille nat; man kunne høre åreslag en halv mil borte. Sælerne "badede" sig i passende afstand fra båden, stak deres runde hoveder op, prustede og dukkede under igen.

Der var bid hos torsken og det lykkedes Gustav at trække nogle hvidmaver op, der med deres store ufarlige gab gispede efter vand og skar ansigter mod solen, da de blev halet op af deres mørke nede i dybet og dinglede ind over rælingen.

Han havde holdt sig ud for det nordlige skær, og lagde derfor først mærke til, at det røg ud af hyttens skorsten, da det led mod aften og han skulle vende om og søge land. Mens han funderede på, hvad det kunne betyde, gik han med raske skridt op mod hytten.

– Er det dig? hørte han indefra og genkendte præstens stemme.

– Nej, er det hr. pastoren, udbrød Gustav, da han fandt præsten siddende ved ildstedet i færd med at stege sild. – Er De alene herude?

– Ja, jeg er herude for at fiske torsk og har ligget på den søndre side; det er derfor, jeg ikke har set dig. Men hvorfor er du ikke hjemme ved forberedelserne til brylluppet i morgen?

– Ja, jeg kommer nu ikke med til det bryllup, mente Gustav.

– Åh snak, hvorfor skulle du ikke være med?

Gustav gav sine grunde så godt han kunne, hvorefter det fremgik, at han ikke blot ville være fraværende fra brylluppet, fordi dette var ham modbydeligt, men også fordi han derved ville "stemple" ham, der var skyld i det.

– Ja, men din mo'r da? indvendte præsten, – Er det ikke synd, at hun skal blive stillet i gabestokken?

– Det synes jeg ikke, svarede Gustav. Er det ikke mere synd for mig, som skal have en sådan karl til stedfa'r, og som ikke kan få gården, så længe han sidder der?

– Ja ser du, min dreng, det kan jo ikke forandres nu, siden hen måske kan der hittes på råd, men nu skal du tage båden i morgen tidlig og sejle hjem. Med til brylluppet må du være!

– Ja, det bliver der nu alligevel ingenting af, når jeg først har sat mig det i hovedet, forsikrede Gustav.

Præsten forlod nu emnet og begyndte at spise sin sild. – Du har vel ikke en dram? begyndte han igen efter en lille pause. – Ser du, min kone har den vane at lukke af for alle stærke drikkevarer, og så tidligt på dagen kan jeg ikke få fat i noget.

Jo, Gustav havde ganske rigtigt brændevin, og præsten fik sig en ordentlig dram, hvorved han fik munden på gлед og snakkede op og ned om sognets anliggender, både de ydre og de indre. Siddende på stenene uden for hytten så de solen gå ned og skumringen lægge sig som et melonfarvet klæde over holme og vand. Mågerne gik til hvile på tangdyngerne, og kragerne trak ad den indre skærgård til for at søge nattekvarter i skovene.

Det blev sengetid og så skulle myggene jages ud af hytten, i hvilken anledning døren lukkedes og rummet fyldtes med tobaksrøg, hvorpå der atter blev lukket op og jagten

påbegyndtes med rønnegrene. Så trak de to fiskere frakkerne af og klatrede op hver i sin krybbe.

– Nu skal du give mig en loppedram, bad præsten, som allerede forud havde fået, hvad han havde godt af, og på sengekanten gav Gustav ham nu den sidste olie, som der skulle soves på.

Der var mørkt inde i hytten, kun en enkelt lysstribe banede sig vej gennem de utætte vægge, men selv i denne sparsomme belysning forstod myggene at finde de søvnige, der vred sig og kastede sig fra den ene side til den anden i kasserne for at undgå deres plageånder.

– Nej, nej, dette er minsæl for galt! stønnede præsten. – Sover du, Gustav?

– Å, Gud hjælpe os! Nej, her bliver der vistnok ikke noget af at sove i nat. Men hvad skal man tage sig for?

– Der er ikke andet for, vi må stå op og gøre ild på igen. Hvis vi nu bare havde et spil kort, så kunne vi tage os en omgang; du har vel ingen?

– Nej, jeg har ingen, men jeg tror nok, jeg ved, hvor Qvarnöfolkene har deres liggende, svarede Gustav og krøb ned fra lejet og ragede frem fra gulvet under et af sengestederne et fedtet spil kort.

Præsten havde gjort ild på arnen med enebærris og tændte en tælleprås. Gustav satte kaffekedlen over og fik trukket et sildetrug frem, som blev lagt over knæene og forvandlede til spillebord. Og så fik man dampen op, kortene faldt og tiden gik.

– Jeg køber tre, pas, trumf! lød det afvekslende med en eller anden ed, når en myg fandt for godt at agere kopsætter på de

spillendes halse eller hænder.

– Hør du, Gustav, afbrød pludselig præsten, hvis tanker syntes at have beskæftiget sig med noget andet end kort og myg, – skulle du ikke alligevel kunne give ham en på nyseren, uden at blive borte fra brylluppet. Det ser dog fejlt ud at gå af vejen for sådan en pjalt, og vil du ærgre ham, så kan jeg sige dig en bedre måde, det kan lade sig arrangere på.

– Nå, hvordan skulle så det gå til? spurgte Gustav, som alligevel syntes, at det var kedeligt ikke at være med til gildet, der dog blev betalt af hans fædrenearv.

– Kom hjem hen på eftermiddagen straks efter vielsen, og sig så, at du har været opholdt på søen. Det kan være drilagtigt nok; og bagefter slår vi os sammen og drikker ham fuld, så at han ikke kan komme i brudeseng, og så skal vi sørge for, at ungdommen holder sjov med ham. Kan det ikke være nok, hva'?

Gustav syntes ikke at være utilbøjelig; tanken om i tre dage at gå alene herude på skæret og lade sig æde op af myg om natten gjorde ham medgørlig, især da han virkelig havde lyst til at smage lidt på alle de gode ting, der var lavet i stand til højtideligheden. Præsten lagde derfor slagplanen, som blev antaget af Gustav, der skulle medvirke ved dens udførelse. Og tilfredse med sig selv og med hinanden gik de endelig til køjs, da dagslyset brød igennem dørsprækkerne og myggene var blevet træt af deres natlige dans.

---

Da Carlsson af sildefiskere havde fået at vide, at man havde set både Gustav og præsten styre kåsen ad Nordsten til, kom han snart til det resultat, at der blev lagt råd op imod ham. Han havde særlig fået et ondt øje til præsten, både fordi denne havde

hjulpet til med de seks måneders udsættelse af brylluppet, og fordi han stedse havde vist ham ringeagt. Carlsson havde ydmyget sig for ham, slesket for ham, bestukket ham, men alt til ingen nytte. Var de sammen i et værelse, vendte præsten altid sin brede ryg mod Carlssons plads, hørte aldrig, hvad han sagde og fortalte altid historier, der indeholdt hentydninger til den forestående begivenhed. Da derfor Carlsson fik at vide, at præsten havde holdt møde med Gustav ude på skæret, antog han, at dette var sket med et bestemt formål for øje, og i stedet for at afvente iværksættelsen af de på mødet vedtagne beslutninger, udkastede han en plan til at fange sine modstandere. Hændelsesvis havde bådsmanden ved distriktets toldkutter permission og var for øjeblikket ansat som mundskænk og medhjælper ved gildet på Hemsö, hvor hans arrangementstalent ved dansegilder og lignende var vel kendt og skattet. Carlsson havde ikke taget fejl, når han gjorde regning på hans medvirkning til at spille præsten et puds, for bådsmand Rapp havde et horn i siden på præsten. Han var i sin tid blevet vist tilbage, da han skulle konfirmeres, fordi han havde været slem efter pigerne, og et års udsættelse havde voldet ham en hel del bryderi i tjenesten. Ved en kaffepunsch lagde derfor de to præstehadere en plan op mod pastoren, der gik ud på at spille ham et rigtigt puds; dette skulle bestå i intet mindre end at drikke ham fuld, ledsaget af et passende efterspil, som tiden og omstændighederne skulle give impulsen til.

Fra begge sider var således minerne udlagt; hændelsen skulle nu afgøre, hvilken der ville vise sig virksomst.

Så kom bryllupsdagen. Hele besætningen vågnede træt og i dårligt humør oven på forberedelsernes trættende arbejde, og da de første gæster kom for tidligt – vandkommunikationerne tillod jo aldrig at passe tiden nøjagtigt – så var der ingen nede ved broen for at tage imod dem; de luskede slukørede omkring blandt bakkerne, som om de var snyltegæster. Bruden var endnu ikke pyntet, og brudgommen løb omkring i skjorteærmer for at tørre glas af, trække flasker op og sætte lys i stagerne. Huset var renskuret og smykket med løv og alle møblerne var ryddet ud og stod bag ved et af hushjørnerne, så at det så ud, som om der skulle holdes auktion. Ude i gården var der rejst en flagstang, på hvilken man havde hejset toldflaget, som man i dagens anledning havde lånt af toldopsynet. Over husdøren hang krans og krone bundet af tyttebærris og præstekraver og på begge sider stod der unge birketræer. I vinduerne var der ligesom i en butik opstillet flasker med de mest gloende farvetryksetiketter, der kunne ses langt uden for huset, for det lå for Carlsson med de stærke effekter. Den guldgule punsch skinnede som solstråler gennem det sæbegrønne glas, og cognacens purpur lyste som en kulild; de søvlignende tinkapsler på propperne tog sig ud som nyprægede halvtredsører og nogle af de mindst undselige bønderkarle kom nærmere for at beundre, ligesom uden for et butiksvindue, og følte allerede ved synet af flaskerne behagelige fornemmelser i halsen.

På hver side af døren lå der en hundredogtyvepotters tønde ligesom svære mørsere til forsvar for indgangen; den ene var fyldt med brændevin, den anden med tyndtøl; og bag ved dem lå der opstablet – ligesom kuglepyramider – to hundrede halve

bajere. Det var et pragtfuldt og krigerisk skue, og bådsmand Rapp gik omkring som artillerist med en proptrækker hængende i livremmen, og arrangerede krigsmateriellet, der stod under hans kommando. Han havde pyntet tønderne med granris, anstukket dem med messinghaner samt svingede sin spunshammer som en kanonvisker og slog fra tid til anden et par slag på fadene for at vise, at der var noget i dem. Opstadset i paradeuniform med blå trøje, bred krave, hvide bukser og blank hat, men af forsigtighedshensyn uden sidevåben, indgød han bønderne en uhyre respekt, og han havde da også, foruden sit hverv som mundskænk, påtaget sig at holde orden, være udsnider, når det behøvedes, og skride ind under mulige slagsmål. De rige bønderkarle lod nok, som om de så ned på ham, men de var i grunden misundelige, for de ville også gerne have været i uniform ligesom han, hvis de ikke havde næret en så stærk frygt for "katten" og vanskelige underofficerer.

I køkkenet stod to gryder på ilden med kaffe, og kaffemøller, sammenskrabede fra alle ender og kanter, skrattede og peb, sukkertoppene blev slået i stykker med økser, og hvedekager var opstillet i lange rækker i vinduerne. Pigerne løb frem og tilbage til forrådsammeret, der var fyldt med alle slags kogte og stegte sager og med hele sække nybagt brød. Af og til sås bruden i bare særkeærmer stikke hovedet med de flagrende, forlorne fletninger ud af kammervinduet for at kalde på Lotte eller Clara.

Båd på båd sås nu styre ind i bugten, gøre et flot slag forbi brohovedet, stryge sejlene og lægge til under gevær salut. Men det varede længe, inden man vovede sig op til huset og endnu drev der flokke af gæster omkring mellem bakkerne.

Til alt held havde professorinden været nødt til at rejse bort sammen med børnene i anledning af en fødselsdag; kun professoren var hjemme. Han havde derfor velvilligt modtaget indbydelsen og overladt sin store sal til vielsesceremonien samt græsplænen under egetræerne, hvor kaffedrikningen skulle gå for sig og aftensmaden indtages. Her var der nu ved hjælp af tønder og bukke, over hvilke der var lagt lange brædder, lavet bænke langs med bordene, som allerede stod fuldt opdækket.

På bakken udenfor huset begyndte der nu at danne sig små grupper. Rundqvist med tran i håret, nybarberet og iført en sort jakke, havde påtaget sig at muntre gæsterne op med spydige bemærkninger og Norman, som havde fået det tillidshverv, sammen med Rapp at besørge salutteringen hovedsagelig med dynamitpatroner, holdt sig bagved huset og øvede sig efter en mindre målestok med en pistol. Han havde til gengæld måttet aflevere sin harmonika, eftersom egnens fineste fiolspiller, skrædderen fra Fifång, havde overtaget musikken, og denne herre tillod intet indgreb på sin kunsts områder.

Så kom præsten i lystigt bryllupshumør og oplagt til at gøre løjer med brudeparret, som det var skik og brug.

– Nå, skal vi have kirkegang med det samme? hilste pastor Nordstrøm.

– Åh, fanden heller, så travlt har vi da heller ikke! svarede brudgommen uden forlegenhed.

– Er du vis på det? drillede præsten, mens bønderne grinede.  
– Jeg har viet, døbt og holdt kirkegang på et bryllup, men det var også raske folk; men alvorligt talt, hvordan er det med bruden?

– Hm, denne gang er der ingen fare, men man kan jo ikke vide, når det hænder, svarede Carlsson, idet han bragte præsten til sæde imellem kirkeværgens kone og Åvassa-enken, med hvilke der udspandt sig en underholdning om fiskeri og vejrlig.

Professoren kom nu ind, iført sort kjole og hvidt halstørklæde samt med høj hat. Præsten lagde straks beslag på ham som en jævnbyrdig standsperson og indledte en samtale, som konerne lyttede til med spændt opmærksomhed, for de troede aldeles bestemt, at professoren var en sprænglærd mand.

Men så kom Carlsson ind og forkyndte, at nu var alt i orden og at man kun savnede Gustav for at kunne begynde.

– Hvor er Gustav? råbtes der nu uden for og råbet gentoges helt hen til laden.

Ingen svarede. Ingen havde set ham.

– Åh, jeg ved nok, hvor han er! oplyste Carlsson.

– Men hvor kan han da være? spurgte præsten med en listig mine, som Carlsson bemærkede.

– En fugl har sunget om, at man har set ham ude på Nordsten, og så har han vel haft en eller anden svinepels med sig, som har givet ham noget at drikke, tænker jeg.

– Nå, hvis han er kommet i dårligt selskab, så er det ikke værd at vente på ham, mente præsten. – Det var forresten en skam af ham ikke at holde sig hjemme, hvor han har så gode forbilleder at arte efter. Men hvad siger bruden? Skal vi rejse os eller skal vi blive?

Man hørte brudens mening, og skønt hun var meget ked af det, mente hun dog, at det var bedst man begyndte, for ellers stod kaffen og blev kold. Så begyndte man altså at bryde op under dynamitsalut, spillemanden harpiksede og skruede,

præsten fik ornatet på, brudesvendene dannede fortravet og præsten førte bruden, som var klædt i sort silke med hvidt slør og myrtekrans og var så stærkt snøret, at det, der skulle skjules, blev endnu mere synligt. Og så drog man op til professorens lejlighed under fiolens skærende lyd og sprængskuddenes knalden.

Bruden kastede endnu i sidste minut urolige øjekast til alle side for at spejde efter den forlorne søn, og da man skulle gennem døren, måtte præsten trække hende ind, mens hun vendte hovedet bag ud. Men endelig kom de ind; gæsterne stillede sig op langs med væggene, som om de skulle danne vagt ved et rettersted, og brudeparret fik plads foran to omvendte stole, der var tildækkede med et brysselertæppe. Præsten havde taget bogen frem, fingererede med kravesnipperne og skulle lige til at rømme sig, da bruden lagde hånden på hans arm og bad ham at holde inde. De skulle blot vente et par øjeblik endnu, så kom Gustav nok.

Der blev stilhed i stuen og man hørte kun knirken af støvler og raslen af stivede skørter, som også hørte op efter nogle øjeblikkes forløb. Man så på hinanden, blev forlegne, rømmede sig og så blev alt stille igen. Til sidst sagde præsten, som alles blikke var rettet imod:

– Denne ventetid bliver os dog lidt for lang; nu begynder vi! Er han ikke kommet endnu, så kommer han ikke.

Og derpå begyndte han at læse op: Dyrebare kristne, ægteskabet er indstiftet af Gud selv ...

På denne måde var der blevet fortsat i nogen tid og de ældre kvinder havde fået lommetørklæderne op og græd, da der pludselig hørtes et Pang! fulgt af klirren af glasskår. Man

lyttede et øjeblik, men lod sig ikke videre forstyrre af det, kun Carlsson syntes at blive urolig og skelede ud af vinduerne. Derpå kom der et nyt Pang! Pang! Pang! der lød, som når man åbner champagneflasker, og de unge fyre, der stod henne ved døren, gav sig til at fnise. Uroen lagde sig dog atter, og præsten spurgte just brudgommen: I den alvidende Guds navn og i denne forsamlings nærværelse spørger jeg dig, Johannes Edvard Carlsson, om du vil have denne Anna Eva Flod til din ægte hustru og om du vil elske hende i glæde og sorg? – da der i stedet for svar knaldede en ny salve flaskepropper, glasstumperne raslede og køteren gav hals som om den var rasende.

– Hvem er det, der trækker flasker op derude og forstyrrer denne hellige akt? brød det nu løs fra pastor Nordstrøm.

– Ja, det tænkte jeg netop på at spørge om, slap det ud af Carlsson, som ikke længere kunne tilbageholde sin nysgerrighed og uro. Er det Rapp, der gør spektakel?

– Åh, hva'for no'et? Hvad er det, jeg har gjort, buldrede Rapp, som følte sig såret af denne mistænkeliggørelse.

– Pang! Pang! Pang! knaldede det uophørligt.

– Gå da ud i Jesu navn og se efter, at der ikke sker en ulykke, skreg præsten, – så må vi fortsætte senere.

En del bryllupsgæster styrtede ud, andre stimlede sammen ved vinduerne.

– Det er øllet! råbte nogle.

– Elet, elet springer! gentog professoren.

– Nå, men hvorledes kan man da også lægge øllet midt i solskinnet!

De opstablede ølflasker lå som mitrailleuser og knaldede løs, så at skummet flød hen ad jorden.

Bruden var oprørt over denne uventede afbrydelse af vielsen, der ikke kunne varsle noget godt; brudgommen fik skænd for sit dårlige arrangement og var ved at komme op og slås med bådsmanden, som han ville skyde skylden over på; præsten var vred over, at den hellige handling blev afbrudt af flaskerne, men ude på bakkens stod bønderkarlene og drak slatter af flaskeskårene og fik undertiden af en fejltagelse fat i nogle halvtømte flasker, som proppen kun var sprunget af. Da stormen endelig havde lagt sig, samlede man på ny i stuen, noget mindre andægtige end tidligere, og efter at præsten havde gentaget spørgsmålet til brudgommen, fortsattes ceremonien uden andre forstyrrende afbrydelser end nogle slet dulgte grin fra ungdommen ude i forstuen.

Lykønskningerne regnede ned over de nygifte, og så hurtigt man kunne forlod man stuen, som stank af sved, tårer, fugtige strømper, lavendler og visne blomsterbuketter. Og så gik det i en fart hen til kaffebordet.

Carlsson tog plads mellem professoren og præsten, bruden derimod havde ingen ro til at sidde, men måtte løbe til og fra, for at passe på opvarthningen.

Juliaftenen var strålende, solen skinnede og under egetræerne var der støj og larm. Efter kaffe med brød til kom kaffeknægternes tid, da brændevinen flød i strømme, men oppe ved bordenden hos brudgommen blev der serveret punsch, noget, som hverken gamle eller unge havde noget imod. Det var en drik, man ikke fik til hverdagsbrug, og præsten tog også for sig af den i sin kaffekop.

I dag var han usædvanlig blid over for Carlsson, drak ham stadig til, roste ham og viste ham den største opmærksomhed, uden dog at glemme professoren, hvis selskab var ham til større fornøjelse, da han så sjældent traf sammen med dannede mennesker. Men han havde vanskeligt ved at træffe det rette emne for samtale med ham; for musik var ikke hans stærke side, og da professoren af høflighed ville lede samtalen hen på præstens eget område, søgte denne at knibe ud.

Vanskeligheden ved at forstå hinanden bidrog også til at gøre en tilnærmelse umulig, hvortil kom, at professoren, som var vant til at give sine følelser luft i musik, kun ugerne talte længe.

Nu kom spillemanden, som havde haft meget vanskeligt ved så længe at holde sig tilbage og forblive ubemærket; og da han havde styrket sit mod med et tilstrækkeligt antal kaffepunscher ville han tale om musik med professoren.

– Jeg be'r om forladelse, hr. kammermusikus, hilste han og klimprede på sin fiol, – se vi to har nu ligesom lidt tilfælles, for jeg spiller også, det vil sige på min maner.

– Rejs ad helvede til, skrædder, og vær ikke uforskammet! snerrede Carlsson.

– Ja ja, jeg be'r om forladelse, det er da ikke fordi, at det just kommer Carlsson ved, men føl nu på denne her fiol, herr kammermusikus, føl på den, og sig mig så engang, om den ikke er god; jeg har købt den hos Hirsch og den har kostet mig ti rigsdaler.

Professoren klimprede på kvinten, lo og sagde venligt:

– Mechet schen!

– Ja, se sådan er det, når nogen kender til det, så kan man da få et sandt ord at høre; men at tale om kunst med disse hersens

– han skulle hviske, men stemmen vægrede sig ved nuanceringen, hvorved han i stedet for kom til at skribe ganske højt – disse hersens forbandede bondelømler ...

– Giv skrædderen et spark i enden! hørtes det i kor.

– Hør du, skrædder, du må ikke blive fuld, for så bliver der ikke noget af dansen.

– Rapp, du må passe på spillemanden, at han ikke drikker mere!

– Hvad, er jeg måske ikke blevet budt til drikkegilde; er du nærig, din snyder?

– Sæt dig nu ned, Frederik, og vær stille, sagde præsten, – ellers får du pryg!

Men skrædderen ville absolut udbrede sig om sin kunst, og for at bevise fiolens fortræffelighed, gav han sig til at spille.

– Hør, hr. kammermusikus, hør sådan en bas! Den lyder akkurat som et lille orgel ...

– Hold kæft, skrædder!

Der blev bevægelse ved bordet, og rusen steg. Så råber pludselig én: Gustav er her!

– Hvor, hvor?

Clara oplyser, at hun har set ham nede ved brændestablerne.

– Sig mig til, når han er gået ind, beder præsten, – men ikke førend han er inde, hører du det!

Toddyglassene blev nu sat frem, og Rapp trækker cognacsflaskerne op.

– Dette her går lidt vel rask, mente præsten, men Carlsson syntes, at det var just, som det skulle være.

Rapp gik i stilhed og opfordrede alle til at klinke med præsten, som også hurtigt fik tømt sin første toddy og måtte til

at brygge den anden.

Præsten begynder at rulle med øjnene og smasker. Han tager så nøjagtigt, som det er ham muligt, Carlssons ansigtstræk i øjesyn og søger at finde ud af, om han har nydt tilstrækkeligt. Men han har vanskeligt ved at se og nøjes med at klinke med ham.

Så kommer Clara og råber:

- Nu er han inde, hr. pastor! Nu er han inde!
- Nej, hvad fanden er det, du siger; er han allerede inde?

Præsten havde glemt, hvem spørgsmålet gjaldt.

- Hvilken han er inde, Clara? genlød det i kor.
- Gustav, naturligvis!

Præsten rejste sig, gik ned til huset og hentede Gustav, som, bly og forlegen, blev ført op til bordet. Derpå blev der hilst på ham i en kop punsch og med hurraråb. Så klinkede Gustav med Carlsson og sagde et kort: Nå, til lykke, da!

Carlsson blev følelsesfuld og drak til bunds; han erklærede, at det var ham en stor glæde at se Gustav, skønt han kom silde, og at han kendte to, hvis gamle hjerter det gjorde godt at se ham, skønt han kom sent.

– Og tro mig, sluttede han, – at den, der forstår at tage gamle Carlsson på den rette måde, han får også at vide, hvor han har ham.

– Gustav blev ikke henrykt, men opfordrede dog Carlsson til at drikke et privat glas med sig.

Skumringen faldt på, myggene dansede og menneskene svirede; glassene klingede, latteren skrallede og der hørtes allerede små nødskrig ude blandt buskene, afbrudte af fnisen og hurraråb, råben og skud under den lune sommeraftens

himmel. Og nede fra engen lød fårekylningens og vagtelens musik.

Nu blev der ryddet af bordet, da der skulle dækkes til aftensmaden; Rapp gik og hængte kulørte lamper, som han havde fået til låns af professoren, op i egens krone. Norman løb omkring med tallerkenstabler, og Rundqvist lå på knæ og tappede tyndtøl og brændevin; pigerne kom bærende med stakke af smør, traver af sild og stabler af pandekager og kødboller. Og da det endelig var færdigt, klappede brudgommen i hænderne:

– Vær så behagelige og tage en bid brød.

– Men hvor er hr. pastoren? Indvendte konerne. – Uden pastoren ville ingen begynde.

– Og professoren da? Hvor er de dog blevet af? Nej, nu går det da slet ikke an at begynde.

Der råbtes og der ledtes, men ingen svarede. Man stod stuvet sammen om bordene med begærlige øjne som sultne hunde rede til at styrte løs, men ikke en hånd rørtes og stemningen blev trykket.

– Monstro præsten ikke skulle være på huset, lød Rundqvists uskyldige stemme.

Uden at afvente yderligere oplysning, gik Carlsson hen for at afsøge dét hemmelige rum, og meget rigtigt, dér for åben dør sad præsten og professoren, hver med sin avis i hånden, indviklet i den livligste meningsudveksling. Lygten stod på gulvet og kastede et skin som fra scenerampen op på de to tronbestigere.

– Undskyld, mine herrer, men aftensmaden venter!

– Er det dig, Carlsson? Ja så! Ja, begynd I kun, så kommer vi straks.

– Ja, men alle mennesker står jo og venter, og med respekt at sige kunne herrerne jo gerne ligesom skynde sig lidt!

– Kommer straks, kommer straks! Gå du! Gå du kun!

Carlsson, som med tilfredshed troede at mærke, at præsten var "rørt", fjernede sig og skyndte sig at berolige selskabet med den bemærkning, at pastoren var i færd med at gøre sine forberedelser og at han straks ville være rede.

Lidt efter sås en lygte virre omkring ude på bakken og, fulgt af to dinglende skygger, nærme sig de dækkede borde.

Præstens blege ansigt blev snart synligt ved den øverste bordende, og bruden mødte frem med brødbakken for at byde og få den pinlige ventetid afsluttet. Men Carlsson havde andet i sinde, med en kniv slog han til lyd på et af fadene og råbte:

– Stille, folkens; hr. pastoren vil sige nogle ord!

Præsten stirrede på Carlsson og syntes ikke at kunne forstå, hvor han var henne, så, at han havde en skinnende genstand i hånden og idet han mindedes, at han sidste jul havde holdt en tale med en sølvkande i hånden, løftede han lygten i vejret som en pokal og sagde:

– Mine venner, vi skal i dag fejre en munter fest ...

Her standsede han og stirrede på Carlsson for at få nogle oplysninger om festens karakter og formål, for han var allerede så fuldstændig fra det, at årstid, sted, årsag og alt andet var som blæst bort. Men Carlssons grinende ansigt tilkendegav ingen løsning på gåden. Så stirrede han ud i luften for at finde en ledetråd, så de kulørte lamper og fik en flygtig forestilling om en kæmpe stor julegran, og så var han på sporet:

– Denne lysets glade fest, begyndte han, – når solen fly'r for kulden, og sneen – han så den hvide dug som en uhyre stor snemark brede sig uendelig langt bort ... – mine venner, når den første sne lægger sig som et dække over høstens smuds ... nej, jeg tror, at I gør løjer med mig ...!

Han vendte sig bort og krummede ryggen.

– Hr. pastoren er blevet forkølet! sagde Carlsson, – han vil lægge sig lidt! Vær så god at begynde!

Man lod sig ikke nøde to gange, men styrtede sig over fadene, idet man overlod præsten til sin skæbne.

Han havde fået sig anvist professorens kvistkammer til nattekvarter, og for at vise, at han var ædru, afslog han med trusler om prygl alle tilbud om hjælp. Og sammenkrøbet med lygten ved knæene, som om han ledte efter nåle i det duggede græs, satte han kurs mod et oplyst vindue. Men i leddet stødte han så heftigt mod ledstolpen, at lygten knustes og slukkedes. Mørket svøbte sig om ham som en sæk og han sank i knæ, men vinduet med lyset strålede imod ham som et ledende fyr og han troede, at han gik fremad med en ubehagelig følelse af, at knæene på hans sorte bukser blev våde ved hvert skridt, han gjorde, og knæskallerne smertede, som om de stødte mod sten.

Til sidst får han fat i noget stort, rundt og fugtigt; han føler sig for og stikker sig på noget, der ligner et brev knappenåle, får tag med hånden i en åretold eller noget lignende og i det samme hører han lyden af brusende vand og mærker, at han bliver våd. Opskræmt af frygt for at være gået i vandet, støtter han sig mod noget, han tror er en mast og finder til sidst, at han står ved en dørstolpe, kommer i en fart ind i en forstue, føler et trappetrin mod knæene, hører en pige skribe: Jøsses!

Tyndtøllet! og drevet af en usikker, ond samvittighed kryber han op ad trappen, støder knoerne mod en nøgle, åbner en dør, der går indad, tumler ind i et kammer og ser en stor opredt tomandsseng; han har lige kræfter nok til at trække tæppet til side og krybe ned under det med støvler og hele redeligheden for at gemme sig, mens råbene lyder efter ham nedefra, og så syntes han, at han døde eller udslukkedes eller druknede, og at folk råbte efter tyndtøl! Men undertiden kom han til live igen, blussede op, blev trukket op af søen, levede og stod ved julebordet, og så blev han blæst ud igen som et lys, slukkedes, døde, sank og blev våd.

Imidlertid fortsattes aftenmaden under egetræerne og blev så stærkt fugtet med øl og brændevin, at ingen huskede på præsten, og efter at man havde sat i sig al maden, så at bunden kom til syne på tallerkener og fade, gik man hen til huset for at danse.

Bruden ville sende noget godt op til præsten, men Carlsson overbeviste hende om, at han helst ville være i ro og at det var synd at genere ham. Og derved blev det.

Gustav havde lusket sig bort fra sin forbundsfælle, da han så, at denne var overlistet, og hengav sig nu kun til glæden, druknende nag og had i glemslen og rusen.

Spillemanden sad på ildstedet og gned, og dansen gik som et mølleværk; ud af de åbne vinduer stak svedte rygge til afkøling i den friske natteluft, ude på bakken sad de gamle og glædede sig over sviren, røg, drak og skæmtede i halvskumringen og det svage skin fra køkkenilden og lysene i dansesalen, som brød frem igennem ruderne.

Men ude i enge og dale vandrede par efter par i det dugvåde græs under stjernehimlens svage flimrende lys, for under høets duft og fårekylningens sang at slukke ilden, som dansesalens varme, brændevinens stærke ånd og musikkens vuggende toner havde antændt.

Midnattens timer dansede afsted og himlen begyndte at lysne i øst; stjernerne trak sig ind i himmelhvælvingen, og Karlsvognen stod med stangen lige op i vejret, som om den var væltet bag over; nede fra sivene hørte man ændernes snadren og den blanke, stille bugt afspejlede allerede morgenrødens citronfarver mellem de mørke elletræers skygger, der syntes at stå på hovedet i vandet og række helt ned til søens bund. Men dette varede kun en kort tid, så trak der skyer op fra land og så blev det nat igen.

Pludselig hørtes der råb fra køkkenet: Bollen! Bollen! Og i optog kom nu karlene med en stor kasserolle, fra hvilken den brændende spiritus flammede med et blåligt skin, mens spillemanden stemte op med en march.

– Op til præsten med det første glas! skreg Carlsson, som endnu nærede håb om at sætte kronen på værket, og forslaget vedtoges under rungende hurraer. Toget satte sig bevægelse op mod professorens lejlighed, og med mere eller mindre sikre trin entrede man op ad trappen. Nøglen sad i kammerdøren og man trampede ind, ikke uden en vis frygt for at blive modtaget med hug og slag. Derinde var der tyst og stille og ved det blå, dirrende skin fra kasserollen så man, at sengen stod urørt og tom. En mørk anelse om, at der var hændet noget forfærdeligt greb Carlsson, men han skjulte sin mistanke og gjorde ende på gætningerne og uvisheden med den forklaring, at nu kom han

pludselig i tanker om, at præsten havde sagt, at han ville ligge på høloftet for at undgå myggene. Og da man ikke havde lov til at komme med ild i nærheden af høet lod man præst være præst og vendte tilbage til festpladsen, hvor ofringen fandt sted.

Carlsson udnævnte i hast Gustav til vicevært, tog Rapp til side og meddelte ham sine forfærdelige anelser. Ubemærket listede de to medskyldige sig op ad trappen til brudekammeret, medførende tændstikker og en stump lys.

Rapp fik tændt og i brudesengen så Carlsson alle sine uhyggeligste anelser overtruffet.

På den hvide, hulsømsyede hovedpude lå et lurvet hoved, der lignede en våd hunds, med munden spærret op på vid gab.

– Nej, se til den forbandede karl! lød det mellem Carlssons sammenbidte tænder. – Kunne jeg tro, at den satan ville bære sig ad som et sådant svin. Gud forbarme sig! Og støvlerne har han også på, den kæltring.

Her var gode råd dyre. Hvorledes skulle man få ham bort, uden at behøve at bære ham ned, uden at de andre fik noget at vide om det, og frem for alt, uden at bruden mærkede noget?

– Vi må ekspedere ham ud gennem vinduet! erklærede Rapp.  
– Vi må skære et reb i en talje og hejse ham ned til søen! Sluk bare lyset og så afsted til laden efter redskaber.

Døren lukkedes af udefra og nøglen blev taget med, hvorpå de to hævnere ad en omvej satte kurs mod laden, Carlsson bandende på, at havde de ham først udenfor, så skulle de nok vise ham, hvor David købte øllet.

Hændelsesvis stod hejseværket der endnu efter at have været benyttet ved koens slagtning, og efter at have taget støtterne ned og fået fat i blokkene og rebet, slæbte de afsted med det bag

om huset hen til gavlen under præstens vinduer. Rapp hentede en stige, satte støtterne sammen og gjorde dem fast ved en lægte i tagrygningen. Derpå splidsede han en strop, satte blokken fast og skar taljen i. Derefter krøb han ind i kammeret, mens Carlsson stod nedenfor med en bådshage for at holde fra.

Efter at Rapp i nogen tid pustende og stønnende havde arbejdet inde i kammeret, så Carlsson hans hoved stikke frem og sagte kommandere: Hal!

Carlsson halede og snart sås en sort krop i vindueskarmen.

– Hal tot! kommanderede Rapp, og Carlsson holdt an.

Udenfor under hejseværket dinglede nu præstens slattede legeme i en utrolig grad forlænget ligesom en hængts.

– Fir! kommanderede Rapp igen. – Hold bare an.

Men Carlsson havde allerede sluppet taget, og pastoren lå som en bylt i nælterne nedenfor uden at give en lyd fra sig.

Som et lyn var bådsmanden ude af vinduet, fik stigen og hejseværket til side, og så blev præsten slæbt ned til broen.

Da de var kommet ned til stranden udbrød Carlsson:

– Nå, din satan, nu skal du komme til at bade.

Stranden var meget grund her, men dyndet af alt det i åretal udkastede fiskeaffald. Rapp tog fat i stroppen, som han havde slået om den sovendes liv, og væltede ham ud i vandet.

Men så vågnede præsten og gav et skrig fra sig som en gris, der er under kniven.

– Hal ind! kommanderede Rapp, som havde lagt mærke til, at folk oppe på bakken lyttede og allerede var på vej ned for at yde hjælp.

Men Carlsson lagde sig på knæ og trillede præsten rundt i dyndet og gned dette ind i hans klæder, så at præstens ophold i

brudesengen nu ikke længere kunne bevises efter sporene.

– Hvad er'et dernede? Hvad er'et? råbtes der oppe fra karlene.

– Præsten er faldet i vandet! Ohøj! svarede Rapp og trak den skrigende præst i land.

Og nu blev der en hel folkeforsamling. Carlsson spillede den ædelmodige frelser fra livsfare og gav den barmhjertige samaritan, gudsigforbarmende på gebrokkent bygdemål, som han altid anvendte, når han skulle være rigtig blid og troværdig.

– Kan I tænke jer, her kommer jeg helt af en hændelse, og så hører jeg noget, der plasker og piber, så jeg troede, det var en sælhund; og så ser jeg, det er vor egen lille hr. pastor! Åh, Herre Je! sagde jeg til bådsmand', tror jeg ikke, det er selve pastor Nordstrøm, som ligger der og kipper med vingefjeren. Og, si'er jeg til Rapp: du Rapp, spring efter en trosse! Og så sprang Rapp efter trossen. Men da vi fik stroppen om det tykke på ham, sætter han i at skrige, som om vi ville gilde ham. Og se, hvordan han ser ud!

Pastoren så virkelig ubeskrivelig slem ud; og karlene betragtede ham med væmmelse, blandet med en utrættelig ærbødighed, og ville skaffe ham bort så hurtigt som muligt. I den anledning lavedes der en bære af to årer og på denne lagdes pastoren og løftedes op på otte stærke skuldre for at bæres hen i laden, hvor han skulle klædes om.

Spillemanden, som var fuld og troede at der var tale om at gøre løjer, stødte til toget og intonerede "Ur vägen, ur vägen för gamla Smittens bår!" Ungdommen kom frem fra buskene og sluttede sig til, og professoren, som havde genfundet sin tabte ungdom, satte sig i spidsen for toget og sang, og Norman, som

ikke kunne holde tæt med sin musikalske svada, hjalp til med harmonikaen.

Men da de kom op til gården, styrtede kvinderne til, og da de fik præsten at se i denne sørgelige tilstand, overvældedes de af medlidenhed med den bevidstløse. Madam Carlsson løb efter et sengetæppe, som hun kastede over elendigheden til trods for Carlssons advarsler, og så sattes der varmt vand på og låntes linned og gangklæder af professoren. Og da de kom op i laden lagdes *den syge*, som han kaldtes – for der var ingen, der ville være så uærbødig at indrømme, at han var fuld – på tørt strå. Rundqvist kom med sneperten og ville årelade, men blev jaget bort, og da han ikke kunne få sin vilje, bad han om han ikke i det mindste kunne få lov til at "læse" over den syge, for han forstod sig på at læse over vattersottige får; men hverken han eller nogen af de andre karle fik lov til at befatte sig med præsten.

Carlsson sneg sig imidlertid op på sit kammer, denne gang alene. Da han kom ind og så ødelæggelsens vederstyggelighed i den tilmudsede brudeseng, følte han et øjeblik svaghed, overvældet af de sidste dages og nattens besværligheder, og han tænkte på, hvor ganske anderledes det ville have været med Ida, hvis deres forhold ikke var blevet afbrudt. Han gik hen til vinduet og så ud over bugten med et langt, vemodigt blik. Skyerne derude var drevet bort og dunsterne samlede sig som et hvidt slør over vandet; solen stod op og brød ind i brudekammeret, oplyste det blege ansigt og de medtagne øjne, der blev knebet sammen som om de kæmpede med en frembrydende gråd. Håret lå i fugtige tjavser ned over panden, det hvide halstørklæde var sortplettet og frakken hang slapt

ned. Solvarmen syntes at frembringe kuldegysninger, og idet han fo'r med hånden over panden vendte han sig indad mod værelset.

– Ja, men det er alligevel hårdt! sagde han for sig selv, strammede sig op og begyndte at rive sengeklæderne af lejet.

## Sjette kapitel

### **Forandrede forhold og forandrede meninger. Det går tilbage med agerbruget, men grubedriften blomstrer.**

Carlsson var ikke af den slags folk der lod sig anfægte af ubehagelige fornemmelser længere end han selv ville; han kunne tage imod bygerne og ryste dem af sig igen. Sin stilling som gårdejer havde han erobret sig ved dygtighed og forstand, og da madam Flod giftede sig med ham, var fordelene derved lige så stor for hende som for ham, mente han. Efter at bryllupsrusen var dunstet bort blev imidlertid Carlsson mindre ivrig, sikker som han var på boeslød og arv, da man kunne vente barnet om et par måneders tid. Tanken om at spille fin herre havde han opgivet, da han så, at det ikke gik; i stedet for havde han nu slået sig på at give storbonden. Han trak i en prægtig uldtrøje, anlagde et massivt skindforklæde og gik med søstøvler. Og så tilbragte han sin meste tid ved chiffoniereklappen, hvor hans yndlingsplads var, læste bladene, men skrev og regnede mindre end før, tilså arbejdet med pibe i munden og viste kun en hensygnende interesse for landbruget.

– Det går tilbage med landbruget, sagde han; – det har jeg læst i bladene; det er billigere at købe sit korn.

– Han sagde noget helt andet tidligere, mente Gustav, som nøje passede på, hvad Carlsson sagde og gjorde, men for øvrigt indskrænkede sig til sløv underkastelse, uden dog at optræde som søn over for magtraneren.

– Tiderne forandrer sig og vi med dem! Jeg takker min Gud for hver dag, jeg bliver klogere! svarede Carlsson.

Samtidig begyndte han at gå i kirke om søndagen, diskuterede offentlige spørgsmål og blev valgt ind i sognerådet. Derigennem kom han i nærmere berøring med præsten og nåede endelig at opleve den store dag, da han fik lov til at sige Du til ham. Dette havde været en af hans ærgerrigheds store drømme og han talte et helt år efter om, hvad han havde sagt og hvad Nordstrøm svarede.

– Hør du, lille Nordstrøm, sagde jeg; – denne gang skal du lade mig råde! Og så sagde Nordstrøm: – Carlsson, sagde han, du skal ikke være halsstarrig, skønt du er en klog karl, en forstandig karl, sagde han.

Derpå fulgte en mængde kommunale tillidshverv, blandt hvilke brandsynet var det mest tiltalende. Det bestod nemlig i at rejse omkring på sognets bekostning og drikke kaffepunsch hos bekendte. Også rigsdagsvalget, som dog blev afholdt "langt oppe i land", kastede lidt af sig. Ved valgtiden og for øvrigt også ellers et par gange om året, kom baronen ud med jagtselskab og dampskib, og så betaltes der halvtreds kroner for et par dages jagtret på øen; punsch og cognac flød dag og nat, og når jægerne rejste hjem, efterlod de sig et godt eftermæle som gentile folk.

Carlsson kom på denne måde til vejrs, blev betragtet som et lys på gården, som en autoritet med forstand på ting, som de andre ikke begreb. Men han havde dog et svagt punkt endnu, som han ofte fik at mærke, han var "oppe fra land", han var ingen sømand.

For at udjævne denne sidste rangsforskel begyndte han at lægge sig efter søvæsnet og vise stor lyst til sølivet. Han fik

pudset en bøsse op og tog på jagt, deltog i vodtrækning og garnsætning samt vovede sig ud på længere sejlture.

– Det går tilbage med jordbruget, vi må forcere fiskeriet, svarede han hustruen, når hun udtalte sin bekymring over at se marken og kreaturerne falde i vanrøgt.

– Frem for alt fiskeriet! Fiskeriet for fiskeren og jorden for jordbrugeren! forklarede han, efter at han på kirkestævnet af skolelæreren havde lært at belægge sine ord "parlamentarisk".

Opstod der pengemangel, så måtte man hugge løs på skoven.

– Skoven må udtyndes for at kunne blive til noget, siger den rationelle forstmand; men jeg ved ikke hvad der er det rette.

Og når Carlsson ikke vidste det, hvorledes skulle da de andre kunne det?

Rundqvist fik jordbruget under sig, Clara kreaturerne. Og Rundqvist rørte ikke agrene, lod dem ligge hen som græsmarker, sov til middag efter frokosten ved grøftekantene, sov til middag efter vesperkosten under buskene og kastede stål over køerne, når de ikke malkede.

Gustav var stadig ude på søen og sluttede atter det gamle jægerforbund med Norman. De interesser, der i en kort tid havde sat alle arme i virksomhed, eksisterede ikke længere; at arbejde for en anden, var ikke videre opmuntrende, og derfor gik alt sløjt og jævnt sin stille gang.

Hen på høsten, et par måneder efter brylluppet, indtraf imidlertid en begivenhed, der virkede som en kastevind på Carlssons fartøj, der nylig var løbet ud for fulde sejl. Hans hustru nedkom nemlig for tidligt og med et dødfødt foster. Tilstanden var desuden foruroligende og lægen erklærede, at nu

kunne Carlsson ikke vente, at den gamle nogensinde ville skænke ham en arving.

Dette var skæbnesvangert for Carlsson, for nu havde han kun udsigt til at komme på aftægt, når hun døde. Og da hustruen skrantede efter nedkomsten, truede denne forandring i hans stilling med at indtræde, førend han havde tænkt sig det. Det gjaldt derfor at benytte tiden, samle i lade og tænke på fremtiden.

Nu kom der atter liv i Carlsson. Agerbruget skulle ophjælpes så hurtigt som muligt; hvorfor – det kom jo ingen ved. Der blev fældet tømmer til et nyt hus; hvorfor – det behøvede han da ikke at fortælle alle og enhver. Jagtlysten måtte atter kvæles hos Norman, som endnu engang lokkedes bort fra sin ven; og Rundqvist blev der også lagt beslag på samtidig med, at han opmuntredes ved løfter om større fortjeneste. Der pløjedes, såedes, fiskedes og tømredes, og mens alt dette gik for sig, måtte de kommunale hverv passe sig selv.

På samme tid slog Carlsson sig på huslighed, sad hjemme hos sin hustru og læste nu og da noget af Biblen eller salmebogen for hende, appellerede til hendes ædlere følelser, uden ret at kunne forklare hvad meningen var med det. Konen syntes om at have selskab og høre nogen tale, og satte pris på de små opmærksomheder, uden i øvrigt at tænke over, hvad disse dødsforberedelser havde til formål.

En vinteraften, da bugten lå tilfrossen og fjordene var ufarbare og man havde været indespærret en fjorten dages tid uden at kunne besøge nogen af naboerne, uden at kunne få hverken aviser eller breve, en aften, da ensomheden og sneen lå tyngende på sindene og den korte dag kun havde tilladt

udførelsen af lidt ubetydeligt arbejde, var folkene samlet i køkkenet, hvor Gustav også var til stede. Ilden brændte på arnen og de unge karle sad og udbedrede fiskenet, pigerne spandt og Rundqvist snittede spadeskafter. Hele dagen igennem var der faldet sne, som nu lå op over vinduesruderne, så at der så ud som i en ligstue inde i køkkenet, og hver time måtte en af karlene ud at kaste sneen bort fra døren for at man ikke skulle sne inde og blive forhindret fra at komme til udhusene for at malke og natfodre kreaturerne.

Nu var det Gustavs tur til at gå ud og kaste. Med olietrøjen og sydvesten på søgte han at komme ud; han pressede yderdøren op, mod hvilken snedriverne havde lagt sig, og stod snart ude på bakken i uvejret. Luften var sort og sneflokkene grå som møl, store som hønsefjer og dryssede uophørligt ned, lagde sig sagte oven på hinanden, først let, senere tungere og tungere, pakkede sig sammen, voksede stadig. Sneen gik allerede et godt stykke op på husets væg, og kun fra vinduernes øverste kant skinnede lyset indefra igennem. Gustav så, at det lyste fra den stue, hvor han vidste, at moderen og Carlsson opholdt sig. En pludselig nysgerrighed fik ham til at rive den øverste del af sneen bort, så at han fik et kikhul, og efter at være kommet op på driven kunne han nu titte ind i værelset. Carlsson sad som sædvanlig foran chiffoniereklappen og havde et stort papir liggende foran sig, som foroven var forsynet med et stempel, der så ud som en rigsbankseddel; han syntes at tale med konen, som stod ved siden af ham, og at være i begreb med at række hende den pen, han havde i hånden, for at hun kunne underskrive noget. Gustav lagde øret til ruden, men dobbeltvinduerne hindrede ham i at høre andet end en

mumlen. Han ville dog pokkers gerne have rede på, hvad der gik for sig, for han anede, at det angik ham og var vis på, at det måtte være meget vigtige sager, siden man skrev på stemplet papir.

Han åbnede sagte forstuedøren, tog skoene af og krøb op ad trappen, indtil han kom op på loftet. Her lagde han sig på maven, og med hovedet hængende ned mod døren kunne han høre, hvad der blev sagt inde i moderens stue.

– Anna Eva, forkyndte Carlsson i en tone, der var midt imellem kolportørens og sognerådens, – livet er kort og døden kan komme over os, inden vi ved af det. Vi bør derfor være forberedte på at gå bort, hvad enten det nu sker i dag eller i morgen, det er *fuldstændig* ligegyldigt! Skriv derfor nu lige så godt først som sidst.

Konen holdt ikke af at høre så meget om døden, men Carlsson havde nu i måneder ikke talt om andet, hvorfor hun kun kunne vise svag modstand.

– Ja, men ser Carlsson, det er ikke mig fuldstændig ligegyldigt, om jeg dør i dag eller om ti år, og jeg kan leve længe endnu.

– Ja, herre Gud, jeg har jo ikke sagt, at du *skal* dø, jeg har kun sagt, at vi *kan* dø, og om det sker i dag eller i morgen, er jo aldeles ligegyldigt, da det dog skal ske! Skriv bare!

– Ja, men det forstår jeg ikke, strittede konen imod, som om døden var i færd med at komme og tage hende, – det kan vel ikke ...

– Jo, men det er fuldstændig det samme, når det alligevel skal ske. Måske er det ikke således! Jeg ved det ikke! Men skriv nu i alt fald under!

Det var som at lægge et reb om halsen på hende og trække til, når Carlsson kom med sit: "Jeg ved det ikke." Konen kunne ikke klare sig længere, men gav efter.

– Nå, hvad vil han da have? spurgte hun udtrættet og plaget af den lange samtale.

– Anna Eva, du skal tænke på dine efterkommere, for dette er menneskets første pligt; og derfor skal du skrive ...

I det samme åbnede Clara køkkendøren og kaldte på Gustav, som ikke ville røbe sig og derfor forblev tyst og stille, uden dog at kunne høre, hvad der nu skete inde i stuen.

Clara gik ind igen og Gustav klatrede ned, standsede uden for stuedøren og hørte de sidste afgørende ord fra Carlsson, der lod ham formode, at skrivningen var forbi og at der var opsat et testamente.

Da han kom ind i køkkenet igen, så folkene, at der var noget i vejen med ham. Han talte forblummet om, at han skulle fange en ræv, som han havde hørt skrigte, om at det var bedre at gå til søs, end at sidde hjemme og lade lusene æde sig op, at lidt "hvidt" på foderet kunne give krikker kurage, men også give dem døden, når de fik for meget af det.

Carlsson var derimod ved aftensbordet yderst menneskekærlig, søgte oplysning om Gustavs arbejdsplaner og jagtudsigter, tog "timeglasset" frem og lod det hvide sand løbe, for, sagde han: "Tiden er kostbar; lad os derfor spise og drikke, for i morgen skal vi dø! Å ja!"

Gustav lå længe vågen om natten og mange mørke tanker og sorte planer krydsedes i hans hoved; men han havde kun ringe sjælsstyrke til at forandre omstændighederne efter hans eget

sind og bringe tankerne til virkelighed; når han havde gennemtænkt en sag, opgav han den igen som fuldbyrdet.

Efter at have sovet nogle timer og drømt om andre ting, var han lige glad igen og lod fem være lige; han stolede på, at kom der tid, kom der råd, at retfærdigheden nok skulle vinde sejr og meget andet af samme surdej.

---

Atter kom våren. Svalerne reparerede deres reder og professoren kom tilbage.

Rundt om hans hus havde Carlsson i årenes løb anlagt en have, plantet syrener, der var hentet som skud og planter fra præstegården, frugttræer og buske; gangene var gruslagte og der var bygget lysthuse. Det begyndte derfor at se herskabeligt ud på gården. Og ingen kunne nægte, at den indvandrede havde bragt hygge og velstand med sig, at han havde bragt gårdbruget på fode og bygninger og hegn i stand. Prisen på fisken havde han drevet op hos købmanden i byen og indrettet sig således med dampskibet, at det tog fangsten med, så at de tidsspildende rejser til staden nu ikke længere var nødvendige.

Nu, da han sløjede af og var blevet træt, samt kun arbejdede på at få sit hus færdigt, var man misfornøjet og klagede.

– Fortsæt I nu selv, så får I nok at føle, hvor rart det er! svarede Carlsson. – Hver for sig og Gud med os alle!

Og nu havde han sit hus under tag, var begyndt at anlægge en have og plante træer om den, rydde og planere. Han havde bygget huset med en vis smag, så at det stillede de andre bygninger i skygge. Det havde kun to værelser og køkken i stueetagen, men det tog sig dog stateligere ud end de gamle huse på gården – man kunne ikke sige, hvori det lå. Om det var

det, at han havde sat tagstolene højere til vejrs og lade tagskægget springe frem langt ud over væggen, eller om det lå i, at han havde skåret kruseduller i tagbrædderne, eller om det var, fordi han havde bygget en veranda med trappetrin uden for indgangsdøren? Der var ingen dyre sager, men alligevel så det villaagtigt ud. Huset var rødt som en ko, men bindingsværket var malet sort i enderne og forsynet med bræddebeklædning; vinduerne var hvidmalede, og verandaen, et let tag på fire stolper, var blå. Og så havde han vidst at vælge beliggenheden: lige ind under klippen og således, at to gamle egetræer kom til at stå lige foran – Omtrent som begyndelsen til en påtænkt allé eller park. Og når man sad på verandaen havde man den herligste udsigt: den sivbekransede bugt, den lange grønne kildeeng og en lavning gennem kalvetoften, så at man kunne se bådene langt borte i sundet.

Gustav gik og skelede til alt dette, ønskede det pokker i vold og så på det som på en hveps, der er i færd med at fæste sit bo under taget og som man gerne vil rive bort, inden den har lagt æg og måske sætter sig fast for bestandig med sit afkom. Men Gustav var ikke stærk nok til at tage den bort, og derfor blev den siddende.

Konen skrantede og syntes, at det gik godt nok som det gik, og i forudfølelsen af alt det virvar, der ville opstå, når hun gik alt kødets gang, så hun ikke ugerne, at hendes mand – for det var han i alt fald – skulle få tag over hovedet og ikke gå omkring som en stodder. Hun forstod sig ikke noget på retssager, men hun havde en anelse om, at alt ikke var gået rigtig til med boets registrering, med arveskiftet og testamentet; det måtte imidlertid gå som det ville, når bare hun slap fra det, og engang

måtte det jo bryde løs, om ikke før, så, når Gustav tænkte på at gifte sig; sådanne tanker kunne nogen nok have sat ham i hovedet, for han lignede ikke længere sig selv, sådan som han gik og grubliserede.

En eftermiddag i slutningen af maj stod Carlsson i sit nye køkken og murede på ildstedet, da Clara kom og kaldte på ham:

– Carlsson! Carlsson! Professoren er kommet herud med en tysk herre, som vil tale med ham!

Carlsson fik læderforklædet af, tørrede hænderne og gjorde sig i orden til at tage imod de fremmede, nysgerrig efter at vide, hvad dette usædvanlige besøg skulle betyde.

Da han kom ud på verandaen mødte han professoren, som havde en energisk udseende herre med langt sort skæg med sig.

– Direktør Diethoff vil tale med Carlsson, sagde professoren og forestillede med en håndbevægelse sin ledsager.

Carlsson tørrede af til en siddeplads på verandaens bæk og indbød herrerne til at tage plads.

Direktøren havde ikke tid til at sidde, men spurgte på stående fod, om Rugholmen kunne fås til købs.

Carlsson kunne ikke forstå, hvad hensigten skulle være med det, for holmen var kun tre tønder land stor, bestod kun af fjeld og lidt granskov og afgav højst lidt tarvelig fåregræsning.

– Ja, den skulle benyttes til et industrielt anlæg, meddelte direktøren og spurgte, hvad holmen kostede.

Carlsson var tvivlrådig og bad om betænkningstid for at kunne udfinde, hvad det var, der gav holmen denne uventede værdi. Men det var ikke direktørens mening, at han straks skulle få dette at vide; han gentog derfor kun sit spørgsmål om, hvad holmen kostede og stak hånden ned i brystlommen, hvis

opsvulmede tilstand, der var synlig gennem klædet, antydede, at her fandtes det rene væsen.

– Åh, så dyr bliver den vel ikke, mente Carlsson, – men jeg må først tale med konen og sønnen.

Og så løb han ned til huset, blev borte en god tid og kom så igen.

Nu så han betænkelig ud og havde vanskeligt ved at nævne prisen.

– Hr. direktøren må selv sige, hvad han vil give, pressede han frem til sidst.

Nej, det ville da direktøren ikke.

– Nå, hvis jeg siger fem stykker, så mener direktøren vel ikke, at det er for meget, fik Carlsson til sidst frem med hjertet i halsen og sveden på panden.

Direktør Diethoff åbnede frakken, tog tegnebogen frem og talte ti hundredkronesedler op.

– Her er ét på hånden så længe, de øvrige fire kommer til høst. Er det godt?

Carlsson stejlede, men gjorde vold på sine oprørte følelser og svarede temmelig roligt, at det var i sin orden, skønt han med sine fem kun havde ment hundreder, men fået tusinder. Derpå gik man ned til konen og sønnen for at undertegne kontrakten og kvittere for beløbet. Carlsson blinkede og skar ansigter til begge sine kompagnoner, for at de ikke skulle lade sig mærke med noget, men de forstod naturligvis ingenting.

Til sidst tog konen brillerne på og læste kontrakten, efter at hun havde skrevet under.

– Fem tusind! råbte hun, Gud bevares, Carlsson sagde jo fem hundrede!

– Sagde jeg! Nej, du har hørt fejl, Anna Eva. Sagde jeg måske ikke tusind, Gustav? – Her blinkede han så tydeligt, at direktøren så det.

– Jo, jeg synes rigtignok, han sagde tusind, mente Gustav, som holdt med Carlsson, så godt han kunne.

Skrivningen var overstået og direktøren forklarede nu, at hans aktieselskab havde til hensigt at åbne en feldspatgrube på Rugholmen.

Ingen vidste, hvad feldspat var, og ingen havde nogensinde tænkt på denne skat uden naturligvis Carlsson, som nu kom frem med, at han nok havde tænkt på det, men savnet driftskapital.

Direktøren fortalte så, at feldspat var en rød stenart, som blev benyttet i porcelænsfabrikker. Om otte dage ville forvalterboligen, der allerede var bestilt på snedkerfabrikken, være opsat, om fjorten dage skulle arbejderkasernen stå på sin plads og så skulle arbejdet straks være i gang med tredive mand.

Og så rejste han.

Denne guldregn var kommet så pludseligt over dem, at de ikke havde fået tid til at komme på det rene med alle følgerne af det. Tusind kroner på bordet og fire tusind til høst for en værdiløs lille holm, det var for meget på en gang. Derfor sad de også hele aftenen sammen i fortrolighed og spekulerede over, hvad der endnu kunne fortjenes, som de ikke havde beregnet. Naturligvis kunne man sælge fisk og andre produkter til så mange arbejdere og forvalteren, og brænde med, det kunne der ikke være tvivl om; og så kom direktøren ud, måske med familie for at bo der om sommeren; og så kunne man naturligvis

forhøje lejen for professoren, og Carlsson kunne få sit hus lejet ud, og det skulle nok blive godt alt sammen.

Carlsson lagde selv pengene ind i chiffonnieren og sad der til langt ud på natten for at regne.

---

Den følgende uge var Carlsson ofte på Dalarö, kom tilbage med snedkere og malere og gav små traktementer på sin veranda, hvor han havde stillet et bord ud, hvor han sad og drak cognac og passede på arbejdet, som nu skred fremad i en fart.

Man så snart tapeter i alle værelserne, ja køkkenet med, hvor der også var opsat et rigtigt komfur; vinduerne blev forsynet med grønne skodder, der kunne ses på lang afstand, verandaen blev malet om og blev hvid og rosenrød, samt fik et blåt og hvidtstribet bolsters gardin mod solsiden, og rundt om gårdsplads og have blev der rejst et gråmalet stakit med hvide knapper. Folkene stod hele timer og gabede på herligheden, men Gustav holdt sig gerne på afstand bag ved et hjørne eller en busk og modtog sjældent eller aldrig indbydelserne til Carlssons veranda.

En af Carlssons drømme, drømt i rigtig lyse nætter, var at sidde som professoren på en veranda flot lænet tilbage og nippe af et glas cognac, se på udsigten og røge en pibe – naturligvis helst en cigar, men det var endnu over hans evner.

Og han sad der en otte dages tid senere og hørte et dampskib pibe i sundet ud for Rugholmen.

– Nu kommer de, tænkte han, og som proprietær ville han vise, at han havde levemåde ved at tage imod dem.

Derfor gik han ned til huset for at klæde sig om, og sendte bud til Rundqvist og Norman, at de skulle komme og følge med

ham til Rugholmen og tage imod de fremmede herrer.

En halv time efter lagde jollen ud af havnen, og Carlsson sad til rors. Karlene fik nu og da en påmindelse om at ro i takt, så at man kunne give møde som ordentlige mennesker.

Da de havde bøjet om den sidste odde, og sundet lå åbent for dem, på den ene side begrænset af Storøen og på den anden af Rugholmen, viste der sig et prægtigt skue for dem. I sundet lå et dampskib opankret, prydet med flag, og mellem skibet og land sås små joller med matroser i blå og hvide trøjer. Oppe på stranden, som den blottede feldspat fik til at skinne i rosenrøde farver, stod en klynge herrer, og et stykke fra dem et musikkorps, hvis skinnende messinginstrumenter tog sig ypperligt ud mod de mørke grantræer.

Vore roere fra Hemsö grundede på, hvad man ville foretage sig deroppe og roede ind under klippen for at komme så nær som muligt til for at se og høre. Men da de var kommet lige tæt ved samlingspladsen, hørtes pludselig en susen i luften, som om tolv hundrede edderfugle var fløjet op på en gang, og derpå et drøn, der lød som kom det indefra bjerget, og så en bragen, som om hele holmen var sprukket.

– Hvad satan ...! var alt, hvad Carlsson fik tid til at sige, for i det næste øjeblik kom der en stenregn plaskende ned rundt om båden, efterfulgt af en grusregn og endelig af en haglbyge af småsten.

Og så hørtes en røst oppe fra bjerget; den talte om storindustrien, akkumuleret arbejde og noget andet udenlandsk, som Hemsöboerne ikke forstod sig på.

Rundqvist troede, at det var en prædikant og tog ærbødigt huen af, men Carlsson forstod nok, at det var direktøren, der

talte.

– Ja, mine herrer, sluttede direktøren, – vi har mange sten her foran os, jeg vil slutte min tale med ønsket om, at de alle må blive til brød!

– Bravo!

Og så spillede musikken op med en march, og herrerne kom dragende ned til strandbredden, alle med små stenstykker i hånden, som de fingererede med under latter og støj.

– Hvad bestiller I der med båden! skreg en herre i søofficersuniform til Hemsöboerne, der hvilede på årerne.

De vidste ikke, hvad de skulle svare. – De troede ikke, det gjorde noget, at de så på stadsen.

– Hm! Det er jo proprietær Carlsson selv! oplyste direktør Diethoff, som nu kom til. – Det er vor vært herude, præsenterede han. – Kom og spis frokost med os.

Carlsson troede ikke sine egne ører, men blev snart overbevist om, at indbydelsen var alvorligt ment, og kort efter sad han på dampskibets agterdæk ved et opdækket bord, som han aldrig havde set mage til. Han havde først gjort ophævelser, men herrerne var så overordentlig nedladende, at de ikke engang ville tillade ham, at han tog skindforklædet af. Rundqvist og Norman blev beværtede i forenden sammen med mandskabet.

Carlsson havde aldrig forestillet sig paradiset herligere. Der var mad, som han ikke kendte navnet på, og som smeltede i munden som honning, der var mad, som kradsede i halsen ligesom en dram, der var mad i alle mulige farver; og foran hans og alle de øvrige herrers pladser stod der seks glas. Og så at drikke disse vine! Det var lige som at lugte til en blomst eller

kysse en pige; der var vine, der steg op i næsen, som kildrede i benene og fik en til at le. Og mens dette stod på, spillede musikken så lifligt, at man fik fornemmelser, som om man skulle græde, som om der fo'r en kuldegysning gennem tindingerne, og undertiden gjorde det så godt i hele kroppen, at man gerne kunne have lagt sig til at dø med det samme.

Og da alt dette var forbi, talte direktøren for stedets tidligere ejer, roste ham for, at han gjorde sin stand ære og ikke opgav den nedarvede næringsvej for en usikker vinding på andre områder, hvor nøden gik arm i arm med luksussen. Og så drak de med ham. Carlsson vidste ikke, når han skulle le og når han skulle være alvorlig; men han så herrerne le, når han syntes, at der blev sagt noget meget alvorligt, og så lo han med.

Efter frokosten skulle man have kaffe og cigarer, hvorfor man rejste sig fra bordet. Carlsson gik hen i forstavnen, ædel i al sin lykke, for at se efter, om karlene havde fået noget at leve af, da direktøren i det samme kaldte ham tilbage og bad ham om at træde ind i kahytten et øjeblik.

Da de var kommet derind, forelagde hr. Diethoff ham et forslag om, at han, for at styrke sin stilling og for at kunne optræde med mere myndighed blandt arbejderne på øen, skulle tegne sig for nogle aktier.

– Ja, det forstår jeg mig nu ikke noget på, mente Carlsson, som havde så meget forstand på forretningsvæsenet, at han vidste, at man ikke skulle give sig af med at købe, når man havde noget i hovedet.

Men direktøren slap ham ikke og efter en halv times forløb var Carlsson ejer af fyrre aktier à hundrede kroner stykket i feldspat-aktieselskabet "Eagle", samt havde fået udtrykkeligt

løfte om at blive revisorsuppleant – Carlsson bad ham om at skrive ordet op! – Indbetalingerne taltes der ikke om; de skulle foregå "pø om pø" og "à conto".

Derpå blev der drukket kaffe og cognac og punsch og sodavand, så at klokken blev seks, inden Carlsson kom fra borde.

Da han forlod skibet, blev der "pebet til faldereb", hvilket Carlsson ikke forstod, men han stak alle matroserne, der stod opstillet ved trappen, på næven og bad dem om at se ind til sig, når de kom i land.

Og med sine fyrre aktiebreve og medfølgende kuponer lod han sig nu ro hjem, siddende til rors med en Regalia i munden og en kurvfuld punsch mellem knæene.

Da han kom hjem, var han i en salighedsrus, inviterede alle i huset fra stue til køkken på punsch, fremviste aktierne, der så ud som kæmpestore rigsbanksedler, ville også sende bud efter professoren og imødegik de andres indvendinger i så henseende med, at han var revisorsuppleant og kunne være lige så god som en tysk musikanter, som ikke var nogen lærd mand og derfor heller ikke nogen rigtig professor. Han havde kæmpemæssige planer, ville grundlægge et stort sildesalterikompagni for hele skærgården, ville indforskrive bødkere fra England og fragte skibe med salt direkte fra Spanien. I samme åndedræt talte han om den nedarvede næringsvej, om dens repræsentanter og dens fremtid, udtalte sine bekymringer og forhåbninger. Man drak hans punsch og indsvøbte sig i tobaksrøg og fornøjelige luftspejlinger om Hemsöens glimrende fremtid.

Carlsson var nu i de høje regioner og blev svimmel. Landbruget blev stillet i baggrunden og besøgene på Rugholmen foregik hver dag. Han gjorde forvalterens bekendtskab, sad på hans veranda og drak cognac og sodavand, mens man så på arbejderne knuse de sprængte sten for at befri dem fra kvartsårerne, der var den største hindring for at udskibe hele bjerget. Forvalteren var en forhenværende grubeformand, som var klog nok til at søge at stå sig godt med aktieejeren og reservesuppleanten, og som havde tilstrækkeligt kendskab til at indse, hvor længe forretningen ville kunne gå.

Men grubedriften havde tillige en vis indflydelse på Hemsöboernes fysiske og moralske velbefindende, og tredive ugifte arbejderes nærværelse begyndte at vise sine virkninger.

Det var forbi med stilheden. Skuddene drøned hele dagen fra bjerget; dampbåde fløjtede og peb i sundet; sejlskibe ankom, lagde til og kastede masser af søfolk i land. Om aftenen kom arbejderne op til gården, drev omkring ved brønden og gjorde jagt på pigerne, arrangerede dans, drak med karlene og sloges engang imellem. Folkene svirede om natterne og om dagen kunne de derfor ikke arbejde; de sov ude i engen og stod og nikkede foran ildstedet. Og undertiden kom forvalteren på besøg. Så skulle kaffekedlen på, og da man ikke kunne byde den herre brændevin, måtte der altid være cognac i huset. Men da man solgte fisk og smør til arbejderne, strømmede pengene rigeligt ind, så at man kunne leve flot og der kom oftere kød på bordet end tidligere.

Carlsson begyndte at blive fed og gik hele dagen omkring i en let halvrus, uden dog nogensinde at blive overlastet, og sommeren forløb som en eneste lang fest for ham, mens han

delte sin tid mellem kommunale hverv, grubedrift og naturforskønnelser hjemme omkring husene.

Hen på høsten havde han været borte på brandsyn en otte dages tid og kom hjem en tidlig morgenstund. Her blev han modtaget af konen med den uventede oplysning, at der vistnok måtte være hændt noget på Rugholmen. I fire døgn havde der nemlig været fuldstændig stille derude; ikke et skud var blevet løsnet og heller ingen dampskibspiben havde man hørt. Folkene på Hemsö havde travlt med at tærse, så at ingen havde haft tid til at besøge gruben. Forvalteren havde heller ikke vist sig, og arbejderne havde ophørt med at vandre omkring på øen om aftenen. Der måtte således have hændt noget. For at få rede på forholdet, lod Carlsson spænde for, som han kaldte det, når han lod sig ro hen til gruben. Jollen havde han ladet hvidmale med blå rand, og for at give den et mere herskabsagtigt udseende, når han sad til rors, havde han lavet sig et styrereb af en gammel gardinholder, så at han kunne sidde ret op og styre, samt havde indøvet Rundqvist og Norman i bådsmandsroning, så at det tog sig stadseligt ud, når han kom farende.

Overfarten gik rask, ansporede som rorkarlene var af nysgerrighed og ængstelse, og da man kom i nærheden af Rugholmen, forbavsedes man over det triste øde, som herskede der.

Der var stille som i graven og ikke et menneske var der at se. De steg i land og klavrede mellem stenskærverne op til gruben. Forvalterboligen var borte, alle redskaber og alt værktøj var forsvundet; kun kasernen, som arbejderne skur kaldtes, stod tilbage, men tomt og ødelagt, idet alt løst var blevet taget med: døre, vinduer, bænke og hylder.

– Jeg tror såmæn, de har pakket sammen, mente Rundqvist.  
– Det ser sådan ud, svarede Carlsson og lod spænde for igen, men denne gang for at ro til Dalarö, hvor der måtte ligge brev til ham på posten.

Og meget rigtigt, der lå et stort brev fra direktøren, som meddelte, at aktieselskabet havde ophørt med sin virksomhed på grund af, at råmaterialet havde vist sig ubrugeligt. Og da Carlssons fordring på fire tusind kroner gik lige op mod de fyrre aktier, han havde tegnet sig for, men ikke betalt, så var der nu ikke længere uopgjorte forretninger mellem aktieselskabet og merbemeldte Carlsson og konsorter.

– Således snydt for fire tusind, tænkte Carlsson. – Nå, man må ikke klage.

Skønt Carlsson var oppe fra land, havde han søfuglens natur; han rystede sig efter duschen og var straks lige tør igen, og endnu mere tør følte han sig, da han i et postscriptum læste, at alle efterladenskaberne tilhørte Hemsöboerne, hvis de gad føre dem bort.

Carlsson var alligevel lidt nedslået, da han kom hjem fra den tur, berøvet en masse penge og sin ærefulde titel. Gustav ville slå malurt i bægeret og rive op i sagen, men Carlsson fejede det hele af med en håndbevægelse:

– Åh, det er da ikke noget at tale om! Det er ikke værd at tænke på!

Men dagen efter var han i fuld virksomhed med sine tre mand og den store pram for at hente brædder og teglsten fra Rugholmen. Og inden man vidste et ord af det, havde han bygget sig en sommerbolig med et værelse og køkken nede ved

sundet på et sted, som ingen nogensinde havde tænkt på, men hvorfra man havde udsigt både over byen og fjorden.

Sommeren var forbi og dens luftige drøm. Vinteren var i anmarch, og luften blev tungere, drømmene mørkere, og virkeligheden antog et nyt præg, lysere for nogle, mere truende for andre.

## Syvende kapitel

**Drøm og virkelighed; chiffonnieren bevogtes, men manden med leen kommer og slår en streg over det hele.**

Carlssons ægteskab havde, skønt kort, ikke været fuldt ud, hvad man kalder lykkeligt. Konen var til års, om end ikke affældig, og Carlsson var i færd med at træde ind i den farlige alder. Indtil sine nu påbegyndte fyrretyve år havde han næsten udelukkende slidt for føden og for at komme fremad. Nu, da han var nået frem og havde udsigt til en rolig alderdom, begyndte kødet at fordre sin ret, måske endnu stærkere end ellers, fordi han ikke i det sidste år havde haft så strengt arbejde, og måske også, fordi han havde levet stærkere end han kunne tåle. Hans tanker begyndte derfor at gå på vildsomme veje, når han sad i køkkenvarmen; og hans øjne havde fået for vane at følge Claras unge legeme, mens hun gik og ud ind i stuen. Blikket standsede efterhånden, slog sig til ro og hvilede, gjorde små udflugter hid og did, fløj bort, kom igen. Til sidst sad pigens billede der inde i øjet, og hvorhen han end gik, så han hende. Der var dog en anden, der også så, vel ikke på Clara, men på øjnene, som fulgte hende, og jo mere hun så, desto mere troede hun at se, indtil øjet smertede og fugtedes.

Det var nogle dage før juleaften. Mørket var faldet på, men månen stod op og lyste klart over snedækkede graner, over den blanke bugt og den hvide mark. En karrig nordenvind fejede den tørre sne sammen. Men inde i køkkenet stod Clara og fyrede i bagerovnen, mens Lotte arbejdede i dejtruget.

Carlsson sad i hjørnet, røg sin pibe og følte et velvære som en kat i varmen; hans øjne var ude på spil og de varmede og godtede sig, når de standsede ved Claras hvide arme, der stak frem af linnedet.

– Skal du malke, førend vi fejer op? spurgte Lotte.

– Ja vist skal jeg det, svarede Clara og tog sin fåreskindskofter på, efter at have lagt ildrageren og viskeren til side.

Så tændte hun staldlygten og gik ud. Og efter at hun var gået, rejste Carlsson sig også og gik samme vej.

Lidt efter kom konen inde fra stuen og spurgte efter Carlsson.

– Han gik ud i kostalden med Clara, svarede Lotte.

Uden at vente på nærmere besked tog konen en lygte og gik ligeledes ud.

Det blæste bidsk udenfor, men hun ville ikke vende om for at hente overtøj, da der kun var et stenkast at gå. Glat var det på bakken og sneen småføg som mel, men hun kom dog temmelig hurtigt op til udhusene og gik straks ind i kostalden, hvor der var varmt. Her gav hun sig til at lytte og hørte, at der var nogen, der hviskede inde i fårestien. I det svage måneskin, som faldt gennem spindelvævet og støvet på ruderne, så hun køerne vende hovederne mod hende med deres store, i mørket grønligt skinnende øjne. Malkestolen stod der og strippen også. Men det var ikke det, hun ville se, det var noget andet, noget, som hun ikke for alt i verden ville se, noget der lokkede hende ligesom en henrettelse og som ville skræmme livet af hende.

Så gik hun endelig over halmbunkerne igennem kostalden og kom ind i fårestien. Her var mørkt og stille; lygten stod der, slukket, men tællelyset røg endnu. Fårene brægede og raslede

med de tørre løvknipper. Nej, det var ikke det, hun ville se. Så gik hun videre og kom ind til hønsene, der var krøbet op på stigen, hvor de småskrukkede, som om de nylig var blevet vækket.

Yderdøren stod åben og hun kom ud i måneskinnet igen. To par sko, et større og et mindre, havde sat spor i sneen; de aftegnede sig blå i skyggen og ledte hen til markleddet, som var løftet af hængslerne. Hun fulgte efter, som om hun var taget på slæb af nogen, og sporene lå ud over marken som en kætting, hun var fastgjort til, og som der blev hevet i fra et usynligt sted inde på toften.

Og det trak og trak, trak hende ind på det samme sted, forbi den samme stente, under de samme hasselbuske, hvor hun en anden gang havde oplevet en forfærdelig aftenstund, som hun havde forsøgt at glemme. Nu stod hasselbuskene nøgne og egetræerne stod der med deres brune, hårde løv, som raslede for vinden, men så tyndt var det nu, at man kunne se stjernerne og den grønsorte himmel gennem det.

Og mere og mere kætting blev der stukket ud; den snoede sig ind under granerne, der lod deres sne drysse ned over hendes tynde grå hår, når hun stødte imod dem, lod den styrte ned over hendes sribede kjoleliv og støve ned på hals og ryg med kulde og væde.

Længere og længere gik det ind ad skoven til, hvor tjuren fløj op fra sit nattekvarter og skræmte hende, ud over kær, hvor tuerne gyngede, over hegn, der bragede, når hun skulle over dem.

Par ved par gik sporene, det ene stort, det andet lille, side om side, undertiden viklende sig ind i hinanden som om der var

danset, over stubagre, hvor sneen var blæst bort, over stenrøs og grøfter, gærdeaffald og vindfælder.

Hun vidste ikke, hvor længe hun havde gået, men hun frøs på hovedet og hænderne var valne; røde og magre som de var, gemte hun dem i skørtet og åndede på dem fra tid til anden. Hun ville vende om, men det var nu for sent, det var lige så langt for hende til hjemmet, når hun gik tilbage som når hun gik lige frem. Fremad gik det derfor under en gruppe espetræer, hvis tilbageblevne løv sitrede og skælvede, som om det frøs i nordenvinden; og så kom hun til en stente.

Måneskinnet faldt klart og skarpt, så at hun tydelig kunne se, at her havde de siddet. Hun fandt aftrykket af Claras skørt, af koften med fåreskinsbræmmen. Her var det altså! Her! Hendes knæ skælvede, hun afvekslende frøs, som om blodet var blevet til is og brændte som om årerne var fyldte med kogende vand. Og så satte hun sig udmattet ned på stenten, græd og klagede, blev derpå pludselig stille, rejste sig og gik over den. På den anden side lå bugten blank og sort, og lige overfor sig så hun lysene fra huset og et lys henne ved udhusene. Vinden blæste skarpt og fo'r gennem marv og ben, sled i hårtjavserne og tilisede næseborene; halvløbende kom hun ned på isen, gled ud på den gyngende flade, hørte de knastørre siv suse om ørene og knækkes under fødderne, og så faldt hun omkuld på en tilfrossen våge, rejste sig og løb igen, som om døden var efter hende og brændte hende i ryggen, nåede den anden strandbred, men gik igennem isen, som ved den faldende vandstand havde lagt sig som glastruder på dyndet og som klingrende og knagende brast under hendes vægt. Hun følte kulden stige op ad benene, men hun vovede ikke at skrig af

frygt for, at der skulle komme nogen og spørge hende, hvor hun havde været henne. Hostende, så at brystet var nær ved at sprænges, slæbte hun sig frem, sneg sig op ad bakken, gik lige ind i stuen til sengen, lagde sig straks og bad Lotte om at tænde ud og sætte noget hyldete på; og der blev hun liggende.

Hun lod dem klæde sig af, kaste tæpper og fåreskind over sig, lægge dygtigt med brænde på ilden, men frøs alligevel. Derpå lod hun dem kalde på Gustav, som sad ude i køkkenet.

– Er du syg, mo'r? spurgte han på sin sædvanlige rolige måde.

– Denne gang er det alvor, svarede den gamle stønnende, – Jeg går det aldrig igennem. Luk døren og åbn chiffonieren. Nøglen ligger bag ved krudthornet på hylden, du ved nok!

Nedslået adlød Gustav.

– Luk nu klappen op; træk den tredje skuffe på venstre hånd ud og tag det store brev ... Ja, det der ... Kast det på ilden.

Gustav adlød, og snart flammede papiret på arnen, krummede sig og forkulledes.

– Er døren lukket, min dreng? Nå, lås så chiffonieren af og tag nøglen til dig! Sæt dig så her og hør, hvad jeg vil sige, for i morgen kan jeg ikke tale mer.

Gustav satte sig og græd lidt, for nu kunne han høre, at det var alvor.

– Når jeg har lukket mine øjne, så ta'r du din faders signet, det gemmer du jo selv, og så sætter du segl for alle nøglehullerne, indtil rettens folk har været her.

– Og Carlsson? spurgte sønnen tøvende.

– Han kommer på aftægt; det kan vel ingen tage fra ham; men ikke en døjt mere får han; og kan du købe ham ud, så gør

det! Gud være med dig, Gustav! Du kunne gerne have været med til brylluppet, men det havde vel sine årsager. Og, ser du, når jeg nu går bort, så skal du være fornuftig. Ingen støvkiste med sølvplade! Køb du bare sådan en gul én, som de har færdige hos snedkeren i Stockholm; og indbyd ikke mange mennesker; men klokkringning vil jeg have; og vil præsten sige et par ord, så må han gerne. Du kan give ham din faders merskumshoved med sølvbeslaget og et halvt får til fruen; og siden, Gustav, må du se at blive gift; tag en pige, du synes om og vær hende tro, men tag en af din egen klasse, og har hun penge, er det jo heller ingen skade til; for dem, der står under dig, skal du derimod tage dig i agt, de æder dig kun op som lus, og lige børn leger bedst. Vil du nu læse lidt for mig, så vil jeg se, om jeg kan sove.

Døren åbnedes, og Carlsson luskede ind, ydmyg, men dog fortrøstningsfuld.

– Er du syg, Anna Eva? spurgte han, – så skal vi sende bud efter doktoren.

– Det behøves ikke, svarede konen og vendte sig om mod væggen.

– Carlsson anede sammenhængen og ville nu forsøge at gøre det godt igen.

– Er du vred på mig, Anna Eva? – Pyt, det er da ikke værd at blive vred for småting! – Skal jeg læse noget op af bogen for dig?

– Det behøves ikke! var alt, hvad konen svarede.

Carlsson, som følte, at her var der ikke mere at gøre, og som ikke syntes om at spille sin tid på unyttigt arbejde, satte sig ned på havebænken for at vente. Da papirerne var i orden og den gamle ikke havde kraft eller lyst til at tale, så var der intet videre

at gøre; og hvad forholdet mellem ham og Gustav angik, så kunne det jo blive klaret senere. At hente læge tænkte ingen på; her på Hemsö var det skik at "selvdø" og for øvrigt var al forbindelse med land afbrudt.

I to døgn bevogtede de to mænd kammeret og hinanden; når den ene sov ind på en stol eller på sofaen, tog den anden en lur med det ene øje. Men så snart den ene rørte sig, fo'r straks den anden op.

Juleaftensmorgen var madam Carlsson død.

Det forekom Gustav, at først da var navlestrengen blevet overklippet, som om han først nu var løsrevet fra moderlivet og var blevet en selvstændig mand. Efter at have lukket den gamles øjne og stukket hende salmebogen under hagen, for at munden ikke skulle falde ned, tændte han i Carlssons nærværelse et lys, tog signet og lak frem og forseglede chiffonnieren.

Nu vågnede lidenskaberne; Carlsson gik hen og stillede sig med ryggen mod chiffonnieren.

– Stop lidt, hvad gør du dér, dreng?

– Jeg er ikke længere dreng, svarede Gustav, – jeg er bonde på Hemsö og du er aftægtsmand.

– Jo vist, det skal vi nappes om, mente Carlsson.

Gustav tog bøssen ned fra væggen, spændte hanen, så at knaldhætten kom til syne, slog på kolben og brølede:

– Herut! Ellers ta'r jeg dig på kornet!

– Truer du!

– Ja, når der ikke er vidner på det! svarede Gustav, som syntes at have haft samkvem med lovkyndige i den sidste tid.

Det var ren besked, og den forstod Carlsson.

– Vent du bare, til der bliver skifte, sagde han og gik ud i køkkenet.

Juleaften var trist. Lig i huset, ikke nogen mulighed for at få bud efter kiste og ligdragt; for sneen faldt uophørligt, så at fjord og strøm hverken kunne briste eller bære. At få båden i søen var umuligt, for vandet var en fuldstændig isgrød, på hvilken man hverken kunne ro, køre eller gå.

Gustav lod, som om Carlsson ikke eksisterede og Carlsson gjorde ligedan; de sad til bords sammen uden at veksle et ord. Huset var i uorden; ingen satte arbejdet i gang, enhver stolede på, at de andre gjorde det, og på denne måde blev det meste ugjort.

Juledag kom, grå, tåget og atter med sne. At komme til kirke var lige så umuligt som at komme noget andet steds hen; Carlsson læste derfor en præken i køkkenet. Man havde følelsen af at have lig i huset og juleglæden blev derefter. Maden var skødesløst tillavet, ingenting var færdigt i rette tid og alle var misfornøjede. Der lå noget klangløst i luften både ude og inde, og da den gamle lå lig i stuen, opholdt alle sig i køkkenet. Og man vidste ikke, hvad man skulle gøre for at slå tiden ihjel; når man ikke spiste eller drak, sov man, en på en sofa, en på en seng; at røre ved kortene eller harmonikaen faldt ingen ind.

Anden juledag kom og gik lige så langsomt og lige så kedelig; men nu tabte Flod tålmodigheden. Da han indså at yderligere opsættelse kunne volde alvorlige ubehageligheder, eftersom liget var begyndt at gå i forrådnelse, så tog han Rundqvist med sig ud i huggehuset og snedkrede en kiste sammen, som bagefter blev malet gul; og liget klædtes nu, med hvad man kunne få fat i. Således nåede man hen til den femte dag. Da nu

vejret ikke viste tegn til bedring og der var udsigt til at måtte vente endnu i en fjorten dage, så måtte man for enhver pris se at få liget transporteret op til kirken for at få det i jorden. I denne anledning blev den store sejlbaad sat i vandet og hele den mandlige besætning rustede sig nu til en isbådsfart med kælke, ishakker, økser og reb. Og tidligt den næste dag begav man sig på den livsfarlige færd. Undertiden havde den stærke strøm skaffet åbent vand og så roede man, så kom man til en fjord, der var tillagt: så gjaldt det at få båden op på kælkene, og når det var gjort, måtte man hænge i og trække; værst var det dog i grødisen, hvor årerne kun plaskede op og ned, uden at båden kom mere fremad end nogle tommer ad gangen. Engang imellem foretrak man at gå foran båden og hugge en rende med ishakker og økser, men ve den, der huggede fejl og kom hen på et sted, hvor strømmen havde ædt sig igennem den tynde isskorpe.

Det var blevet eftermiddag, uden at de havde givet sig tid til at spise eller drikke, og endnu havde man at tilbagelægge vejen over den sidste fjord. Så langt man kunne se, åbnede der sig en eneste stor snemark, her og der med små runde forhøjninger: tilsnede holme. Himlen var blåsort mod øst og truede med sne; kragerne kom skrigende udefra og trak mod land for at søge nattekvarter; det drøuede undertiden i isen, som var det i færd med at blive tøvejr og man hørte sælerne brøle ude til søs. Fjorden lå åben for havet mod øst, men der sås ingen havmåger. Det forekom dog besætningen mistænkeligt, at man hørte isanden "alle" ude ved havbrynet. Da man ikke havde hørt noget fra land i de sidste fjorten dage, kunne man ikke vide, om

fyrene var slukkede, men dette betragtedes i tiden mellem jul og nytår som fuldstændig givet.

– Dette her kan ikke gå længere! ytrede Carlsson, som næsten hele tiden havde været tavs.

– Det skal gå, sagde Flod og satte skulderen mod kælken, men vi må i land på Måskläppan og ha' os en bid brød.

Og derpå satte man kursen mod den holm, der lå midt i fjorden.

Den lå imidlertid længere borte, end man havde troet, og den forandrede udseende, jo nærmere man kom hen til den, men til sidst havde man den da på en kabellængdes afstand.

– Våge forude! råbte Norman, som havde udkig; – hold af til venstre!

Kælkene svingede til venstre, mere og mere til venstre, og til sidst var man gået rundt om holmen. På grund af den sidste solvarme eller af varme grundstrømninger var den blevet afskåret fra den faste is og viste sig som fuldstændig utilgængelig, i det mindste for kælkene. Skumringen faldt på, gode råd var dyre og Flod, som havde overtaget befalingsmandsposten, udkastede straks en angrebsplan, der gik ud på, at båden skulle skubbes ud i vågen, og i samme øjeblik skulle alle mand kaste sig ind i den og stikke årerne ud. Og som sagt, så gjort.

– En, to, tre! kommanderede Flod; båden skød fart, slæbte kælken foran sig og væltede over på siden, hvorved ligkisten kom i vandet.

I forskrækkelsen glemmer Flod og Carlsson, der er bag ved, at springe i båden, hvorimod Norman og Rundqvist reddede sig over på den modsatte iskant. Kisten, der er dårligt tilspigret,

fyldes med vand og synker sammen med båden, inden nogen får tid til at tænke på andet end sig selv.

– Nu må vi straks gå til præstegården! befalede Flod, som i dag var mere handlekraftig end tænkedygtig.

Carlsson gjorde indvendinger, men på Gustavs spørgsmål, om han syntes, det var bedre at blive stående på isen hele natten, havde han intet at svare, især da han så, at der ikke mere var noget håb om at nå holmen.

Rundqvist og Norman kravlede imidlertid i land, råbte og vinkede til kammeraterne, men Flod svarede kun med at vinke med hånden til farvel og pege mod syd, hvor præstegården lå.

Carlsson og Gustav vandrede en lang tid tavse, Gustav foran med ishakken for at prøve, om isen kunne bære. Carlsson fulgte efter med opslået frakkekrave, nedtrykt over det pludselige og ynkkelige endeligt, hans hustru havde fået, og som man nok skulle give ham skylden for.

Efter at have gået en halv time standsede Gustav og trak vejret; derpå så han sig om for at finde ud af, hvor de befandt sig.

– Nå, for fanden, vi er gået galt! brummede han, det var ikke Måskläppan, for den ligger der; og han pegede mod øst. Og der har vi Gillöga-fyrren.

På en langstrakt ø ind ad land til udpegede han et fyrretræ, som stod ensomt og forladt oppe på en raseret skovhøjde, og som lignende en optisk telegraf med sine to grene; det var et bekendt sømærke.

– Og der har vi Trälskär.

Han talte for sig selv og rystede på hovedet.

Carlsson blev bange, for han var ikke kendt blandt skærene og havde haft ubegrænset tillid til Gustavs kendskab. Flod syntes imidlertid nu at have gjort sit bestik, forandrede kurs og satte sig i bevægelse mere mod syd.

Imidlertid var det blevet skumring, men sneen lyste dog endnu så meget, at de kunne holde landkending; de talte ikke et ord, men Carlsson holdt sig tæt i sin vejvisers spor.

Pludselig standsede denne og lyttede. Carlssons usøvnante øre hørte ingenting, men Gustavs syntes at fornemme et svagt drøn fra østsiden, hvor en skymur, tættere og sortere end det tågeslør, der indsvøbte horisonten, var steget op.

De stod stille lidt, så kunne Carlsson mærke et sagte brus og en dunken, der kom nærmere.

– Hvad er det? spurgte han og krøb tæt ind til Gustav.

– Det er havet! svarede denne. – Om en halv time har vi østenvinden her med snetykning, og er den rigtig slem, så bryder isen op. Og så må fanden vide, hvordan det går os. Men skynd sig nu bare!

Han gav sig til at småløbe og Carlsson efter ham; sneen susede om fødderne og drønet syntes at følge med.

– Nu er det forbi med os! råbte Gustav og standsede, idet han pegede på et lys, der blinkede frem bag ved en lille holm. – Fyret er tændt! der er åbent vande.

Carlsson forstod ikke faren, men han indså, at der måtte være noget galt på færde, når Gustav var bange.

Nu fik østenvinden fat i dem, så at de et stenkast fra dem kunne se snevæggen komme fremrykkende som en mørk skærm, og straks efter var de omføget af sneen, der faldt tæt, tæt og var sort som natten. Det blev fuldstændig mørkt

omkring dem, og fyrtårnets lys, der endnu for et øjeblik siden blegt og udvisket som en morgenstjerne havde antydnet vejen for dem, slukkedes til sidst.

Gustav fortsatte i stærkt trav, og Carlsson fulgte med, så godt han kunne; men han var for fed og kunne ikke holde trit, fik åndenød og bad Gustav om at sagtne lidt; men denne havde ikke lyst til at ofre sig, han løb, løb for livet. Carlsson trak ham i frakkeskøderne, tiggede og bad, at han dog ikke måtte løbe fra ham, lovede guld og grønne skove, besvor ham ved Himmels og Helvedes, men intet hjalp.

– Enhver for sig selv og Gud med os alle! svarede Gustav og bad Carlsson om at holde sig et par skridt tilbage, for ellers ville isen briste.

Det syntes den også at gøre, for bag ved dem bragede det mere og mere, og hvad der var værre, bruset nærmede sig nu så tydeligt, at man kunne høre bølgeslaget mod holmene og iskanten og de opskræmmede mågers skrig efter uventet bytte.

Carlsson stønnede og hvæsedes, afstanden mellem ham og Gustav forøgedes, og til sidst befandt han sig alene i mørket. Han standsede pludselig, ledte efter spor og så intet; råbte og fik intet svar. Det var ensomheden, mørket, kulden og vandet, der kom med døden.

Opfyldt af angst satte han endnu engang fart på, løb, så at han så, hvorledes sneflokkene gik baglæns, skønt de havde samme retning som han selv, og så råbte han igen.

– Følg med vinden, så kommer han vesterpå til land! hørte han en flygtende stemme inde fra mørket, og så blev alt stille igen.

Men nu havde Carlsson ikke flere kræfter tilbage; modløs sagtnede han farten og gik skridt for skridt, uden at kunne formå sig til at gøre modstand, mens han hørte havet komme bag ved sig, drønende, prustende, sukkende, som om det var ude på et natligt røvertog.

---

Pastor Nordstrøm var gået til sengs klokken otte om aftenen og havde ligget og læst Stiftstidenden, hvorved han var kommet til at sove meget hårdt. Men hen ad klokken elleve følte han hustruens albue støde sig i siden og hørte hende kalde.

– Erik! Erik! hørte han i søvne.

– Hvad er der nu i vejen? Kan du ikke være rolig! knurrede han halv vågen.

– Rolid! Tror du ikke, jeg er rolig!

Bange for en langtrukken forklaring skyndte præsten sig at forsikre, at han var fuldstændig overbevist med hensyn til roligheden, fik ild i en tændstik og spurgte, hvad der var i vejen.

– Der er nogen, der råber ude i haven! Hører du ikke!

Pastoren lyttede og tog brillerne på for at kunne høre bedre.

– Ja minsæl gør der så! Hvem ... kan det være?

– Gå og se efter! svarede fru en og gav atter manden et lille skub.

Præsten fik underbukser og pels på, stak fødderne i et par galocher, tog bøssen ned fra væggen og satte en knaldhætte på, rystede krudtet ned i pistonen og gik ud.

– Hej, hvem der? råbte han.

– Flod! svarede en dump stemme bag ved syrenhækken.

– Hvad fanden er der nu på færde, at du kommer på denne her tid. Er den gamle ved at dø?

– Det er meget værre end som så! lød Gustavs medtagne stemme. – Vi har tabt hende!

– Har I tabt hende?

– Ja, det er på søen, vi har tabt hende.

– Men for alt i verden, kom dog ind og stå ikke herude i kulden!

Gustav så ved lysskæret ud som et udblæst æg, da han hverken havde spist eller drukket hele dagen igennem, og desuden havde haft det hundearbejde at løbe omkap med østenvinden. Efter at pastoren i en fart havde fået en beskrivelse af begivenheden, gik han ind til sin kone, og efter en lille storm på nogle minutter fik han nøglen til et vist skab ude i køkkenet, hvorhen han førte sin skibbrudne gæst. Og snart efter sad Gustav ved det store køkkenbord, mens pastoren dækkede op for den udhungrede med brændevin, fedt, grisesylte og brød.

Derpå blev der rådslået om, hvad der kunne gøres for de skibbrudne. Nu i nat at gå omkring og forsøge at få folk til at tage ud, ville være spildt arbejde; at tænde blus på stranden ville være farligt, da det kunne vildlede fartøjer, hvis lysskæret var i stand til at trænge igennem den tætte tåge.

Med karlene ude på holmen mente man, at der ikke var nogen nød på færde, men værre så det ud for Carlsson. Gustav troede nemlig at vide, at fjorden var brudt op og at det på dette tidspunkt måtte være forbi med Carlsson, og "det så ud," mente han, "som om han var faldet på sine gerninger."

– Hør du, Gustav, indvendte pastor Nordstrøm, – Jeg synes, I har været uretfærdige mod Carlsson, og jeg forstår ikke, hvad du mener med "hans gerninger". Hvorledes så går den ikke ud,

da han tog fat? Har han ikke oparbejdet ejendommen til dig? Og at han giftede sig med enken, nå, hun ville jo have ham; at han bad hende om at gøre testamente, var der jo i og for sig heller ikke noget ondt i, det var jo altid værd at forsøge, men at hun gjorde testamente, var vistnok mindre vel betænkt af hende. Carlsson var en rask karl, og han gjorde alt det, du ville have gjort, men ikke kunne! Hva?' – Vil du måske ikke have, at jeg skal fri for dig hos enken i Åvassa med hendes otte tusind rigsdaler? Nej, hør du, Gustav, du skal ikke være streng, og ser du: der findes andre anskuelser om menneskene end dine!

– Ja, ja, men han tog dog i alt fald livet af mo'r, og det glemmer jeg først sent.

– Åh snak, det har du glemt, når du er kommet i seng med din kone; og det er da på ingen måde sikkert, at Carlsson har taget livet af hende. Havde den gamle f.eks. taget noget på sig, da hun gik ud om aftenen, så havde hun ikke forkølet sig. Og hun tog sig det vel heller ikke så nær, at han, den unge karl, fjasede med pigen. Nu synes imidlertid sagen at være afsluttet og vi må se i morgen tidlig, hvad der kan gøres. Det er søndag og folk kommer nok til kirke, så at vi ikke behøver at sende bud til dem. Gå nu og læg dig og vær rolig, og tænk på, at den enes død er den andens brød.

---

Den følgende morgen, da menigheden stod ude på bakken, kom pastor Nordstrøm opmarcherende sammen med Flod. I stedet for at gå ind i kirken blev han stående midt i klyngen, som allerede syntes at være blevet underrettet om, hvad der var hændt. Efter at have forkyndt messefald opfordrede han mændene til, så hurtigt de kunne, at samles med bådene nede

ved præstegårdsbroen for at tage ud og bjerge de skibbrudne. Der hørtes imidlertid lidt murren fra folkene i baggrunden, blandt hvilke Hemsömanden havde uvenner i anledning af nogle kommunale sager; det lød som de ikke ville undvære gudsordet.

– Å snak, indvendte pastoren, – I er vist ikke så svært hidsige på at høre mig, om jeg kender jer ret. Hva? Hvad siger du, Åvassan, du, som er så skriftlærd, at du kan høre, når jeg kommer til bunden af sæbebøtten?

Der gik et stille smil gennem forsamlingen, og betænkkelighederne var allerede halvvejs overvundet.

– Vi har for resten søndag igen om otte dage, kom så, så skal jeg gi' jer, hvad I har godt af, og tag konerne med jer, så lover jeg, at de skal få sig en overhaling, der skal være tilstrækkelig for et halvt kvartal. Er vi nu enige om at tage æslerne op af brønden?

– Ja-a! lød det fra klyngerne.

Og så skiltes man for at gå hjem og klæde sig om og gå til søs.

Snefoget var ophørt, vinden var gået mere nordlig og det var nu koldt, klart vejr. Fjorden var åben og væltede sig blåsort mod de blændende hvide holme, da en halv snes både lagde ud fra præstegårdsbroen. Karlene var mødt i pelsjakker og sælskindshuer og førte med sig økser og dræg. At sejle kunne der ikke være tale om, man havde derfor bemandet årerne. Præsten sad sammen med Gustav i den første båd, roet af fire af de stærkeste skærgårdskarle med bådsmand Rapp som udkigsmand og pligthugger.

Man var alvorligt stemt, men ikke overdrevent bedrøvet; et menneskeliv mere eller mindre plejede søen ikke at tage så

nøje.

Der gik temmelig høj sø og det vand, der toges ind, frøs straks, måtte hugges op og kastes ud. Undertiden kom en isflage svømmende, skrabede mod bådsiden, dykkede under og kom op igen på den anden bov.

Præsten sad med sin kikkert og spejdede efter Trälskär, hvor Hemsökarlene sad fanget, mens han undertiden kastede et håbløst blik ud over fjorden, hvor Carlsson sandsynligvis lå druknet, undertiden forskede efter spor på de drivende isflager, et spor af en fod, et klædningsstykke eller liget selv. Men forgæves.

Efter et par timers roning nåede man skæret. Rundqvist og Norman havde allerede på langt hold opdaget undsætningsflotillen og havde tændt glædesblus på stranden. Og da bådene lagde til, viste de mere nysgerrighed end rørelse, for livsfare havde de aldrig været i.

– Ikke så længe man har fast land under sig, mente Rundqvist.

Da dagen var kort, begyndte man straks på bådens bjergning, og straks derefter på drægningen efter liget.

Rundqvist kunne naturligvis pege præcis på den plet, hvor hun lå, for han havde set morild lyse over vandet. Men arbejdet gav intet andet resultat end nogle lange tangtjavser med muslinger og lignende på; man drægede hele formiddagen lige til middag uden held. Folkene begyndte at blive kede af det og se trætte ud. Nogle var gået i land for at tage sig en bid brød og en dram og koge kaffe, så at Gustav til sidst erklærede, at han mente, der ikke kunne gøres noget videre ved den sag, da strømmen sandsynligvis havde ført kisten ud på dybet.

Da ingen var videre lysten efter at se liget flyde op og sagen strengt taget ikke angik nogen personligt, følte man en vis lettelse ved at slippe for at vise sig følelsesløs over for andres sorger.

For imidlertid dog at få en nogenlunde afrundet slutning på den bedrøvelige historie, gik pastor Nordstrøm hen til Flod og spurgte ham, om han skulle gøre noget for den gamle. Bogen havde pastoren med sig og en salme kunne man vel nok udenad. Gustav modtog med taknemmelighed forslaget, som blev meddelt forsamlingen.

Solen var ved at afslutte sin korte bane og småøerne lå rosenrøde i den sidste belysning, da folkene samlede sig på stranden i en klynge for at overvære den efter omstændighederne afpassede jordfæstelse. Præsten gik ned i en båd fulgt af Gustav, gik ud i agerstavnen, tog sin bog frem, satte lommelærklædet fast mellem den venstre hånds fingre og blottede sit hoved, og samtidig strøg også alle karlene på strandbredden huerne af.

– Skal vi tage 452 "Jeg går mod døden, hvor jeg går", kan I den udenad? spurgte pastoren.

– Ja-a! svarede man fra stranden.

Og så lød sangen, først vibrerende af kulden, senere af rørelse over det usædvanlige i ceremonien og de gribende toner i den gamle salme, der har ledsaget så mange til den sidste hvile.

Klangen af de sidste toner svang sig ud over vandet mod skærene, gennem den kolde luft, og der blev et ophold, under hvilket man kun hørte nordenvindens sus i fyrretræernes kroner, vovernes plasken mod stenene, mågernes skrig og

bådernes huggen mod bunden. Præsten vendte sit aldrende, furede ansigt ud mod fjorden, og solen lyste over hans hoved, rundt om hvilket de grå hårtjavser tumledes af blæsten som koglerne på en gammel gran.

– Af jord er du kommet, til jord skal du atter blive og Jesus Kristus, vor frelser, skal opvække dig på den yderste dag! Lader os alle bede! begyndte han med sin dybe stemme, som kæmpede mod vind og vejr for at høres.

Og så fortsattes jordfæstelsen lige til Fader Vor, og efter velsignelsen strakte han sin hånd ud over vandet til et sidste farvel.

Huerne blev sat på. Gustav trykkede præstens hånd og takkede ham, men syntes endnu at have noget på hjertet.

– Hør nu, hr. pastor, jeg synes alligevel at ... – skulle ikke også Carlsson have haft et lille ord med?

– Dette var for to, min dreng! Men det var i alt fald kønt af dig at tænke på ham, svarede gubben, som syntes at være mere rørt, end han ville være ved.

Solen gik ned; man skulle nu skilles, søge at komme hjem så hurtigt som muligt.

Men man ville dog vise Flod en sidste opmærksomhed. Efter at der var taget afsked og alle var kommet i bådene, fulgte man ham et stykke på vej, lagde så bådene op i linje som til garnsætning, hilste med årerne og råbte Farvel!

Det var en hyldning ikke blot til sorgen, men også til den unge mand, som nu blev optaget i mændenes ansvarlige rækker.

Og siddende til rors i sin egen båd, lod den ny herre til Hemsö sine karle ro sig hjem, hvor han nu skal styre sit eget

fartøj over det ustadige livs stormfulde farvand og smilende  
sunde.

# Om "Hemsöboerne"

**Forfatter:** August Strindberg (1849-1912).

**Org.udgave:** August Strindberg: *Hemsöborna. Skärgårdsberättelse*. Albert Bonniers Förlag, Stockholm 1887.

**Denne udgave baseret på:** August Strindberg: *Skærgaardsfolk*. En fortælling. Oversat af V. Adler. P. G. Philipsens Forlag, København 1888.

**Oversætter:** Viggo Adler (1849-1921).

**Redigeret af:** Kim N. Jensen.

**Forside:** Efter Anders Zorn (1860-1920): *Kyrkviken vid Lidingö* (1883).

**ISBN 978-87-7628-254-7**

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-495-5 (Ølstykke 2016).

© 2025 eBibliotek 1800

[www.ebib1800.dk](http://www.ebib1800.dk)

